

UCHWAŁA NR XXVI/183/26
RADY MIEJSKIEJ W POLANOWIE
z dnia 28 maja 2026 r.
w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy
Polanów na lata 2026-2036

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2025 r., poz. 1153 ze zm.) oraz art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2026 r., poz. 639 ze zm.) Rada Miejska w Polanowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Polanów na lata 2026-2036 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Polanowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Janusz Parszczyński

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY POLANÓW NA LATA 2026-2036

Polanów 2026

Spis treści

WSTĘP	4
I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZA.....	6
1. METODYKA BADAŃ	6
1.1. Analiza danych wtórnych (Desk Research).....	6
1.2. Badania pierwotne (terenowe)	6
1.3. Zakres tematyczny analizy	7
2. OPIS OBSZARU OBJĘTEGO DIAGNOZĄ.....	8
1. Charakterystyka geograficzno-administracyjna	12
2. Sytuacja demograficzna i trendy społeczne	13
3. Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku	13
4. Uwarunkowania osadnicze i bariery rozwoju.....	14
3. POTENCJAŁ INSTYTUCJONALNY SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	15
4. PREZENTACJA WYNIKÓW BADAŃ WTÓRNYCH W GMINIE POLANÓW.....	18
4.1. RODZINA	18
1. Demografia rodziny i opieka nad dzieckiem.....	29
2. Pomoc społeczna i wsparcie rodzin.....	29
3. Narzędzia wspierania rodziny	29
4. Przeciwdziałanie przemocy domowej	30
5. Mieszkalnictwo	30
4.2. ZDROWIE	30
1. Opieka medyczna i apteczna.....	36
2. Profilaktyka zdrowotna	36
3. Opieka nad seniorami i osobami niesamodzielnymi	37
4.3. EDUKACJA PUBLICZNA	37
1. Infrastruktura i kadra pedagogiczna.....	40
2. Wskaźniki dostępności i efektywności kształcenia	40
3. Wsparcie i rozwój oświaty.....	40
4.4. AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA, PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU I REINTEGRACJA SPOŁECZNO-ZAWODOWA	41
1. Statystyki bezrobocia.....	43
2. Bezrobocie a pomoc społeczna.....	43
4.5. KULTURA, KULTURA FIZYCZNA I TURYSTYKA	44
1. Instytucje kultury i ich oferta.....	49

2. Kultura fizyczna i obiekty sportowe.....	50
3. Potencjał turystyczny.....	50
5. PREZENTACJA WYNIKÓW BADAŃ PIERWOTNYCH W GMINIE POLANÓW	51
5.1. BADANIE OPINII EKSPERTÓW	51
5.2. ANALIZA OPINII PRACOWNIKÓW M-GOPS POLANÓW	66
5.3. BADANIE OPINII MIESZKAŃCÓW GMINY POLANÓW.....	69
5.3.1. STRUKTURA PRÓBY	69
5.3.2. OPINIE MIESZKAŃCÓW.....	72
6. REKOMENDACJE DO STRATEGII	86
1. Wsparcie osób niesamodzielnych, seniorów i osób z niepełnosprawnościami: ...	86
2. Aktywizacja dzieci, młodzieży i wsi:.....	86
3. Zdrowie psychiczne i profilaktyka:.....	86
4. Rynek pracy i mieszkalnictwo:.....	86
5. Zarządzanie i komunikacja:.....	87
II. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA STRATEGII	88
1. ANALIZA SWOT	88
<i>Źródło: opracowanie własne.....</i>	90
2. MISJA.....	91
3. CELE.....	92
Cel strategiczny 1. WSPIERAMY SAMODZIELNOŚĆ.....	92
Cel strategiczny 2. WSPARCIE SZYTE NA MIARĘ	93
Cel strategiczny 3. DOBRE RELACJE I ZDROWY STYL ŻYCIA	94
Cel strategiczny 4. POPRAWA WIZERUNKU INSTYTUCJI POMOCY SPOŁECZNEJ....	94
4. FINANSOWANIE	96
5. REALIZACJA STRATEGII	97
5.1. System wdrażania Strategii	97
5.2. Monitoring i ewaluacja	98
SPIS TABEL RYSUNKÓW I WYKRESÓW	99

WSTĘP

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Polanów na lata 2026–2036” stanowi kluczowy dokument planowania strategicznego, wyznaczający kierunki polityki społecznej gminy na najbliższą dekadę. Opracowanie ma na celu dostarczenie władzom samorządowym kompleksowej wiedzy o bieżącej sytuacji społecznej, zdiagnozowanie kluczowych problemów oraz wskazanie optymalnych sposobów ich rozwiązywania przy wykorzystaniu lokalnych zasobów i potencjału instytucjonalnego.

Podstawą prawną przygotowania niniejszego dokumentu jest art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, który nakłada na gminę obowiązek opracowania i realizacji gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych grup wymagających wsparcia.

Strategia jest spójna z założeniami Programu „Polanowskie Centrum Usług Społecznych” oraz wpisuje się w cele operacyjne Programu Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego. Proces tworzenia dokumentu miał charakter wysoce partycypacyjny, angażujący przedstawicieli różnych środowisk lokalnych oraz Zespół ds. opracowania strategii, w skład którego weszli kluczowi decydenci i praktycy lokalnej polityki społecznej:

1. **Koordynator Zespołu** – Halina Serwecińska – dyrektor Polanowskiego Centrum Usług Społecznych,
2. **Zastępca Koordynatora** – Iwona Pietrzyk – starszy pracownik socjalny PCUS,
3. **Członek Zespołu** – Dorota Buczkowska-Szalbierz – sekretarz gminy,
4. **Członek Zespołu** – Agnieszka Empacher – kierownik Klubu Seniora+ w Polanowie,
5. **Członek Zespołu** – Wiesław Lebioda – dyrektor Polanowskiego Ośrodka Kultury i Sportu,
6. **Członek Zespołu** – Magdalena Gryguła – kierownik Środowiskowego Domu Samopomocy „OAZA” w Krągu,
7. **Członek Zespołu** – Regina Pooch – dyrektor Szkoły Podstawowej w Bukowie,
8. **Członek Zespołu** – Renata Kisiel – pielęgniarka środowiskowa ZOZ w Polanowie.

Fundamentem działań wyznaczonych w niniejszej Strategii na lata 2026–2036 jest funkcjonowanie Polanowskiego Centrum Usług Społecznych (PCUS). Jednostka ta została powołana na mocy Uchwały Nr VII/48/24 Rady Miejskiej w Polanowie z dnia 29 października 2024 r. w drodze formalnego przekształcenia Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie. Proces ten nie stanowi jedynie zmiany organizacyjnej, lecz oznacza zasadniczą zmianę w sposobie myślenia o wsparciu mieszkańców:

- **ewolucja systemowa:** przekształcenie M-GOPS w Centrum Usług Społecznych pozwala wyjść poza ramy tradycyjnej pomocy socjalnej.
- **inkluzywność:** nowa struktura kieruje ofertę ku powszechności, zapewniając dostęp do usług wszystkim mieszkańcom gminy, bez względu na ich status materialny.
- **personalizacja:** priorytetem staje się indywidualne podejście oraz dopasowanie wsparcia do realnych potrzeb każdego mieszkańca.

Wprowadzenie tego modelu czyni Polanowskie Centrum Usług Społecznych centralnym ogniwem realizacji celów strategicznych, budując nowoczesny i dostępny system bezpieczeństwa społecznego dla całej wspólnoty lokalnej.

I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZA

1. METODYKA BADAŃ

W procesie diagnostycznym na potrzeby Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Polanów na lata 2026–2036 zastosowano metodę triangulacji badawczej, łącząc analizę źródeł wtórnych (danych zastanych) z badaniami pierwotnymi realizowanymi bezpośrednio w społeczności lokalnej.

1.1. Analiza danych wtórnych (Desk Research)

W celu zrekonstruowania obrazu demograficznego i społecznego gminy poddano analizie dokumenty strategiczne, operacyjne oraz sprawozdawcze z lat 2021–2023, w tym m.in.:

- **programy sektorowe** – Gminne Programy Wspierania Rodziny, Programy Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii,
- **raporty i oceny** – Raporty o stanie Gminy Polanów, Oceny Zasobów Pomocy Społecznej (OZPS),
- **dane statystyczne** – dane z Banku Danych Lokalnych GUS, sprawozdania Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie oraz dane wewnętrzne UM Polanów, M-GOPS i Biblioteki Publicznej.

Analiza ta pozwoliła na ocenę funkcjonowania gminy w czterech kluczowych obszarach: **Rodzina, Zdrowie, Edukacja i Rynek Pracy oraz Czas Wolny.**

1.2. Badania pierwotne (terenowe)

Dane pierwotne, oddające aktualne opinie i potrzeby lokalnej społeczności, pozyskano za pomocą trzech komplementarnych technik:

1. **Ankieta internetowa CAWI (Computer-Assisted Web Interview):**

- cel – identyfikacja opinii mieszkańców na temat negatywnych zjawisk społecznych oraz rozpoznanie ich potrzeb,
- zasięg – 258 mieszkańców miasta i terenów wiejskich gminy Polanów,
- dystrybucja – linki do ankiet i kody QR udostępniono poprzez strony UM Polanów, M-GOPS, szkół, Kół Gospodyń Wiejskich oraz lokalnych klubów sportowych.

2. **Wywiad pogłębiony IDI (Individual In-depth Interview):**

- cel – pozyskanie eksperckiej wiedzy o specyfice lokalnych problemów,
- uczestnicy – 24 ekspertów (członkowie KGW, pracownicy organizacji pozarządowych, liderzy opinii),
- forma – wywiady realizowane telefonicznie, bezpośrednio oraz przez platformy komunikacyjne (zoom).

3. **Wywiad fokusowy FGI (Focus Group Interview):**

- cel – wypracowanie wspólnej wizji rozwoju usług i diagnoza barier systemowych,

- uczestnicy – członkowie Zespołu ds. opracowania strategii oraz pracownicy Polanowskiego Centrum Usług Społecznych.

1.3. Zakres tematyczny analizy

W toku badań zarówno mieszkańcy, jak i eksperci oceniali:

- nasilenie problemów społecznych w miejscu zamieszkania.
- dostępność opieki specjalistycznej (psychologicznej, psychiatrycznej).
- potrzeby w zakresie alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
- obszary wymagające priorytetowego rozwoju w ramach działań Polanowskiego Centrum Usług Społecznych.

Wypracowane na tej podstawie wnioski stanowią fundament dla celów operacyjnych Strategii na lata 2026–2035.

2. OPIS OBSZARU OBJĘTEGO DIAGNOZĄ

Gmina Polanów położona jest w sercu Pomorza Środkowego, wyznaczając wschodni kraniec województwa zachodniopomorskiego. Razem z siedmioma innymi gminami wchodzi w skład powiatu koszalińskiego i stanowi 23,8% jego powierzchni. Jest to gmina miejsko-wiejska o charakterze rolniczo-turystycznym a jej siedzibą jest miasto Polanów.

Łączna powierzchnia Gminy to obszar 394 km², w tym 218 km² to użytki leśne, 149 km² użytki rolne i 27 km² pozostałe. Od wschodu graniczy z gminami województwa pomorskiego: Miastko i Kępice, od północy, zachodu i południa zaś z gminami: Sławno, Malechowo, Sianów, Manowo, Bobolice i Biały Bór. Jest jedną z najatrakcyjniejszych krajobrazowo gmin w województwie. Największym atutem gminy Polanów, nazywanej przez wielu „Górami Północy”, jest jej położenie i naturalne ukształtowanie. Na terenie gminy występuje 21 gór, z najwyższym, wzniesieniem woj. zachodniopomorskiego Górą Złocięń - 231,5 m n.p.m.

Gmina Polanów podzielona jest na 28 sołectw, które składają się łącznie z 82 miejscowości, wsi, osad i przysiółków.¹ Przez obszar gminy przebiegają drogi wojewódzkie nr 206, nr 207 i 205, które mają duże znaczenie dla krajowego (także zagranicznego) ruchu turystycznego. System dróg wojewódzkich zapewnia bezpośrednie powiązania Polanowa z Koszalinem, Sławnem, Kępicami i Bobolicami, pośrednio także z Sianowem, Białym Borem i Manowem, oraz istotne powiązania dalsze (ze stolicami kraju i województwa oraz południem kraju).

Rysunek 1. Położenie Polanowa na mapie Polski

Źródło: Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2023, s. 4.

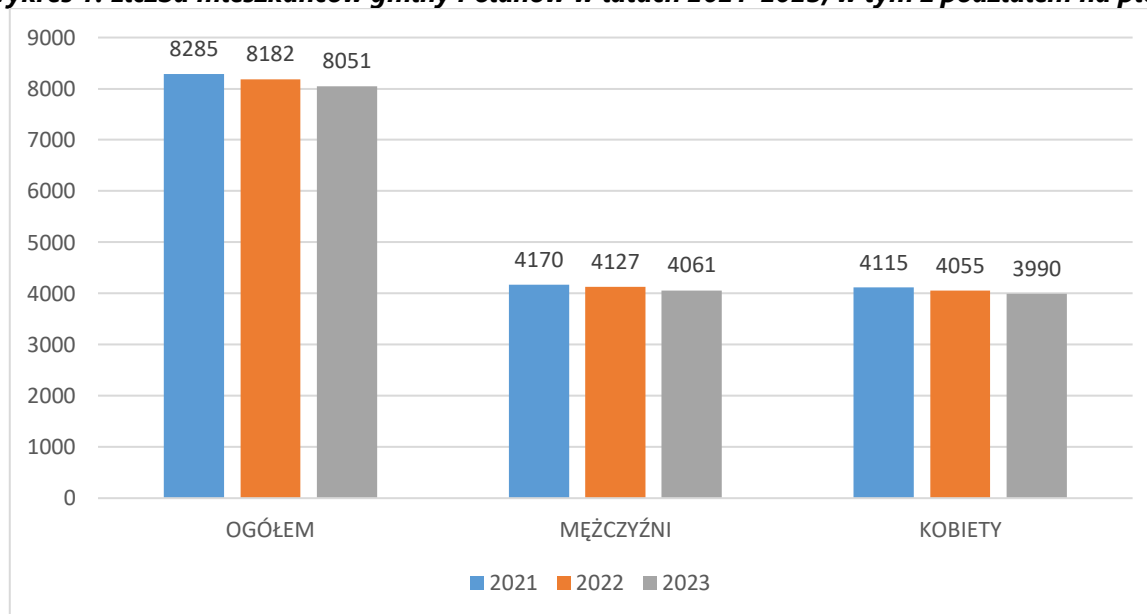
¹ Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2023, s. 4.

W opracowaniu przyjęto dane demograficzne dotyczące gminy Polanów za okres 2021 - 2023 takie jak:

- liczba mieszkańców ogółem,
- liczba kobiet, liczba mężczyzn,
- liczba mieszkańców wsi i miast,
- liczba urodzeń, przyrost naturalny,
- liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym,
- liczba ślubów,
- migracje.

Gminę Polanów zamieszkuje 8 051 osób (stan na 30.06.2024 roku). Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba mieszkańców systematycznie zmniejszała się, co obrazuje wykres 1. W stosunku do roku ubiegłego spadła o 1,02%, natomiast w porównaniu do roku 2021 o 1,03%. Liczba mężczyzn zamieszkujących gminę Polanów jest nieco większa od liczby kobiet – mężczyźni stanowią 50,44% ogólnej liczby ludności (4 061 mężczyzn), natomiast kobiety 49,56% (3 990 kobiet). Współczynnik feminizacji w gminie wynosi 98, co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypada 98 kobiet.

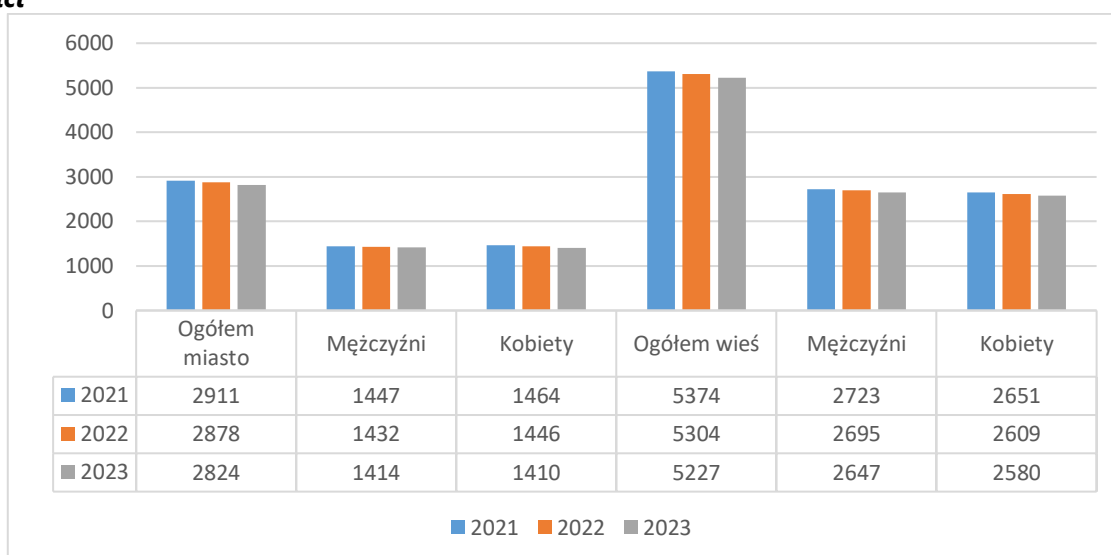
Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Polanów w latach 2021-2023, w tym z podziałem na płeć

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/> (10.09.2024)

W strukturze demograficznej gminy Polanów można zauważyć znaczącą przewagę mieszkańców wsi nad miastem. Ludność w mieście w 2023 roku stanowiła zaledwie 35,28% ogółu ludności (stan na 30.06.2024 roku) i utrzymywała się na podobnym poziomie na przestrzeni lat 2021-2023. Obserwowany jest systematyczny spadek liczby mieszkańców, zarówno miasta jak i wsi. Jest to uwarunkowane szeregiem czynników, do których można zaliczyć m.in. spadek liczby urodzeń czy tendencje starzenia się społeczeństwa. Widoczna jest dysproporcja w liczbie mężczyzn i kobiet na wsi. Liczba mężczyzn na wsi jest większa średnio o 75.

Wykres 2. Liczba mieszkańców gminy Polanów w latach 2021-2023 wg miejsca zamieszkania i płci

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/> (10.09.2024)

Przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów jest w gminie Polanów ujemny i wynosi -51 (stan na 30 czerwca 2024 roku), co odpowiada przyrostowi naturalnemu -6,33 na 1000 mieszkańców. Jest to wartość znacząco mniejsza w porównaniu do wartości w całej Polsce, gdzie wynosi -3,7 (maj 2024 roku) oraz nieznacznie wyższa w odniesieniu do wartości w województwie zachodniopomorskim (-6,18). Na przestrzeni lat 2021-2023 przyrost naturalny w gminie Polanów był ujemny z negatywną tendencją pogłębiania się (w 2021 kształtował się on na poziomie -46, natomiast w 2023 roku -51).

Tabela 1. Przyrost naturalny w gminie Polanów na przestrzeni lat 2021-2023

WYSZCZEGÓLNIENIE	2021	2022	2023
Urodzenia żywe	78	46	52
Zgony	124	114	103
Przyrost naturalny	-46	-68	-51

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/> (10.09.2024)

Struktura ludności w gminie Polanów według ekonomicznych grup wieku w roku 2023 przedstawiała się następująco:

- 17,2% mieszkańców jest w wieku przedprodukcyjnym;
- 59,1% mieszkańców gminy jest w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 16-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 16-64;
- 23,7% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (65 lat i więcej dla mężczyzn, 60 lat i więcej dla kobiet).

Na przestrzeni lat 2021-2023 dostrzegalny był stopniowy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności gminy Polanów. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym oraz w wieku produkcyjnym systematycznie spadała.

Udział osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wiekowych w gminie Polanów prezentuje się podobnie do wskaźników w województwie zachodniopomorskim oraz w całym kraju. W roku 2023 udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności województwa zachodniopomorskiego wyniósł 17,1% (wobec 17,3% w 2022 r.). W skali roku o 0,4 p. proc. zmniejszył się udział osób w wieku produkcyjnym (do 58,1%), a o 0,6 p. proc. wzrósł udział osób w wieku poprodukcyjnym (do 24,8%). W Polsce udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wyniósł 18,2%, produkcyjnym – 58,5%, a poprodukcyjnym – 23,3%.

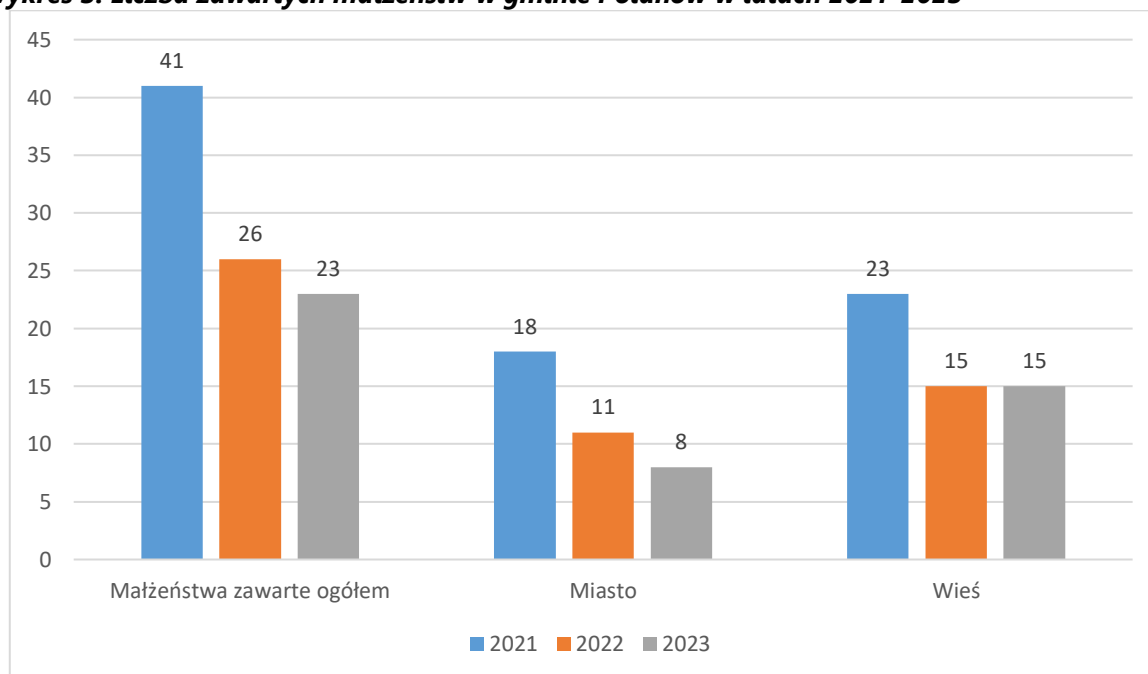
Tabela 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2021-2023 (%)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2021	2022	2023
Wiek przedprodukcyjny	18,1	17,6	17,2
Wiek produkcyjny	59,8	59,4	59,1
Wiek poprodukcyjny	22,1	23,0	23,7

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/> (10.09.2024)

Na terenie gminy Polanów w latach 2021 - 2023 r. zauważalna była tendencja spadkowa liczby zawieranych małżeństw w mieście. Natomiast małżeństwa zawierane na wsi w okresie ostatnich dwóch lat utrzymywały się na tym samym poziomie tj. 15.

Wykres 3. Liczba zawartych małżeństw w gminie Polanów w latach 2021-2023

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/> (10.09.2024)

Kolejną analizowaną kwestią jest saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych. W 2023 roku zarejestrowano 53 zameldowania w ruchu wewnętrznym oraz 119 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych było ujemne i wynosiło -66. W tym samym roku odnotowano 3 zameldowania z zagranicy oraz 5 wymeldowań za granicę, co daje również

ujemne saldo migracji zagranicznych wynoszące -2. Na przestrzeni analizowanych lat saldo migracji wewnętrznych jak i zagranicznych przyjmowało wartości ujemne, czyli liczba przybywających jest niższa od liczby wyjeżdżających. Podsumowując, malejąca liczba mieszkańców wynika głównie ze stosunkowo niskiego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji.

Tabela 3. Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w gminie Polanów w latach 2021-2023

WYSZCZEGÓLNIENIE	2021	2022	2023
Zameldowanie w ruchu wewnętrznym	71	64	53
Wymeldowanie w ruchu wewnętrznym	116	102	119
Saldo migracji wewnętrznych	-45	-38	-66
Zameldowanie z zagranicy	3	0	3
Wymeldowanie za granicę	19	24	5
Saldo migracji zagranicznych	-16	-24	-2

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/> (10.09.2024)

Miasto Polanów skupia w swoich granicach blisko jedną trzecią części ludności gminy. Pozostałe większe jednostki osadnicze to: Żydowo i Naclaw. Sieć osadnicza charakteryzuje się bardzo dużym rozproszeniem oraz niską gęstością zaludnienia Gminy, co może powodować szereg konsekwencji, m.in.: utrudnienia realizacji inwestycji, zarówno w sferze infrastruktury technicznej, jak i społecznej. Niewielka liczba mieszkańców w miejscowościach, duże odległości oraz rozsianie ludności poza obszarem zwartej zabudowy mają istotne znaczenie w przypadku działań integracyjnych, aktywizacyjnych skierowanych do lokalnych społeczności, utrudniając bowiem dotarcie do mieszkańców oraz organizację działań pod względem czasowym, możliwości dojazdu itp.

Tabela 4. Gęstość zaludnienia w gminie Polanów w latach 2021-2023

WYSZCZEGÓLNIENIE	2021	2022	2023
Ludność na 1km ²	21,0	20,6	20,3

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/> (10.09.2024)

Podsumowanie:

1. Charakterystyka geograficzno-administracyjna

Gmina Polanów, położona we wschodniej części województwa zachodniopomorskiego, jest jedną z kluczowych jednostek powiatu koszalińskiego (zajmuje 23,8% jego powierzchni). To gmina miejsko-wiejska o unikatowych walorach przyrodniczych, łącząca funkcje rolnicze z turystycznymi.

- powierzchnia – 394 km², z wyraźną dominacją terenów leśnych (55%) i rolnych (38%).

- struktura osadnicza – siedzibą władz jest miasto Polanów. Gmina podzielona jest na 28 sołectw, obejmujących łącznie 82 miejscowości (wsie, osady, przysiółki).
- Specyfika krajobrazowa – obszar nazywany „Górami Północy” ze względu na 21 wzniesień, w tym Górę Złocię (~233 m n.p.m.) – najwyższy punkt w powiecie koszalińskim.
- komunikacja – przez gminę przebiegają drogi wojewódzkie nr 205, 206 i 207, zapewniające łączność z Koszalinem, Sławnem oraz sąsiednimi województwami.

2. Sytuacja demograficzna i trendy społeczne

Analiza danych z lat 2021–2023 wskazuje na postępujące wyzwania demograficzne, typowe dla regionów o rozproszonej strukturze osadniczej.

1) Liczba i struktura ludności:

- populacja – na dzień 30.06.2024 r. gminę zamieszkiwało 8 051 osób, odnotowuje się systematyczny spadek liczby mieszkańców (o ok. 1% rocznie),
- miejsce zamieszkania – gmina ma charakter wybitnie wiejski – aż 64,72% ludności zamieszkuje tereny pozamiejskie. największe skupiska ludności poza miastem to Żydowo i Naclaw,
- płeć – struktura jest wyrównana z lekką przewagą mężczyzn (50,44%), współczynnik feminizacji wynosi 98. Na wsiach dysproporcja ta jest wyraźniejsza (średnio o 75 mężczyzn więcej niż kobiet).

2) Przyrost naturalny i migracje: Gmina zmagą się ze zjawiskiem depopulacji wywołanym dwoma czynnikami:

- ujemny przyrost naturalny – w 2023 r. wyniósł on -51 (-6,33 na 1000 mieszkańców), co jest wynikiem znacznie gorszym od średniej krajowej (-3,7),
- ujemne saldo migracji – więcej osób wymeldowuje się z gminy (głównie ruch wewnętrzny w kraju), niż podejmuje w niej osadnictwo, w 2023 r. saldo migracji wewnętrznych wyniosło -66.

3. Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku

Struktura wieku mieszkańców Polanowa wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa:

- wiek przedprodukcyjny (17,2%) – stały spadek liczby dzieci i młodzieży (z 18,1% w 2021 r.),
- wiek produkcyjny (59,1%) – grupa ta sukcesywnie się kurczy, co może w przyszłości wpłynąć na lokalny rynek pracy,
- wiek poprodukcyjny (23,7%) – najdynamiczniej rosnąca grupa (wzrost z 22,1% w ciągu dwóch lat), wskaźnik ten jest zbliżony do średniej krajowej, ale wykazuje silną tendencję wzrostową.

4. Uwarunkowania osadnicze i bariery rozwoju

Kluczowym wyzwaniem zidentyfikowanym w diagnozie jest bardzo niska gęstość zaludnienia, która w 2023 r. wyniosła zaledwie 20,3 osoby na 1 km².

Wniosek diagnostyczny – duże rozproszenie miejscowości (82 jednostki na 394 km²) przy niskiej gęstości zaludnienia generuje istotne bariery w:

- realizacji inwestycji infrastrukturalnych,
- zapewnieniu powszechnego dostępu do usług społecznych,
- działaniach integracyjnych i aktywizacyjnych (problemy z dojazdem, wykluczenie transportowe).

3. POTENCJAŁ INSTYTUCJONALNY SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Potencjał społeczności lokalnej w obszarze usług społecznych tworzą różne podmioty, niezależnie od sektora, który reprezentują. Łączy je to, że prowadzą lub mogą prowadzić działalność na terenie gminy w zakresie usług społecznych. Są to w szczególności:

- jednostki organizacyjne gminy,
- organizacje pozarządowe i podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego, tj.: osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego,
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- spółdzielnie socjalne,
- spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe.

Wykaz zasobów instytucjonalnych stanowiących jednostki administracji samorządowej, jak również innych podmiotów mających siedzibę na terenie gminy Polanów i poza nią, a które działają na rzecz polanowskiej społeczności lokalnej ujęto w tabeli 5.

Tabela 5. Zasoby gminy Polanów w zakresie usług społecznych

L.P.	Nazwa	Zakres działalności
1.	Urząd Miejski w Polanowie	Lider w pozyskiwaniu środków na rozwój społeczno-gospodarczy gminy. Wiodący partner w działaniach na rzecz mieszkańców.
2.	Polanowskie Centrum Usług Społecznych	a) usługi społeczne realizowane w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej, b) zadania z zakresu: • polityki prorodzinnej, • wspierania rodziny, • systemu pieczy zastępczej, • promocji i ochrony zdrowia, • wspierania osób niepełnosprawnych, • pobudzania aktywności obywatelskiej, • reintegracji zawodowej i społecznej.
3.	Klub „Senior+” w Polanowie	Zapewnienie aktywnego uczestnictwa seniorów (osób nieaktywnych zawodowo w wieku 60+) z gminy Polanów w życiu społecznym oraz zapewnienie im wsparcia poprzez umożliwienie korzystania z oferty na rzecz aktywizacji w zależności od potrzeb (edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej, prozdrowotnej itp.).

4.	Zespół Interdyscyplinarny	Zadania z zakresu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej.
5.	Placówki wsparcia dziennego w formie podwórkowej w Polanowie	Organizowanie zajęć dla dzieci i młodzieży oraz wspieranie rodziny w opiece i wychowaniu dzieci.
6.	Żłobek, przedszkola i szkoły	Edukacja, wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży stosownie do ich potrzeb i możliwości, edukacja zdrowotna, kształtowanie odpowiednich postaw, wspomaganie wychowawczej roli rodziny.
7.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Koszalinie	a) usługi społeczne realizowane w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej, b) zadania z zakresu: • wspierania rodziny, • systemu pieczy zastępczej, • wspierania osób niepełnosprawnych, • pobudzania aktywności obywatelskiej, • reintegracji zawodowej i społecznej.
8.	Powiatowa Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Koszalinie	Udzielanie pomocy psychologiczno - pedagogicznej, w tym pomocy logopedycznej, pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, dzieciom (w wieku od urodzenia) i młodzieży uczącej się, a także udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, związanej z wychowaniem oraz kształceniem dzieci i młodzieży, rodzicom i nauczycielom, wspomaganie przedszkoli i szkół w realizacji zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.
9.	Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Koszalinie	Nadzór w sprawach opiekuńczych dotyczących ograniczenia władzy rodzicielskiej, sprawowanie nadzorów nad nieletnimi, branie udział w ustanowionych przez sąd kontaktach rodziców z małoletnimi dziećmi, wykonywanie orzeczeń sądu o przymusowym odebraniu dzieci.
10.	Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Polanowie wraz z Filiami	a) organizacja działalności kulturalnej b) prowadzenie biblioteki publicznej
11.	Polanowski Ośrodek Kultury i Sportu	a) organizacja działalności kulturalnej b) organizacja działalności sportowej
12.	Klub Abstynenta „FENIKS” w	a) propagowanie na zewnątrz trzeźwości i

	Polanowie	zmiany obyczajów w kierunku osiągnięcia pełnej abstynencji b) pełnienie roli środowiska alternatywnego dla osób uzależnionych id alkoholu c) udzielanie pomocy rzeczowej (m.in.: odzież, żywność, książki, leki itp.) osobom w trudnej sytuacji życiowej.
13.	Koła Gospodyń Wiejskich z terenu gminy Polanów	Działalność kulturalna, edukacyjna, zdrowotna, aktywizacyjna, obywatelska.
14.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Polanowie	Działalność wolontaryjna na rzecz mieszkańców gminy Polanów.
15.	Parafia Podwyższenia Krzyża św. w Polanowie, Parafialny Caritas	Pomoc najbardziej potrzebującym, niezaradnym, chorym i samotnym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ww. dokumentów

W zakresie instytucjonalnego wsparcia mieszkańców na terenie gminy funkcjonują również domy pomocy społecznej. Są to:

- Dom Pomocy Społecznej w Żydowie dla osób przewlekle psychicznie chorych, dysponujący 215 miejscami, prowadzony przez Powiat Koszaliński;
- Dom Pomocy Społecznej w Cetuniu dla osób przewlekle somatycznie chorych, dysponujący 80 miejscami, prowadzony przez Powiat Koszaliński.

Mieszkańcy gminy Polanów mogą również skorzystać ze wsparcia Środowiskowego Domu Samopomocy w Krągu typu mieszanego (A – dla osób przewlekle psychicznie chorych; B – dla osób upośledzonych umysłowo; C – dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych), dysponującego 23 miejscami. Opiekę medyczną mieszkańcom gminy zapewnia: Zespół Opieki Zdrowotnej w Polanowie. Wsparcie specjalistyczne z zakresu zdrowia psychicznego zapewnia mieszkańcom gminy Centrum Zdrowia Psychicznego „MEDISON”. O stan bezpieczeństwa na terenie gminy Polanów dba Posterunek Policji w Polanowie Komisariat I w Koszalinie.

4. PREZENTACJA WYNIKÓW BADAŃ WTÓRNYCH W GMINIE POLANÓW

W niniejszym rozdziale przedstawiono analizę zasobów oraz sytuacji społecznej gminy Polanów w oparciu o dane zastane (Desk Research). Analiza została podzielona na cztery kluczowe obszary merytoryczne, co pozwala na kompleksowe spojrzenie na potrzeby mieszkańców:

1. **RODZINA:** polityka prorodzinna, wspieranie rodziny, system pieczy zastępczej, pomoc społeczna i mieszkalnictwo.
2. **ZDROWIE:** promocja i ochrona zdrowia, wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów.
3. **EDUKACJA:** szkolnictwo publiczne, aktywność zawodowa i reintegracja społeczna.
4. **CZAS WOLNY:** kultura, sport i turystyka.

4.1. RODZINA

Jak wynika z zebranych danych w gminie Polanów liczba małżeństw na 1000 ludności na przestrzeni lat 2021-2023 systematycznie spadała (ze wskaźnika 4,95 w 2021 roku do 2,86 w roku 2023). Liczba rozwodów – w stosunku do 2021 roku ze wskaźnika 1,8 spadła do 1,7 (stan na 31 grudnia 2023 roku). Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa zachodniopomorskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski².

Na terenie gminy Polanów funkcjonuje 1 żłobek gminny z 29 miejscami. Wskaźnik „użłobkowania” dzieci w wieku 1-3 lat z roku na rok wzrastał i w roku 2021 wyniósł 16,5% (na 139 dzieci – 23 w żłobku), w 2022 – 22,22% (na 144 dzieci 0 32 w żłobku) i w 2023 – 29,91% (na 107 dzieci – 32 w żłobku)³.

Art. 8 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje, że rodzina, która przeżywa trudności w wypełnianiu funkcji wychowawczo-opiekuńczych powinna otrzymać wsparcie, polegające między innymi na:

- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
- pomocy w integracji rodziny,
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
- dążeniu do reintegracji rodziny.

Główną jednostką organizacyjną w gminie Polanów zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny jest Polanowskie Centrum Usług Społecznych, które służy pomocą rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do

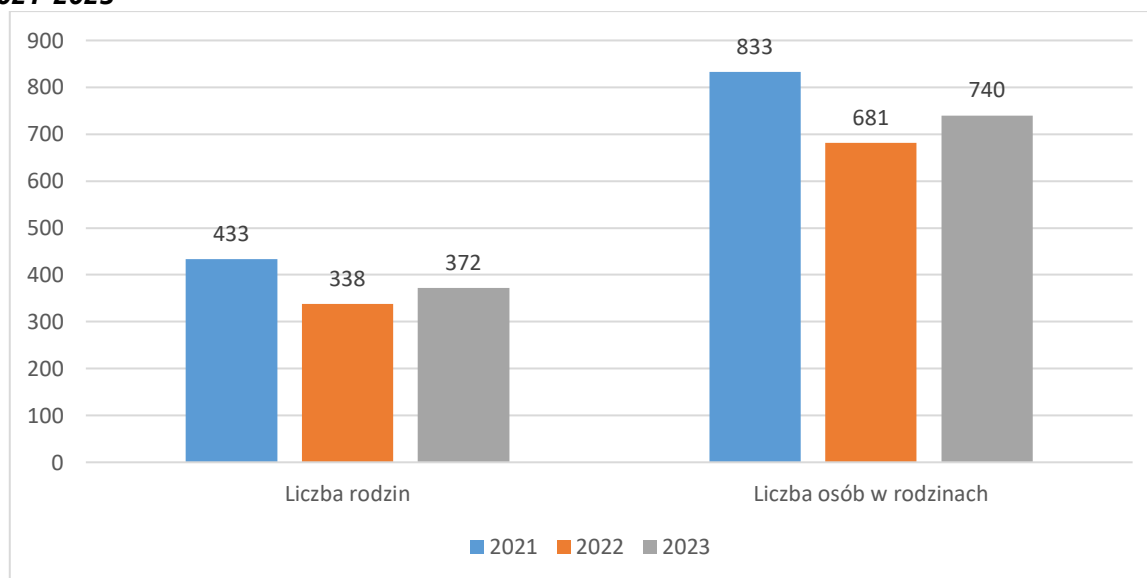
² <https://bdl.stat.gov.pl/> (10.09.2024)

³ Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2021, 2022, 2023.

zaspokojenia ich niezbędnych potrzeb i umożliwiających im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

W analizowanym okresie 2021-2023 liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej ogólnie zmniejszyła się z 433/833 w 2021 roku do 372/740 w 2023 roku. Jednakże w roku 2023 zaobserwowano nieznaczny wzrost, co obrazuje wykres 4.

Wykres 4. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2021-2023

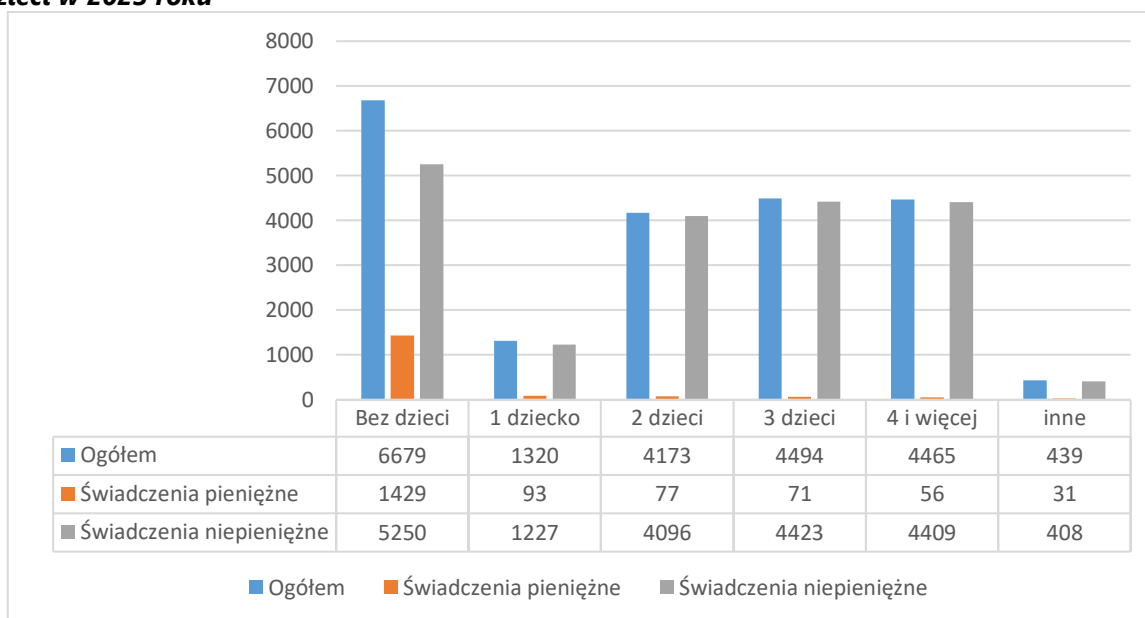

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2023.

Zgodnie z danymi uzyskanymi od Miejsko–Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie (obecnego Polanowskiego Centrum usług Społecznych) osoby i rodziny wymagające wsparcia otrzymują je w formie pieniężnej i niepieniężnej. Do pierwszego rodzaju zalicza się wszelkiego rodzaju zasiłki stałe, okresowe, celowe, a także pomoc pieniężną m.in. na usamodzielnienie się czy pokrycie kosztów nauki.

W 2023 roku przyznanych zostało łącznie 1 320 świadczeń rodzinom posiadającym jedno dziecko, 4 173 świadczeń rodzinom z dwójką dzieci, 4 494 świadczeń rodzinom z trójką dzieci oraz 4 465 świadczeń rodzinom z czwórką lub większą liczbą dzieci. Jak można zauważyć, świadczenia niepieniężne stanowiły znaczącą większość ogółu udzielonych świadczeń. Do świadczeń tych zalicza się m.in.: usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, schronienie, posiłek, ubranie, sprawianie pogrzebu, praca socjalna, składki na ubezpieczenie zdrowotne, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych. Szczegółowe dane w zakresie liczby przyznanych świadczeń niepieniężnych oraz pieniężnych przedstawia wykres 5.

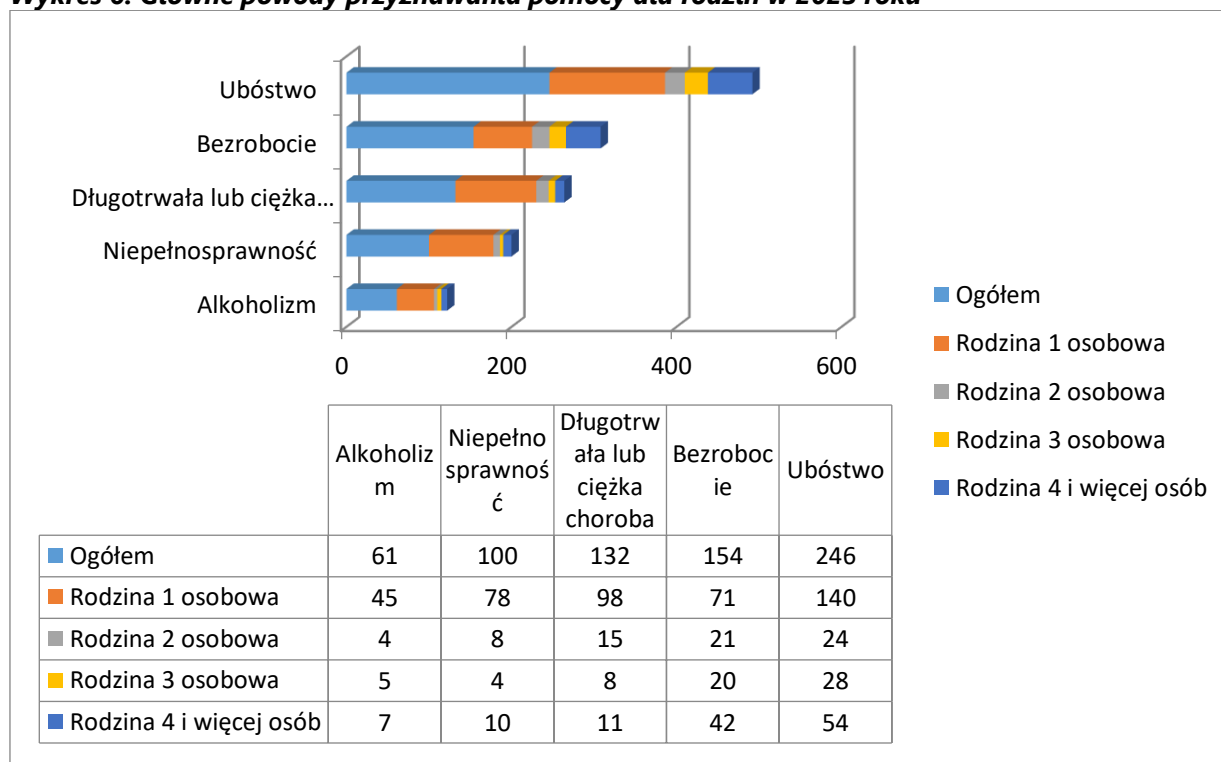
Wykres 5. Rodzaje świadczeń, z których korzystały poszczególne typy rodzin ze względu na liczbę dzieci w 2023 roku

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2023

Głównymi powodami przyznawania pomocy dla rodzin w roku 2023 było m.in.: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność i alkoholizm a szczegóły udzielonego wsparcia obrazuje wykres 6.

Wykres 6. Główne powody przyznawania pomocy dla rodzin w 2023 roku

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2023

W ramach zadań wspierających rodzinę Polanowskie Centrum Usług Społecznych realizuje program „Posiłek w szkole i w domu”, którego celem jest zapewnienie posiłku dzieciom, uczniom i młodzieży oraz objęcie pomocą osób dorosłych, zwłaszcza osób starszych, chorych lub niepełnosprawnych i samotnych. W 2023 roku z pomocy w formie posiłków dla dzieci, młodzieży i dorosłych skorzystało 128 osób a z zasiłku celowego na zakup żywności 78 osób. Dynamika zmian w tym zakresie jest następująca: widoczny był znaczny spadek liczby osób korzystających z pomocy w formie zasiłku celowego na zakup żywności oraz roczny wzrost liczby dzieci, młodzieży i dorosłych korzystających z posiłków w szkole/jadłodajni.

Tabela 6. Liczba osób korzystająca z wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Posiłki dla dzieci, młodzieży i dorosłych	106	119	128
Zasiłki celowe na zakup żywności	130	123	78

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie za rok 2021, 2022 i 2023

Ponadto w latach 2021-2023, na podstawie umów na realizację z zakresu dystrybucji artykułów spożywczych dla osób najbardziej potrzebujących w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 Podprogram 2021 PLUS zawartej między Bankiem Żywności w Nowych Bielicach a Stowarzyszeniem Klub Abstynenta „Feniks” w Polanowie wsparcie w formie paczek żywnościowych otrzymała znacząca część mieszkańców gminy Polanów, co obrazuje tabela 7.

Tabela 7. Liczba osób korzystających ze wsparcia w formie paczek żywnościowych w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Wydana żywność	56 943,20 kg	20 415,60 kg	7 836,40 kg
Liczba mieszkańców korzystająca ze wsparcia w formie paczek żywnościowych	1 062	896	589

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie za rok 2021, 2022 i 2023

Innym elementem, który z pewnością ma wpływ na poprawę bytu rodziny jest **Karta Dużej Rodziny**. Jest to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych. Posiadacze KDR mają możliwość tańszego korzystania z oferty podmiotów m.in. z branży spożywczej, paliwowej, bankowej czy rekreacyjnej. KDR wspiera budżety rodzin wielodzietnych oraz ułatwia dostęp do dóbr i usług. Prawo do posiadania Karty Dużej Rodziny przysługuje wszystkim rodzicom oraz małżonkom rodziców, którzy mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci.

Tabela 8. Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
KDR wersja papierowa	77	239	165
KDR wersja elektroniczna	799	241	165

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie za rok 2021, 2022 i 2023

Gmina Polanów realizuje również program Zachodniopomorskiej Karty Rodziny, w ramach którego wsparciem objęte są rodziny z minimum dwojgiem dzieci, z terenu województwa zachodniopomorskiego. Celem programu jest poprawa sytuacji rodzin a sama karta umożliwia korzystanie, na preferencyjnych warunkach, z katalogu ofert: kultury, edukacji, rekreacji, transportu i innych usług oferowanych przez partnerów Programu. O wydanie Zachodniopomorskiej Karty Rodziny mogą ubiegać się:

- rodzice prowadzący wspólne gospodarstwo domowe z minimum dwojgiem dzieci oraz dzieci (do 18 roku życia lub 26 roku życia w przypadku kontynuowania nauki, dożywotnio w przypadku dzieci legitymujących się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności);
- rodziny zastępcze zamieszkałe pod wspólnym adresem;
- rodzinne domy dziecka.

Tabela 9. Liczba wydanych Zachodniopomorskich Kart Rodziny w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba wniosków o wydanie ZKR	12	2	0
Liczba wydanych ZKR	6 dla rodziców 6 dla dzieci	3 dla rodziców 6 dla dzieci	0

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie za rok 2021, 2022 i 2023

Na przestrzeni lat 2021-2023 liczba rodzin, którym udzielona została pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych uległa zmniejszeniu. W 2021 roku udzielono pomocy i wsparcia z tego powodu 56 rodzinom, w 2022 i 2023 roku – 40. Znaczną część rodzin, którym zostało udzielone wsparcie z powodu bezradności opiekuńczo-wychowawczej stanowiły rodziny niepełne. W 2021 roku ich udział kształtował się na poziomie 68%, natomiast w 2022 i 2023 roku – 72,5%. Rodziny wielodzietne stanowiły z kolei w 2021 roku 32% ogółu, natomiast w 2022 i 2023 roku – 27,5%.

Tabela 10. Rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Rodziny niepełne	38	29	29
Rodziny wielodzietne	18	11	11
Ogółem	56	40	40

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2021, 2022 i 2023

Poprawa funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w różnych obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy też ekonomicznym należy do zadań asystenta rodziny. Asystent rodziny udzielając wsparcia realizuje szereg zaplanowanych działań, mających na celu wzmocnienie w rodzinie funkcji opiekuńczo - rodzicielskich. Działania te są prowadzone za zgodą rodziny i aktywnym jej udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych rodziny oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.⁴

W Polanowskim Centrum Usług Społecznych zatrudniony jest 1 asystent rodziny. W 2023 roku w ramach realizacji ustawowego zadania, asystent rodziny prowadził pracę w 22 rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Na przestrzeni badanych 3 lat liczba rodzin objętych wsparciem asystenta wzrosła do 22 z 18. Wzrost dostrzegalny jest także, jeśli chodzi o liczbę rodzin, z którymi zakończono współpracę oraz liczbę rodzin, w których doszło do umieszczenia dziecka poza rodziną. Ponadto w ciągu ostatnich dwóch badanych lat żadne z dzieci nie powróciło do rodziny biologicznej.

Tabela 11. Dane dotyczące pracy asystenta rodziny w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba asystentów	1	1	1
Liczba rodzin objętych wsparciem	18	18	22
Rodziny z którymi zakończono współpracę	4	7	10
Rodziny, w których doszło do umieszczenia dziecka poza rodziną	5	6	6
Liczba dzieci, które powróciły do rodziny biologicznej	2	0	0

Źródło: Sprawozdanie z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za rok 2021, 2022 i 2023

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje, iż w celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca jest to rodzina lub osoba, która jest otwarta na dzielenie się swoją wiedzą i doświadczeniem w zakresie:

1. opiekowania się i wychowywania dzieci w różnym wieku,
2. prowadzenia gospodarstwa domowego,
3. pomagania w wypełnianiu i kształtowaniu podstawowych ról społecznych⁵.

Analiza działań asystenta rodziny w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Polanowie oraz efekty jego pracy wskazały, iż rodziny przeżywające trudności w opiece i wychowaniu powinny zostać objęte wsparciem rodzin wspierających. Stąd też należy organizować szkolenia i tworzyć warunki do działania rodzin wspierających oraz szeroko propagować ich działalność, co już jest wdrażane.

Do zadań własnych gminy należy tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci jak i praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-

⁴ Sprawozdanie z działalności Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie za rok 2023.

⁵ Art. 29 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.)

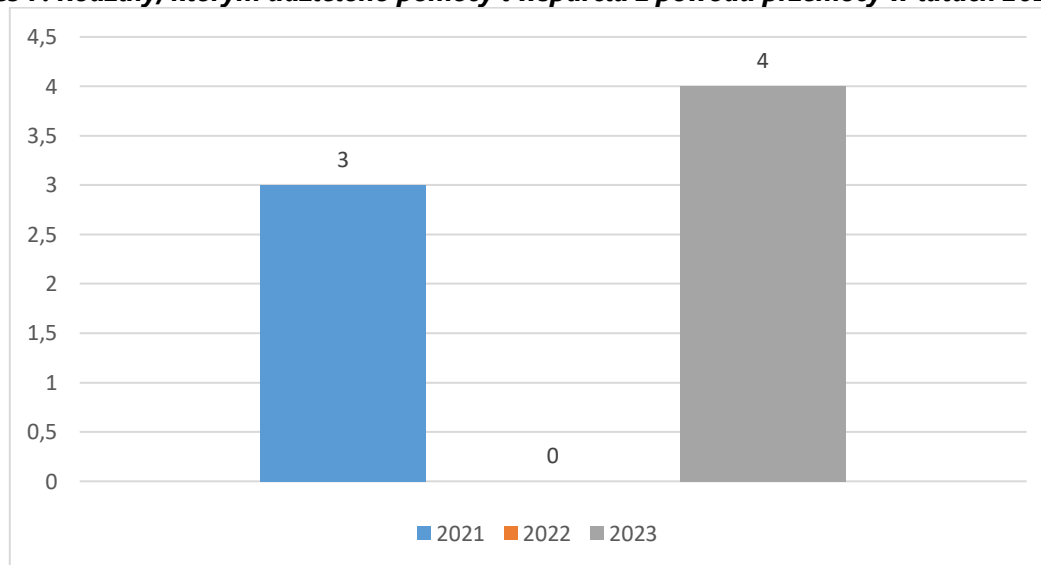
wychowawczych⁶.

Na terenie gminy Polanów od 27 marca 2023 roku uruchomione zostały 4 placówki wsparcia dziennego w czterech lokalizacjach: Polanów, Rzeczyca Wielka, Chocimino i Naclaw. Placówki prowadzone są w formie podwórkowej przez dwóch wychowawców i realizują między innymi działania animacyjne i socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży w wieku od 4 do 18 roku życia w godzinach popołudniowych. Zajęcia są nieodpłatne i dobrowolne. W 2023 roku przeprowadzono łącznie 49 spotkań dla: Polanów – 10 dzieci, Naclaw – 16 dzieci, Rzeczyca Wielka -16 dzieci, Chocimino – 18 dzieci.

Analiza skali potrzeb i problemów rodzin objętych wsparciem Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie wskazała zasadność uruchomienia placówki wsparcia dziennego w formie opiekuńczej w Polanowie. „Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej zapewnia dziecku: opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań. Deficyt i potrzeby w tej sferze można zauważyć zarówno wśród dzieci, jak i młodzieży zamieszkujących Polanów. Brak jest miejsca na terenie Polanowa, gdzie dzieci miałyby swoje stałe miejsce spotkań po zajęciach szkolnych. Placówka wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej nie zaspokaja tych potrzeb w pełni”⁷.

Zjawisko przemocy w rodzinie wśród rodzin wspieranych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Polanowie również notowało tendencję wzrostową. W 2023 roku z powodu przemocy w rodzinie z pomocy społecznej skorzystały 4 rodziny i jest to wzrost w stosunku do roku 2022 (w którym nie udzielano takiej pomocy) i roku 2021.

Wykres 7. Rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu przemocy w latach 2021-2023

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2021, 2022 i 2023

W gminie Polanów powołany został zespół interdyscyplinarny, do zadań którego należy

⁶ Art. 176 pkt. 3 lit „c” ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.)

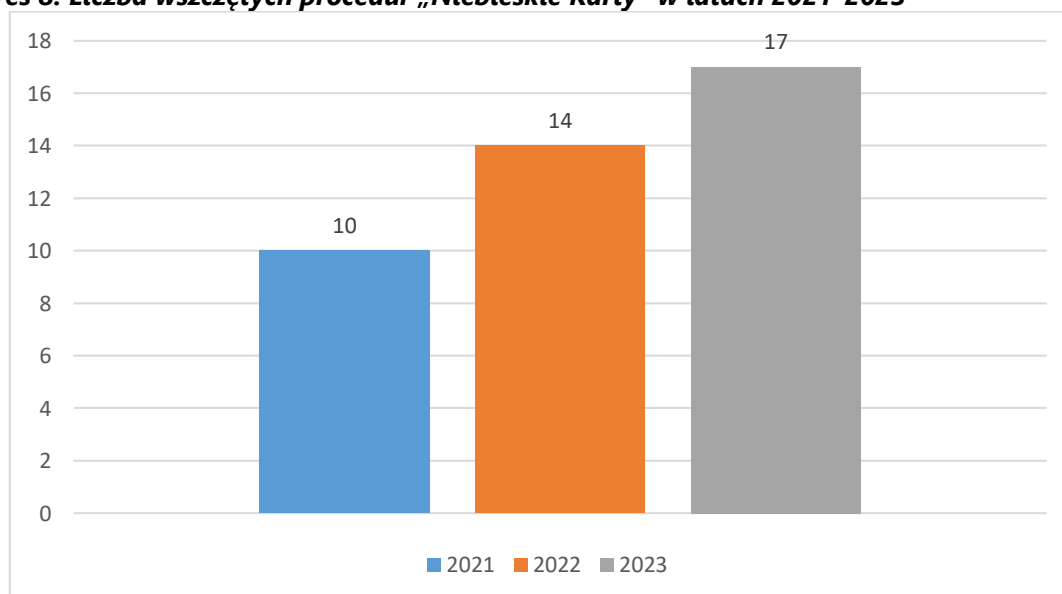
⁷ Sprawozdanie z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za 2023 rok, s. 10-11.

tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań różnych podmiotów m.in. poprzez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym;
- 2) inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej i powierzanie ich wykonania właściwym podmiotom;
- 3) inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 4) opracowanie projektu gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 5) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 6) powoływanie grup diagnostyczno - pomocowych i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań;
- 7) monitorowanie procedury „Niebieskie Karty”;
- 8) kierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno - edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową;
- 10) składanie, na wniosek grupy diagnostyczno -pomocowej, zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń.

W ramach realizacji procedury „Niebieskie Karty” w 2023 roku podjęto działania wobec 17 osób i jest to znaczący wzrost w okresie analizowanych ostatnich 3 lat. Dane w tym zakresie przedstawia wykres 8.

Wykres 8. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2021-2023

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie za rok 2021, 2022 i 2023

Liczba interwencji związanych z przemocą w rodzinie w analizowanym okresie wykazała znaczący wzrost z 236 interwencji w 2021 roku do 640 interwencji w roku 2023. Jednakże analizując w tym samym okresie liczbę interwencji związanych z przemocą w rodzinie, w tym liczbę interwencji domowych zauważalny jest minimalny spadek, co obrazuje tabela 12.

Tabela 12. Liczba interwencji na terenie działania Posterunku Policji Polanów Komisariatu Policji I w Koszalinie w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba interwencji związanych z przemocą w rodzinie	236	691	640
Liczba interwencji związanych z przemocą w rodzinie – liczba interwencji domowych	12	9	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji udostępnionych przez Posterunek Policji w Polanowie

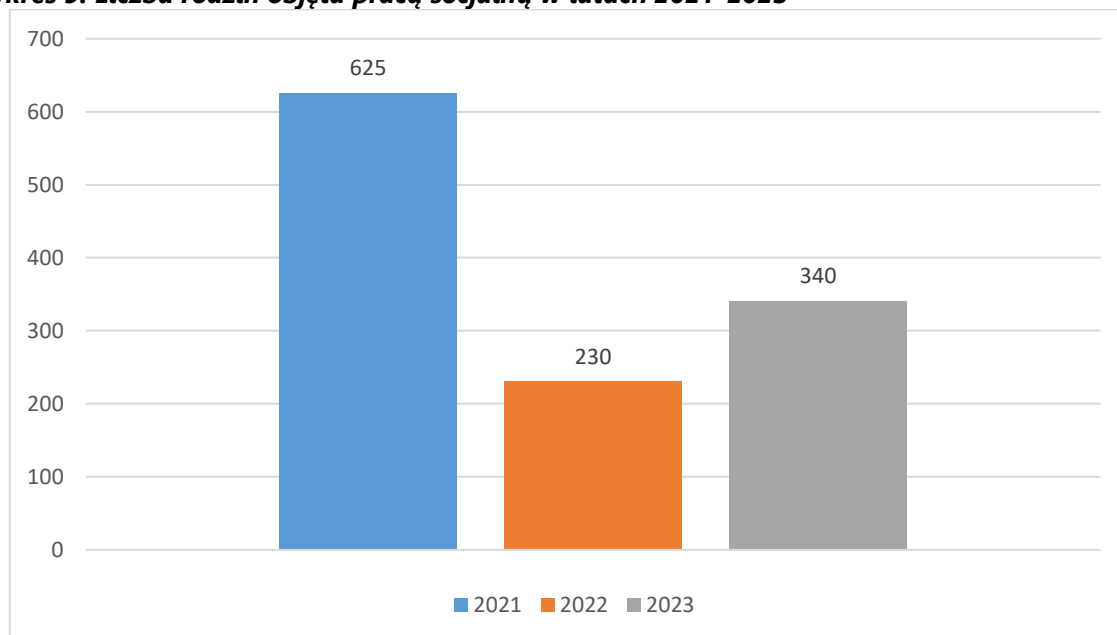
Główną ideą pracy socjalnej jest pomoc osobom i rodzinom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych oraz w ich przezwyciężeniu. Praca socjalna w tym znaczeniu rozumiana jest jako pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie przez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi⁸.

Formami pracy socjalnej preferowanej w Polanowskim Centrum Usług Społecznych jest bezpośredni kontakt z klientem, wizyty w środowisku zamieszkania, współpraca na rzecz podopiecznego z innymi instytucjami oraz kontakt telefoniczny przy jednoczesnym zachowaniu systematycznej współpracy z różnego rodzaju służbami publicznymi, instytucjami, stowarzyszeniami tj.: z pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznych, szkołami, Sądem Rejonowym, Policją, Zespołem Opieki Zdrowotnej, Towarzystwem Zapobiegania Narkomanii, MONAR-em, Zarządem Okręgowym TPD, Stowarzyszeniem Klubu Abstynenta „Feniks”, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, PFRON-em, Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, „Niebieską Linia”, Miejsko – Gminną Komisją Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Pełnomocnikiem Burmistrza ds. PiRPA w Polanowie, Instytutem Psychologii Zdrowia i Trzeźwości w Warszawie, Żłobkiem i Przedszkolem Gminnym, Oddziałami Przedszkolnymi przy ZSP oraz z pedagogami Zespołu Szkół Publicznych na terenie gminy a także pedagogami z innych szkół. Ponadto pracownicy socjalni ściśle współpracują z asystentem rodziny. Są to wspólne wyjazdy w środowisko rodzinne, mediacje, negocjacje.

W 2023 roku objętych pracą socjalną było 340 rodzin (wykres 9), co oznacza, że od 2021 roku liczba rodzin uległa zmniejszeniu. Wskaźnik pracy socjalnej, tj. stosunek liczby rodzin objętych pracą socjalną do rodzin osób, którym przyznano świadczenie pomnożony przez 100% w 2023 roku kształtował się na poziomie 124,54% i zmalał w stosunku do roku 2021, ale wzrósł w stosunku do roku 2022.

⁸ Art. 6 ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. 2024, poz. 1283)

Wykres 9. Liczba rodzin objęta pracą socjalną w latach 2021-2023

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2023

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy udzielanie schronienia. Na terenie gminy Polanów nie ma schroniska dla osób bezdomnych. Stąd też pracownicy socjalni Polanowskiego Centrum Usług Społecznych współpracują z instytucjami prowadzącymi pomoc dla takich osób. Najliczniejsza grupa pozbawionych własnego lokum z terenu gminy przebywa w Linowie, gdzie funkcjonuje Stowarzyszenie „Pro – Bono” Dla Osób Bezdomnych Przewlekłe Chorych (w 2023 roku było to 8 osób). Dwóch pracowników socjalnych współpracuje w ramach umowy wolontariatu na rzecz osób przebywających w schronisku w Linowie. Ponadto szeroki zakres współdziałania realizowany ze schroniskami dla osób bezdomnych w Borkowie, Jasieńcu i Poznaniu.

Tabela 13. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia MGOPS w Polanowie z powodu bezdomności w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba rodzin	15	14	17
Liczba osób w tych rodzinach	15	14	18

Źródło: Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2021, 2022 i 2023

W mieszkaniowym zasobie gminy Polanów na początku 2023 r. znajdowało się 75 lokali mieszkalnych o pow. 3 307,38 m². Na koniec roku było to 73 lokale mieszkalne o powierzchni 3 103,27 m², a liczba osób oczekujących na mieszkanie komunalne wyniosła 89. Ponadto w roku 2023 gmina Polanów dysponowała lokalami socjalnymi w liczbie 15. Natomiast liczba osób oczekujących na lokal socjalny wynosiła 32. Szczegóły w zakresie zasobu mieszkaniowego i zapotrzebowania w tym zakresie w analizowanym okresie przedstawiają tabele 14 i 15.

Tabela 14. Liczba mieszkań/lokalii będących w zasobach gminy Polanów w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba mieszkań komunalnych	75	75	73
Liczba lokali socjalnych	15	15	15

Źródło: Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2021, 2022 i 2023

Tabela 15. Liczba oczekujących mieszkańców na mieszkanie/lokal socjalny z zasobów gminy Polanów w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba oczekujących na mieszkanie komunalne	101	99	89
Liczba oczekujących na lokale socjalne	29	32	32

Źródło: Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2021, 2022 i 2023

Ważnym filarem polityki społecznej gminy Polanów jest rozwój budownictwa o umiarkowanym czynszu. Dzięki nowelizacji przepisów o wspieraniu budownictwa mieszkalnego, gmina Polanów w 2021 r. – wraz z 18 innymi samorządami województwa zachodniopomorskiego oraz Krajowym Zasobem Nieruchomości – utworzyła Społeczną Inicjatywę Mieszkaniową „KZN – Zachodniopomorskie” (SIM). Celem tej inicjatywy jest budowa wielorodzinnych mieszkań na wynajem dla rodzin, które posiadają środki na opłacanie czynszu, lecz nie dysponują zdolnością kredytową niezbędną na rynku komercyjnym.

Pierwszym wymiernym efektem tej współpracy była realizacja inwestycji przy zbiegu ulic Sławińskiej i Młyńskiej w Polanowie. Na przekazanej przez Gminę działce o powierzchni 0,5 ha powstał nowoczesny budynek mieszkalny, który został oficjalnie oddany do użytkowania w 2025 r. (klucze do lokali otrzymało 16 rodzin). Mieszkania te charakteryzują się wysokim standardem – każde posiada komórkę lokatorską, blok wyposażono w windę i wózkownię, a teren wokół został w pełni zagospodarowany (miejsca postojowe, zieleń).

Równolegle z rozwojem budownictwa czynszowego, gmina Polanów realizuje działania w obszarze budownictwa komunalnego i jest to budowa kompleksu czterech budynków wielorodzinnych przy ul. Zielona Dolina – największa inwestycja mieszkaniowa gminy.

Projekt ten, którego realizacja rozpoczęła się w 2025 roku, zakłada oddanie do użytkowania łącznie 64 nowoczesnych lokali mieszkalnych. Każdy z czterech budynków został zaprojektowany z myślą o wysokim standardzie i dostępności:

- infrastruktura – obiekty są w pełni podpiwniczone i wyposażone w windy, co zapewnia pełną dostępność dla osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów;
- standard wykończenia – większość z oferowanych lokali to mieszkania dwupokojowe, wyposażone w nowoczesne instalacje (w tym centralne ogrzewanie oraz systemy teletechniczne);
- zagospodarowanie terenu – inwestycja obejmuje kompleksowe urządzenie przestrzeni wokół budynków, w tym budowę dróg wewnętrznych, miejsc parkingowych, chodników oraz strefy rekreacyjnej z placem zabaw.

Realizacja zadania była możliwa dzięki skutecznemu pozyskaniu przez Gminę zewnętrznych środków finansowych w łącznej kwocie blisko 33 mln zł (pochodzących z Banku Gospodarstwa Krajowego oraz Krajowego Planu Odbudowy). Finalizacja inwestycji, zaplanowana na połowę 2026 roku, stanowi strategiczną odpowiedź na potrzeby mieszkaniowe wspólnoty i w znacznym stopniu ograniczy listę osób oczekujących na lokal komunalny.

Podsumowanie:

1. Demografia rodziny i opieka nad dzieckiem

- spadek liczby małżeństw – na przestrzeni lat 2021–2023 odnotowano wyraźną tendencję spadkową – wskaźnik małżeństw na 1000 mieszkańców zmalał z 4,95 do 2,86,
- stabilizacja wskaźnika rozwodów – liczba rozwodów (wskaźnik 1,7 w 2023 r.) utrzymywała się na poziomie znacznie niższym niż średnia dla województwa zachodniopomorskiego oraz całego kraju,
- wzrost dostępności opieki żłobkowej – gmina dysponuje żłobkiem z 29 miejscami. pozytywnym zjawiskiem jest dynamiczny wzrost wskaźnika „użłobkowania” – z 16,5% w 2021 r. do blisko 30% w 2023 r.

2. Pomoc społeczna i wsparcie rodzin

Głównym realizatorem zadań wspierających jest Polanowskie Centrum Usług Społecznych (do niedawna Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Polanowie).

- skala wsparcia – w 2023 r. z pomocy skorzystały 372 rodziny (740 osób). Choć w porównaniu do 2021 r. ogólna liczba beneficjentów spadła, rok 2023 przyniósł ponowny, niewielki wzrost zapotrzebowania na pomoc;
- główne problemy – dominującymi przyczynami udzielania wsparcia były: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała choroba, niepełnosprawność oraz alkoholizm;
- struktura świadczeń – przeważały świadczenia niepieniężne (usługi opiekuńcze, posiłki, praca socjalna). w 2023 r. największą liczbę świadczeń (blisko 4,5 tys.) skierowano do rodzin wielodzietnych (3+ oraz 4+).

3. Narzędzia wspierania rodziny

- asystentura rodziny – w gminie zatrudniony jest 1 asystent, który w 2023 r. objął opieką 22 rodziny (wzrost z 18 w roku 2021). Niepokojącym zjawiskiem był brak powrotów dzieci z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych w ostatnich dwóch latach;

- Karta Dużej Rodziny (KDR) – system wsparcia rodzin wielodzietnych cieszy się stabilnym zainteresowaniem, ułatwiając dostęp do usług i produktów na preferencyjnych warunkach;
- dożywianie – program „Posiłek w szkole i w domu” objął w 2023 r. wsparciem 128 osób (tendencja wzrostowa w zakresie posiłków przy spadku liczby zasiłków celowych na żywność).

4. Przeciwdziałanie przemocy domowej

- wzrost skali zjawiska – dane wskazują na intensyfikację problemu przemocy. Liczba wszczętych procedur „niebieskiej karty” wzrosła z 10 (2021 r.) do 17 w 2023 r.;
- interwencje policji – ogólna liczba interwencji związanych z przemocą domową odnotowanych przez posterunek policji w Polanowie wzrosła drastycznie z 236 w 2021 r. do 640 w 2023 r.

5. Mieszkalnictwo

- dotychczasowy zasób, obejmujący 73 lokale komunalne oraz 15 socjalnych, jest niewystarczający w stosunku do rosnących potrzeb. Wysokie zapotrzebowanie (89 osób oczekujących na najem komunalny i 32 na socjalny) stało się podstawą do uruchomienia szeroko zakrojonych procesów inwestycyjnych;
- Gmina aktywnie niweluje deficyt mieszkaniowy poprzez realizację dwóch kluczowych ścieżek:
 - budownictwo czynszowe (SIM) – sukcesywne wdrażanie modelu Społecznej Inicjatywy Mieszkaniowej, w ramach którego oddano do użytku lokale w pierwszym z budynków (docelowo 32 mieszkania na wynajem z opcją dojścia do własności);
 - budownictwo komunalne w fazie realizacji – budowa 4 nowych bloków komunalnych. Przedsięwzięcie to, realizowane przy znacznym wsparciu ze środków BGK i KPO, dostarczy łącznie 64 nowoczesne mieszkania. Zakończenie prac i przekazanie kluczy lokatorom zaplanowano na połowę 2026 roku.

4.2. ZDROWIE

Zadanie w zakresie ochrony zdrowia dla mieszkańców gminy Polanów realizuje Zespół Opieki Zdrowotnej w Polanowie, dla którego gmina Polanów jest podmiotem tworzącym w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 roku o działalności leczniczej. Liczba osób zdeklarowanych pacjentów na dzień 31 grudnia 2023 roku wyniosła 7245⁹.

W analizowanym okresie liczba udzielonych porad lekarskich odnotowała wzrost z 37 811 w 2021 roku do 39 440 w 2023 roku. W 2023 roku mieszkańcy gminy Polanów mieli

⁹ Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2023

do dyspozycji 2 apteki ogólnodostępne a na 1 aptekę przypadało 4 002 mieszkańców. Szczegóły w powyższym zakresie prezentuje tabela 16.

Tabela 16. Dane dotyczące ochrony zdrowia w gminie Polanów w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Porady lekarskie ogółem	37 811	37 990	39 440
Apteki ogólnodostępne	2	2	2
Ludność na aptekę ogólnodostępną	4 127	4 055	4 002

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/> (10.09.2024)

Działalność profilaktyczna w zakresie promocji i ochrony zdrowia prowadzona jest przez Zespół Opieki Zdrowotnej w Polanowie, który w badanym okresie realizował dwa programy profilaktyki zdrowotnej:

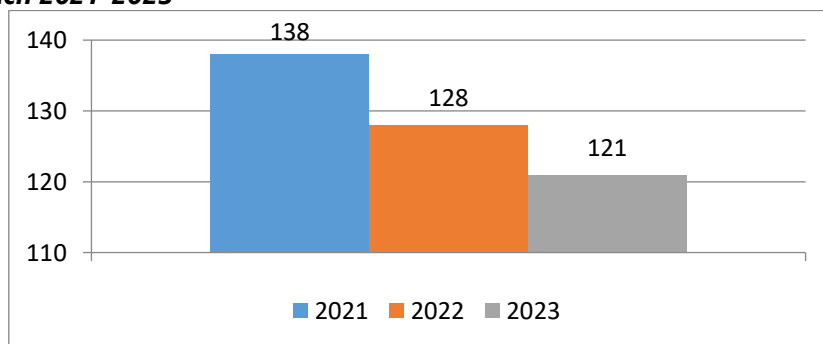
1. Program profilaktyki gruźlicy dla osób dorosłych z dotychczas nie rozpoznaną gruźlicą, ale z bezpośredniego kontaktu z chorym na gruźlicę albo osób, u których stwierdzono przynajmniej jeden z następujących czynników ryzyka:
 - bezrobocie
 - bezdomność
 - niepełnosprawność
 - obciążenie długotrwałą chorobą
 - uzależnienie od alkoholu lub narkotyków.

Programem objęte są osoby, które dokonały wyboru pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej i samodzielnie zgłaszają się do jej gabinetu. Celem programu jest zmniejszenie wskaźnika zachorowalności na gruźlicę, objęcie wczesną opieką chorych świadczeniobiorców, zmniejszenie wskaźnika śmiertelności na gruźlicę, podniesienie świadomości społecznej poprzez edukację zdrowotną, zwiększenie dostępności do świadczeń pielęgniarki środowiskowej oraz poradni specjalistycznych – gruźlicy i chorób płuc.

2. Profilaktyka chorób układu krążenia dla osób w wieku 35, 40, 45, 50 i 55 lat (które ukończyły wiek w danym roku kalendarzowym) i dotychczas nie rozpoznano u nich choroby układu krążenia oraz nie korzystały w ciągu ostatnich 5 lat z badań w ramach programu profilaktyki chorób układu krążenia (CHUK), również u innego świadczeniodawcy, albo osoby szczególnie obciążone czynnikami ryzyka, m.in.: nadciśnienie tętnicze krwi, podwyższone stężenie cholesterolu, nadwaga lub otyłość, palenie papierosów, wiek powyżej 35 lat, mężczyźni, osoby obciążone genetycznie. Celem programu jest obniżenie o ok. 20% zachorowalności i umieralności z powodu chorób układu krążenia osób objętych programem dzięki wczesnemu wykrywaniu i redukcji występowania i natężenia czynników ryzyka, zwiększenie wykrywalności i skuteczności leczenia chorób układu krążenia (CHUK), wczesna identyfikacja osób z podwyższonym ryzykiem CHUK, promocja zdrowego stylu życia, czyli niepalenia, prawidłowego odżywiania się oraz aktywności fizycznej.

Jednym z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej na przestrzeni badanych trzech lat w gminie Polanów była długotrwała lub ciężka choroba. W roku 2023 z tego powodu pomoc i wsparcie otrzymało 121 rodzin. Szczegóły w omawianym zakresie prezentuje wykres 10.

Wykres 10. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2021-2023

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2021, 2022 i 2023

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. W gminie Polanów realizatorem usług jest Polanowskie Centrum Usług Społecznych a świadczone są one w formie zaspokajania codziennych potrzeb życiowych, opieki higienicznej, pomocy w czynnościach gospodarczych lub porządkowych itp. W latach 2021-2023 widoczny był systematyczny i znaczący spadek liczby osób, którym wydano decyzję o przyznaniu usług opiekuńczych (tabela 17).

Tabela 17. Liczba osób, którym wydano decyzję o przyznaniu usług opiekuńczych w latach 2021-2023

Usługi opiekuńcze	2021	2022	2023
Liczba osób	38 (w tym 16 ze wsi i 22 z miasta)	30 (w tym 10 ze wsi i 20 z miasta)	26 (w tym 8 ze wsi i 18 z miasta)
Liczba godzin	5 275	4 229	3 162

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie za rok 2021, 2022 i 2023

Zgodnie z Uchwałą nr X/80/19 z dnia 29 maja 2019 r. zmieniającą uchwałę w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od odpłat jak również tryb ich pobierania, wszystkie usługi świadczone były odpłatnie.

W 2023 roku kontynuowano realizację Programu „Opieka 75+”. Do udziału w programie zakwalifikowano 17 osób w wieku 75 lat i więcej. Środki przeznaczone były na realizację zwiększenia ilości godzin usług opiekuńczych dla osób, które korzystały z tej formy pomocy.

Od 2022 roku M-GOPS Polanów (obecny PCUS) realizował projekt „Pomoc na wyciągnięcie ręki”, którego celem było wsparcie w zakresie sąsiedzkich usług opiekuńczych. Każdego roku

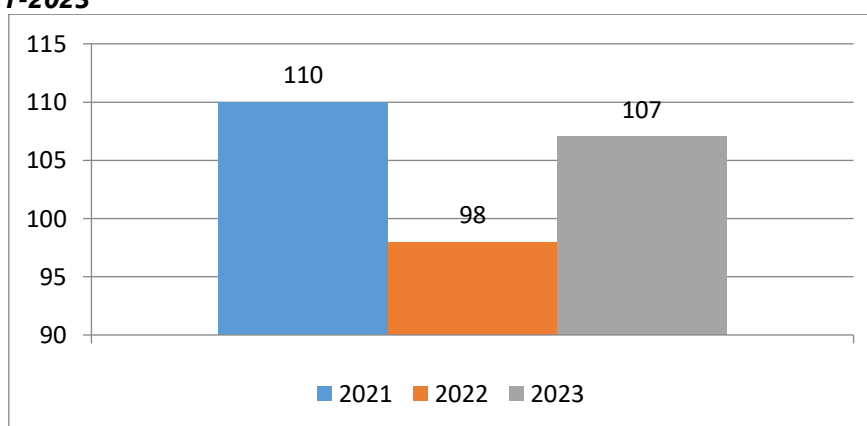
z pomocy sąsiedzkiej w zakresie usług opiekuńczych skorzystało 10 osób¹⁰.

Z powodu niemożności zapewnienia opieki nad osobami starszymi w miejscu zamieszkania, gdzie nie wystarczają usługi opiekuńcze, pracownicy socjalni Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie (obecnie PCUS) starają się o umieszczenie ich w instytucjach zapewniających całodobową opiekę tj.: w Zakładzie Opiekuńczo – Leczniczym Psychiatrycznym w Kobylnicy oraz Niepublicznym Zakładzie Opieki Długoterminowej w Miastku.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym i nie są realizowane na terenie gminy Polanów.

W roku 2023 liczba rodzin korzystających z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie z tytułu niepełnosprawności wyniosła 107 i utrzymywała się na podobnym poziomie (wykres 11).

Wykres 11. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w latach 2021-2023

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2021, 2022 i 2023

W gminie Polanów w 2023 roku realizowano program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2023 którego celem było wprowadzenie usługi asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia dla osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Osoby te miały możliwość skorzystania z pomocy asystenta m. in. przy wykonywaniu codziennych czynności, załatwianiu spraw urzędowych czy podejmowaniu aktywności społecznej. Program miał na celu przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych poprzez umożliwienie im uczestnictwa w wydarzeniach społecznych, kulturalnych czy sportowych. W programie udział wzięło 8 osób tj.: 5 osób z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności i 3 osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Ponadto na terenie gminy Polanów działalność prowadzi Środowiskowy Dom Samopomocy „Oaza” , który umożliwia osobom przewlekłe psychicznie chorym wyrabianie nawyków i postaw, nabywanie umiejętności wykonywania podstawowych czynności życia codziennego, doskonalenie nabytych umiejętności oraz realizację zadań życiowych. ŚDS „Oaza”

¹⁰ Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie za rok 2023

stwarza możliwość aktywnego spędzania wolnego czasu, przebywania w grupie społecznej, zapewnia rozwój i prawidłowe funkcjonowanie w środowisku na miarę możliwości uczestników. ŚDS „Oaza” w Krągu zapewnia dostęp do niezbędnych świadczeń zdrowotnych, pomoc psychologiczną i fizjoterapię. W roku 2023 z usług ŚDS „Oaza” korzystało 27 uczestników¹¹.

W 2023 roku gmina Polanów realizowała program „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2023, której zadaniem było odciążenie członków rodzin lub opiekunów osób niepełnosprawnych poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. Dzięki temu wsparciu, osoby zaangażowane na co dzień w sprawowanie opieki dysponowały czasem, który mogły przeznaczyć na odpoczynek i regenerację, jak również na załatwienie niezbędnych spraw. W programie udział wzięło 6 osób, które sprawowały opiekę nad osobami ze znacznym stopniem niepełnosprawności¹².

Do istotnych zasobów w zakresie opieki i wsparcia osób starszych na terenie gminy Polanów należy Klub Senior+ w Polanowie, który rozpoczął działalność z dniem 15 grudnia 2022 roku, a uruchomiony został w dniu 02 stycznia 2023 roku w strukturach Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie. Klub Senior+ przewidziany jest dla 20 seniorów a jego celem działania jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa seniorów z gminy Polanów w życiu społecznym oraz zapewnienie im wsparcia poprzez umożliwienie korzystania z oferty na rzecz aktywizacji w zależności od potrzeb. Klub Senior+ motywuje środowisko seniorów do wspólnego działania poprzez: wspólne spędzanie czasu wolnego, integrację, współpracę z innymi organizacjami pożytku publicznego, zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób starszych, propagowanie kultury i sztuki, upowszechnienie zdrowego trybu życia, propagowanie działań twórczych seniorów¹³.

Dodatkowo, w roku 2023 gmina Polanów przystąpiła do realizacji Programu „Korpus Wsparcia Seniorów”. W ramach programu 50-u seniorom w wieku 65 lat i więcej został zapewniony dostęp do tzw. „opasek bezpieczeństwa”, które były połączone z usługą operatora pomocy. W przypadku trudnej sytuacji lub nagłego zagrożenia wciśnięcie guzika alarmowego uruchamiało pomoc.

Do programów wsparcia na rzecz osób starszych należy także Zachodniopomorska Karta Seniora jako wsparcie seniorów zamieszkałych na terenie województwa zachodniopomorskiego. Karta umożliwia korzystanie, na preferencyjnych warunkach, z katalogu ofert: kultury, edukacji, rekreacji, transportu i innych usług oferowanych przez partnerów Programu. O Zachodniopomorską Kartę Seniora mogą ubiegać się osoby, które ukończyły 60 lat. Karty wydawane są bezpłatnie. W gminie Polanów w 2023 roku wydano 10 Zachodniopomorskich Kart Seniora.

Gmina Polanów nie posiada w strukturach własnych domu pomocy społecznej, stąd też 20 mieszkańców skierowanych przez gminę Polanów przebywało w DPS Żydowo (4 osoby), w DPS Parsowo (4 osoby), w DPS Mielno (3 osoby), w DPS Cetuń (8 osób) i w DPS Nowe Bielice (1 osoba).

¹¹ Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2023

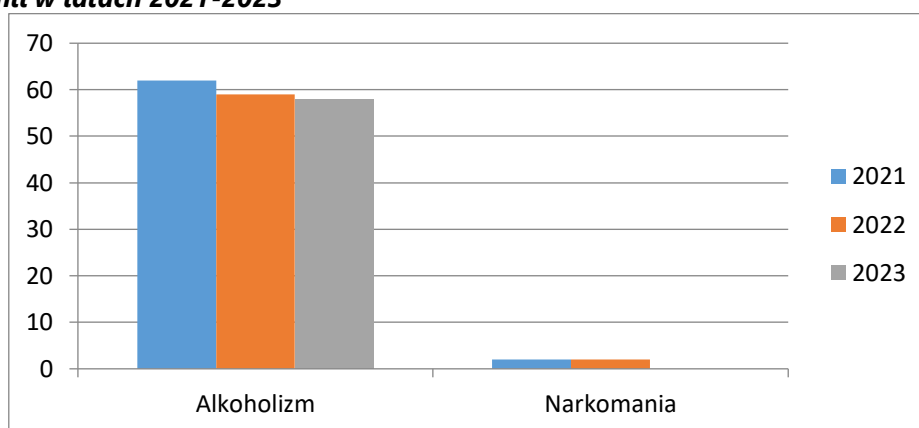
¹² Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie za rok 2023

¹³ Ibidem.

Spadek liczby urodzeń, tendencja starzenia się społeczeństwa i ujemne saldo migracji wiążą się ze zwiększeniem potrzeb w zakresie zapewnienia opieki osobom starszym, niepełnosprawnym i ich opiekunom. Do tego, rozproszenie terytorialne gminy oraz niska gęstość zaludnienia stanowią bardzo istotny aspekt przy planowaniu i realizacji usług społecznych z nastawieniem, iż konieczne będzie ich świadczenie w miejscu zamieszkania lub warunkowane dowozem uczestników na miejsce ich realizacji.

W 2023 roku z powodu alkoholizmu pomoc społeczną otrzymało 58 rodzin, natomiast z powodu narkomanii - 0. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu omawianych przyczyn w ostatnich latach utrzymuje się na względnie stałym poziomie (wykres 12).

Wykres 12. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu i narkomanii w latach 2021-2023

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2021, 2022 i 2023

Prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień, związanych z realizacją zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2025 było realizowane poprzez działalność:

1. Stowarzyszenia Klub Abstynenta „Feniks” , które prowadzi mityngi AA, warsztaty dla osób uzależnionych i współuzależnionych i DDA. W spotkaniach AA w roku 2023 uczestniczyło systematycznie 15 osób a terapię odwykową ukończyło 9 osób.
2. Punkt Konsultacyjny działający w strukturach M-GOPS Polanów, który m.in.: motywuje osoby uzależnione i współuzależnione do pojęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia, kieruje do leczenia specjalistycznego, udziela wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym, inicjuje interwencje w przypadku przemocy domowej. W roku 2023 z pomocy Punktu Konsultacyjnego skorzystało 17 osób (2 w sprawie leczenia krzyżowego: alkohol i narkotyki, 4 w sprawie leczenia uzależnienia od alkoholu, 9 w sprawie współuzależnienia i doświadczania przemocy domowej, 2 otrzymały informację za pośrednictwem telefonu zaufania).
3. Uzupełnieniem systemu wsparcia w omawianym zakresie jest dyżur pełniony w Urzędzie Miasta w Polanowie przez Pełnomocnika Burmistrza ds. Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i innych Uzależnień w każdy czwartek. W 2023 roku na ww.

dyżur zgłosiło się po pomoc 5 osób.

Niepokojące są dane udostępnione przez Posterunek Policji w Polanowie w obszarze interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu oraz narkotyków podejmowanych przez funkcjonariuszy Policji w latach 2021-2023. Widoczny był bardzo wysoki skok w stosunku do roku 2021, jednakże warto podkreślić, że liczba wykazanych interwencji pokrywała się z liczbą interwencji związanych z przemocą w rodzinie.

Tabela 18. Wykaz interwencji na terenie działania Posterunku Policji w Polanowie Komisariatu Policji I w Koszalinie w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu oraz narkotyków	236	691	640
Liczba interwencji związanych z przemocą w rodzinie	236	691	640

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji udzielonej przez Posterunek Policji w Polanowie

W roku 2023 Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Polanowie spotykała się 12 razy. Do Komisji wpłynęło 14 wniosków o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego, z tego 8 osób skierowano na badanie biegłego. 9 osób zakończyło terapię odwykową a 3 powróciły do nałogu¹⁴.

W zakresie usług społecznych w obszarze promocji i ochrony zdrowia ważna jest szeroko rozumiana profilaktyka – od kształtowania świadomości społeczeństwa w zakresie zdrowia i zdrowego starzenia się, po realizację badań przesiewowych, służących wczesnemu wykrywaniu chorób.

Podsumowanie:

1. Opieka medyczna i apteczna

- podstawowa opieka – zadania realizuje Zespół Opieki Zdrowotnej w Polanowie, mający pod opieką 7 245 zadeklarowanych pacjentów;
- dostępność porad – liczba udzielonych porad lekarskich systematycznie rosła – z 37,8 tys. w 2021 r. do 39,4 tys. w 2023 r.;
- sieć apteczna – mieszkańcy mają dostęp do 2 aptek ogólnodostępnych (średnio 4002 osoby na jedną aptekę).

2. Profilaktyka zdrowotna

ZOZ w Polanowie zrealizowano kluczowe programy profilaktyczne:

- profilaktyka gruźlicy – skierowana do grup ryzyka (osoby bezrobotne, bezdomne, uzależnione);

¹⁴ Raport z wykonania w 2023 roku Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

- profilaktyka chorób układu krążenia (CHUK) – skierowana do osób w wieku 35–55 lat, mająca na celu wczesną identyfikację czynników ryzyka.

3. Opieka nad seniorami i osobami niesamodzielnymi

- usługi opiekuńcze – Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (obecnie PCUS) odnotowało spadek liczby osób korzystających z tradycyjnych usług opiekuńczych (z 38 osób w 2021 r. do 26 w 2023 r.);
- nowoczesne formy wsparcia:
 - Program „Opieka 75+” – wsparcie dla 17 seniorów w zakresie zwiększenia godzin opieki;
 - projekt „Pomoc na wyciągnięcie ręki” – rozwój sąsiedzkich usług opiekuńczych (10 beneficjentów rocznie);
- wsparcie osób z niepełnosprawnościami – systematycznie realizowany był program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” (8 uczestników w 2023 r.) oraz działalność ŚDS „Oaza” w Krągu, który zapewniła oparcie społeczne dla 27 osób z zaburzeniami psychicznymi.

4.3. EDUKACJA PUBLICZNA

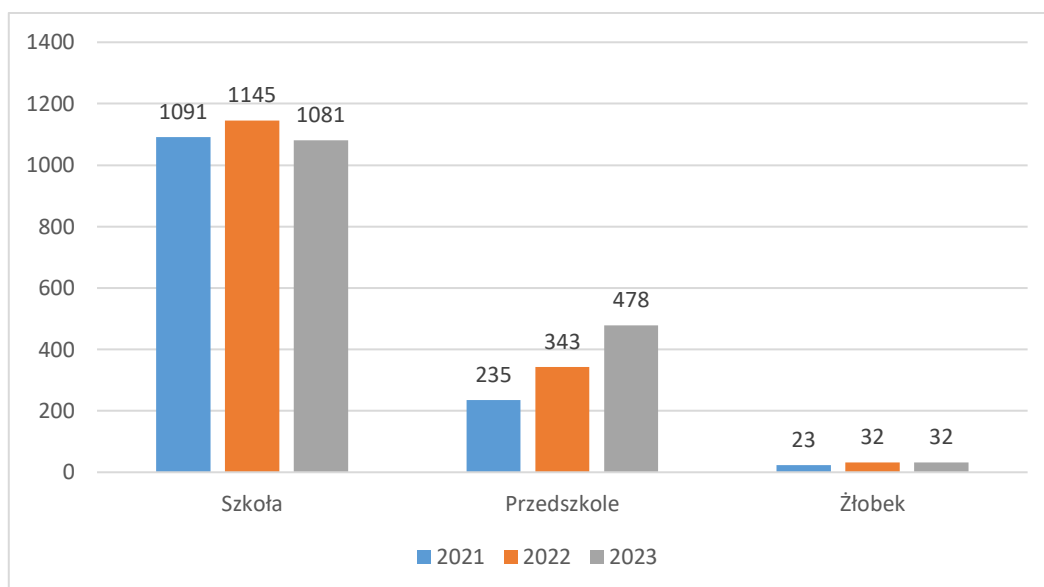
Gmina Polanów w roku szkolnym 2023/2024 była organem prowadzącym dla:

- Zespołu Szkół Publicznych w Polanowie z siedzibą przy ul. Gradowe Wzgórze 5;
- Szkoły Podstawowej w Polanowie z oddziałami przedszkolnymi, ul. Wolności 14,
- Liceum Ogólnokształcące, ul. Gradowe Wzgórze 5,
- Filialnej Szkoły Podstawowa w Naclawiu z oddziałem przedszkolnym, Naclaw 12,
- Przedszkola Gminnego w Polanowie, z siedzibą przy ul. Dworcowej 12 (od 1.09.2023 r.)
- Szkoły Podstawowej w Bukowie z oddziałem przedszkolnym, z siedzibą w Bukowie 19,
- Żłobka Gminnego, z siedzibą przy ul. Stawnej (instytucjonalna forma opieki nad dziećmi do lat 3)

W 2023 roku łączna liczba uczniów w szkołach prowadzonych przez gminę Polanów kształtowała się na poziomie 1 081 osób, do przedszkoli uczęszczało 478 dzieci a w żłobku gminnym było 32 dzieci (wykres 13). W porównaniu z 2022 rokiem liczba dzieci i uczniów zmniejszyła się o 59. Ponadto na podstawie danych statystycznych należy stwierdzić, że w 2023 r. na terenie gminy Polanów tzw. wskaźnik „użłobkowania” (dzieci w wieku 1-3 lat) – wyniósł 29,91% (wzrost 7,7% (na 107 dzieci - 32 w żłobku). Natomiast tzw. wskaźnik „uprzedzskolnienia” (dzieci w wieku od 3 lat – 6 lat) – wyniósł 77,19% (wzrost o 16,41 - na 320 dzieci - 247 w oddziałach przedszkolnych)”¹⁵.

Wykres 13. Liczba uczniów/dzieci w szkołach, przedszkolach i żłobku prowadzonych przez gminę Polanów w latach 2021-2023

¹⁵ Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2023, s. 58

Źródło: Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2021, 2022 i 2023

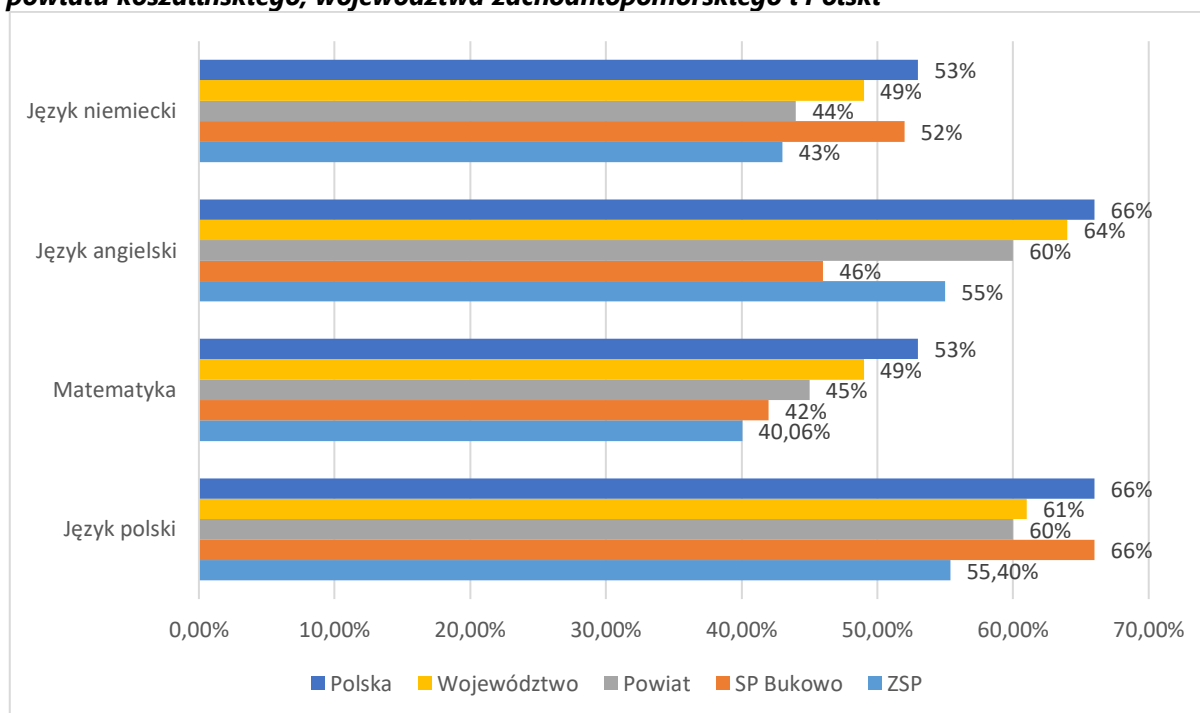
Na przestrzeni badanych trzech lat liczba zatrudnionych nauczycieli w polanowskich jednostkach oświatowych utrzymywała się na podobnym poziomie. W roku 2021 było to 93,47 etatów nauczycielskich, natomiast w roku 2023 – 93,99 etatów.

Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w 2022 roku kształtował się na poziomie 84,08%, a więc wzrósł w stosunku do roku 2021 o 7,07% (brak danych za rok 2023)¹⁶.

Na wykresie 14 przedstawiono średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty uczniów z gminy Polanów, w porównaniu do wyników uczniów z powiatu koszalińskiego, województwa zachodniopomorskiego oraz całej Polski. Z zebranych danych wynika, że uczniowie z gminy uzyskali w większości omawianych przedmiotów słabsze wyniki, niż uczniowie z powiatu koszalińskiego, województwa zachodniopomorskiego i kraju. Warto podkreślić natomiast, że uczniowie Szkoły Podstawowej w Bukowie wyniki z języka niemieckiego oraz języka polskiego osiągnęli na poziomie krajowym i jednocześnie wyższym niż poziom województwa zachodniopomorskiego i powiatu koszalińskiego.

¹⁶ Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Wykres 14. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2023 roku uczniów z terenu gminy Polanów, powiatu koszalińskiego, województwa zachodniopomorskiego i Polski

Źródło: Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2023

Analizując zdawalność egzaminu maturalnego w szkołach, których organem prowadzącym jest gmina Polanów można stwierdzić, że w 2023 roku zdawalność z matematyki i języka angielskiego kształtowała się na znacznie wyższym poziomie (100%), niż w całej Polsce (88%). Powyższe dane świadczą o wysokim poziomie kształcenia w polanowskich szkołach.

W roku 2023 kontynuowano programy i projekty wspierające edukację uczniów i wychowanków gminy Polanów:

- zakup podręczników – wyniosła łącznie 54.882,50 zł. (plus podręczniki i pomoce dla uczniów z Ukrainy – 844.44 zł),
- w ramach programu Aktywna tablica (17.500 zł) zakupiono sprzęt multimedialny dla SF w Naclawiu,
- w ramach Programu Rozwoju Czytelnictwa Przedszkole w Polanowie uzyskało dotację w kwocie 3000 zł na wznowienie działalności kącika biblioteki szkolnej,
- uczniowie klas VIII ZSP w Polanowie zrealizowali ministerialny grant w kwocie 15 000 zł na trzydniową wycieczkę w ramach programu „Poznaj Polskę”,
- wyprawkę szkolną otrzymało 3 uczniów LO w kwocie 1 112 zł,
- pracodawcy uzyskali zwrot kosztów kształcenia pracowników młodocianych w wysokości 44.547,55 zł,
- wśród uczniów klas IV-VIII osiągających najlepsze wyniki w nauce stypendia Burmistrza Polanowa za I i II semestr otrzymało łącznie 19 uczniów oraz 2 absolwentów,
- w 2023 r. rozpoczęto program "Laptop dla ucznia" w ramach którego dla 59 uczniów klas IV szkół podstawowych Minister Cyfryzacji przekazał laptopy (45 w ZSP oraz 14

w SP Bukowo). W lutym 2024 roku program zawieszono i ogłoszono nową formułę programu, pod nazwą "Cyfrowy uczeń".¹⁷

Ponadto władze gminy Polanów w Raporcie o stanie gminy za rok 2023 zauważają w szkołach i oddziałach przedszkolnych wzrost liczby wychowanków ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, którym należy zapewnić odpowiednie kształcenie oraz dodatkowe warunki socjalno-bytowe.

Podsumowanie:

Gmina Polanów pełni rolę organu prowadzącego dla szerokiej sieci placówek, obejmującej przedszkola, szkoły podstawowe (w tym filialne), liceum ogólnokształcące oraz żłobek.

1. Infrastruktura i kadra pedagogiczna

- sieć szkół – w roku szkolnym 2023/2024 system oświaty tworzyły m.in. Zespół Szkół Publicznych w Polanowie, Szkoła Podstawowa w Bukowie oraz filia w Naclawiu;
- liczba uczniów – w 2023 r. w placówkach kształciło się 1 081 uczniów, do przedszkoli uczęszczało 478 dzieci, a w żłobku przebywało 32 podopiecznych. Odnotowano ogólny spadek liczby wychowanków o 59 osób względem roku poprzedniego;
- kadra – zatrudnienie nauczycieli utrzymywało się na stabilnym poziomie, wynoszącym ok. 94 etaty.

2. Wskaźniki dostępności i efektywności kształcenia

- upowszechnienie opieki – odnotowano znaczące wzrosty kluczowych wskaźników:
 - wskaźnik użłobkowania: wzrósł do 29,91% (wzrost o 7,7%).
 - wskaźnik uprzedzszkolnienia: osiągnął poziom 77,19% (skok o ponad 16%).
- wyniki egzaminów:
 - egzamin ósmoklasisty – średnie wyniki uczniów gminy były w większości niższe od średnich powiatowych i krajowych, choć Szkoła Podstawowa w Bukowie wyróżnia się wynikami z j. polskiego i j. niemieckiego powyżej średniej wojewódzkiej;
 - egzamin maturalny – odnotowano 100% zdawalność z matematyki i języka angielskiego, co przewyższa średnią krajową (88%) i świadczy o wysokim poziomie nauczania w lokalnym liceum.

3. Wsparcie i rozwój oświaty

Gmina aktywnie pozyskiwała środki na programy rozwojowe, takie jak „Aktywna tablica”, „Poznaj Polskę” czy „Laptop dla ucznia” (wyposażono 59 czwartoklasistów). Wyzwaniem pozostaje rosnąca liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

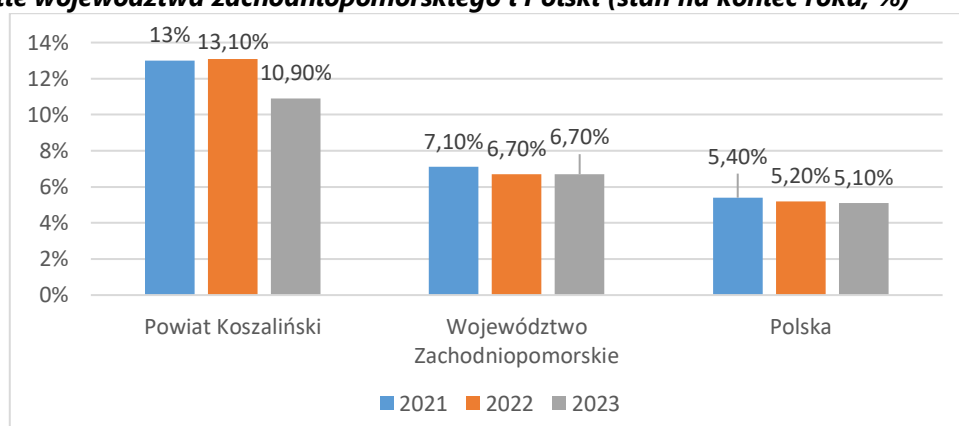
¹⁷ Raport o stanie Gminy za rok 2023, s. 64-65.

4.4. AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA, PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU I REINTEGRACJA SPOŁECZNO-ZAWODOWA

Bezrobocie jest to zjawisko społeczne, w którym część osób zdolnych do pracy i pragnących ją podjąć nie znajduje zatrudnienia. Osoba bezrobotna nie jest nigdzie zatrudniona, nie wykonuje innej pracy zarobkowej ani nie prowadzi działalności gospodarczej.

W 2023 roku stopa bezrobocia w powiecie koszalińskim wyniosła 10,9%, a więc była znacznie wyższa niż stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie zachodniopomorskim (6,7%) i jednocześnie wyższa niż w całej Polsce (5,1%). Od 2021 roku stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie koszalińskim ulegała systematycznemu zmniejszeniu, co znalazło odzwierciedlenie w województwie zachodniopomorskim i całym kraju. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje wykres 15.

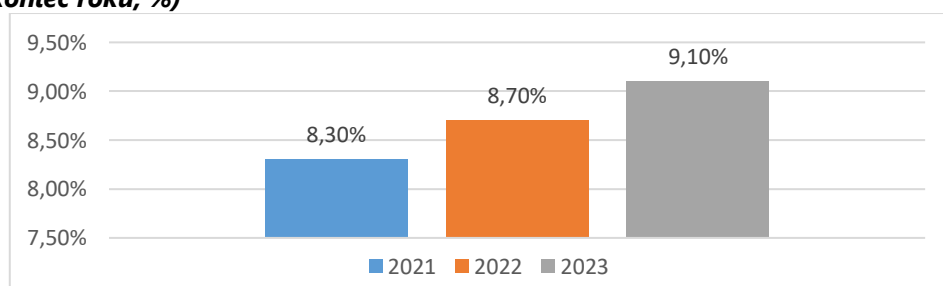
Wykres 15. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie koszalińskim na przestrzeni lat 2021-2023 na tle województwa zachodniopomorskiego i Polski (stan na koniec roku, %)

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie za rok 2021, 2022 i 2023

Tymczasem wskaźnik bezrobocia rejestrowanego (czyli procentowy udział liczby bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym) w gminie Polanów w analizowanym okresie odnotował znaczący wzrost (wykres 16).

Wykres 16. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w gminie Polanów na przestrzeni lat 2021- 2023 (stan na koniec roku, %)

Źródło: Informacja Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie o sytuacji na rynku pracy w Koszalinie i powiecie koszalińskim wg. stanu na dzień 31 grudnia 2021, 2022 i 2023 roku

W gminie Polanów wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni analizowanego okresu notował tendencję spadkową, jednocześnie utrzymując się stale na wysokim, ponad 60% poziomie (tabela 19). Wskaźnik obliczany jest jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem.

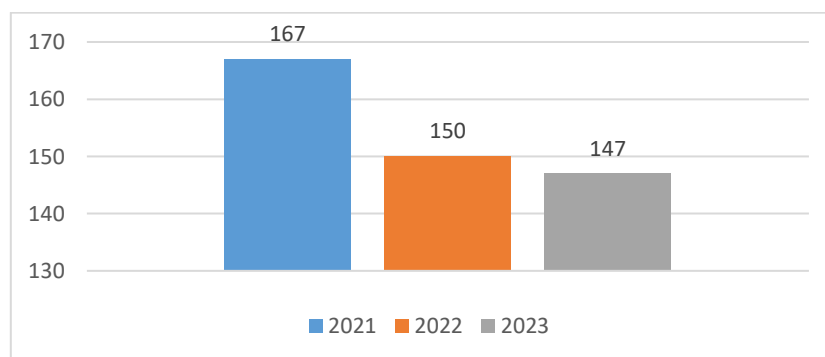
Tabela 19. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Wskaźnik bezrobocia	66%	64%	64%

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2023

W 2023 roku liczba rodzin korzystających ze wsparcia Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie z powodu bezrobocia kształtowała się na poziomie 147. Na przestrzeni lat 2021-2023 również zauważalna jest tendencja spadkowa liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z tego powodu (wykres 17).

Wykres 17. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu bezrobocia w latach 2021-2023

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2023

Podsumowując, wg stanu na 31 grudnia 2023 roku wskaźnik bezrobocia w gminie Polanów wyniósł 9,1%. Stopa bezrobocia dla powiatu wynosiła 10,9% a dla województwa 6,7%. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Polanów wynosiła 433, w tym 58,66% stanowiły kobiety, 41,34% mężczyźni. Udział długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby ludności wyniósł 3,22%.

Każdego roku na terenie gminy Polanów organizowane są prace społecznie użyteczne – prace wykonywane przez bezrobotnych bez prawa do zasiłku, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, na skutek skierowania przez starostę (średnio każdego roku analizowanego okresu tworzone 33 stanowiska w ramach prac społecznie użytecznych – tabela 20). W 2023 roku zorganizowano 35 stanowisk w poniższych jednostkach: sołectwa gminy Polanów - 28 stanowisk, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej – 1 stanowisko, Urząd Miejski w Polanowie – 2 stanowiska, Komisariat Policji – 1 stanowisko, Zakład Usług Komunalnych w Polanowie – 3 stanowiska.

Tabela 20. Liczba zorganizowanych stanowisk pracy w ramach prac społecznie użytecznych na terenie gminy Polanów w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba stanowisk	40	24	35

Źródło: Sprawozdanie z działalności Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polanowie za rok 2021, 2022 i 2023

W 2023 roku Powiatowy Urząd Pracy w Koszalinie przyjął do realizacji 6 531 wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej. Liczba wpływających ofert pracy zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 1 352 oferty (spadek o 17,2%). Oferty pracy zgłaszane do PUP w Koszalinie były rozpowszechniane: w budynku Urzędu i na dwóch monitorach telewizyjnych zamontowanych na parterze i I piętrze w siedzibie Urzędu. Informacje o ofertach pracy zamieszczane były także na stronie internetowej www.koszalin.praca.gov.pl oraz przesyłane do redakcji tygodnika Miasto, Radia Koszalin, Biura Karier, OHP Koszalin oraz miejskich i gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej. Zainteresowane osoby mogły uzyskać informacje na ich temat telefonicznie lub bezpośrednio u pośredników pracy¹⁸.

Podsumowanie:

1. Statystyki bezrobocia

- poziom bezrobocia – stopa bezrobocia w powiecie koszalińskim (10,9%) była w badanym okresie wyraźnie wyższa niż w województwie (6,7%) i kraju (5,1%);
- sytuacja w gminie – na koniec 2023 r. w gminie zarejestrowanych było 433 bezrobotnych. Kobiety stanowiły większość tej grupy (58,66%). Udział osób długotrwale bezrobotnych w populacji ogółem wynosił 3,22%;
- dynamika – podczas, gdy ogólna stopa bezrobocia w powiecie spadała, wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w samej gminie Polanów odnotował w analizowanym okresie wzrost.

2. Bezrobocie a pomoc społeczna

Problem braku zatrudnienia był ściśle skorelowany z korzystaniem ze wsparcia socjalnego:

- wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów utrzymywał się na bardzo wysokim poziomie – ok. 64% osób korzystających z pomocy społecznej to osoby bezrobotne.
- aktywizacja – gmina organizowała prace społecznie użyteczne, tworząc średnio 33–35 stanowisk rocznie w sołectwach i jednostkach organizacyjnych.

¹⁸ Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Koszalinie za rok 2023, s. 31.

4.5. KULTURA, KULTURA FIZYCZNA I TURYSTYKA

Wydarzenia kulturalne, obok kultury fizycznej i sportu, stanowią najbardziej atrakcyjną formę spędzania czasu w gminie Polanów. Główną działalność w tym zakresie prowadzą dwie instytucje: Polanowski Ośrodek Kultury i Sportu (POKiS) z podległymi świetlicami wiejskimi w piętnastu miejscowościach oraz Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Polanowie z trzema filiami w Naclawiu, Bukowie i Żydowie. Działalność kulturalną w Gminie wspierają także przedstawiciele innych jednostek i organizacji jak np. placówki oświatowe, jednostki OSP, Urząd Miejski, Koła Gospodyń Wiejskich, sołtysi z radami sołeckimi oraz parafie.¹⁹

Głównym obszarem działalności Polanowskiego Ośrodka Kultury i Sportu jest upowszechnianie kultury, dziedzictwa narodowego, a także działania na rzecz propagowania aktywności fizycznej. W 2023 roku Polanowski Ośrodek Kultury i Sportu administrował 17 obiektami:

- dom kultury (sala widowiskowa, pracownia muzyczna, Izba Pamięci Ziemi Polanowskiej),
- pracownia plastyczna (w tym pracownia ceramiczna),
- 15 świetlic wiejskich: (Bożenice, Chocimino, Domachowo, Garbno, Gołogóra, Jacinki, Karsina, Kościernica, Krytno, Naclaw, Rzeczyca Wielka, Rekowo, Sowinko, Świerczyna, Żydowo).

W świetlicach wiejskich POKiS organizuje pracę opiekuńczo-wychowawczą oraz animuje aktywność obywatelską. Świetlice wiejskie, świetnie wyposażone i dostosowane do organizowania wszelkiego rodzaju imprez, wydarzeń, pikników, festynów itp. stanowią alternatywę spędzania czasu wolnego. W ciągu tygodnia dzieci i młodzież pod okiem zatrudnionych przez POKiS instruktorów mają organizowane zajęcia opiekuńczo-wychowawcze, co cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem.

Uzupełnieniem potencjału infrastrukturalnego gminy są inwestycje oddane do użytku w 2025 roku, które znacząco rozszerzyły mapę aktywności społecznej. Kluczowym zadaniem była budowa nowoczesnej świetlicy wiejskiej w Cetuniu – obiektu dostosowanego do potrzeb integracji międzypokoleniowej. Inwestycja ta, o łącznej wartości 2,1 mln zł, została zrealizowana przy znacznym udziale środków zewnętrznych (2 mln zł z Rządowego Funduszu Polski Ład). Budynek w Cetuniu ma stanowić bezpieczną i nowoczesną przestrzeń dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych mieszkańców sołectwa.

Równolegle, w ramach tego samego zadania inwestycyjnego, przeprowadzono adaptację budynku w miejscowości Rosocha. Obiekt ten został dostosowany do pełnienia funkcji świetlicy, co pozwoliło na stworzenie nowego miejsca spotkań dla lokalnej społeczności. Dzięki tym działaniom liczba punktów aktywizacji prowadzonych przez POKiS wzrosła, zapewniając mieszkańcom kolejnych miejscowości standardowe warunki do organizacji wydarzeń kulturalnych, pikników oraz codziennych zajęć opiekuńczo-wychowawczych.

Do najważniejszych cyklicznych przedsięwzięć kulturalnych i sportowych na terenie gminy Polanów zalicza się: orszak Trzech Króli, finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, imprezy

¹⁹ Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2023

choinkowe dla dzieci w sołectwach, dzień Babci i Dziadka w świetlicach, jarmark Wielkanocny, zawody wędkarskie dzieci do lat 14 o puchar Dyrektora POKiS, rajdy rowerowe, Dzień Matki, Dzień Dziecka, Kaszubski Odpust na Św. Górze Polanowskiej, zawody wędkarskie do lat 14 o puchar Burmistrza, imprezy letnie (współorganizacja imprez w sołectwach i świetlicach), Międzynarodowy Złoty Motocykli „Nad Zalewem” w Polanowie, Komorowską Biesiadę Historyczną, kino plenerowe, parafiadę rodzinną, pielgrzymkę trzeźwości, dożynki gminne, narodowe czytanie, WRAK RACE, bal Wszystkich Świętych, przegląd Piosenki Patriotycznej, Powstańczej i Żołnierskiej Gminy Polanów, obchody Narodowego Święta Niepodległości, mikołajki gminne, jarmark Bożonarodzeniowy, spotkania wigilijne i Sylwester.

W 2023 roku w gminie Polanów funkcjonowały dwa zespoły ludowo-śpiewacze: Zespół Ludowy Olszyna oraz Zespół śpiewaczy Córy Gołogóry. Oba zespoły uświetniają polanowskie imprezy okolicznościowe oraz biorą udział w przeglądach ludowych. Zespół Ludowy Olszyna działa pod patronatem Polanowskiego Ośrodka Kultury i Sportu. Od 2022 roku działalność prowadzi również Polanowski Big Band, który występuje na imprezach okolicznościowych gminy Polanów a także prowadzi indywidualną naukę gry na instrumentach członków zespołu²⁰.

Gmina Polanów zrealizowała w 2025 roku kompleksowy projekt poprawy efektywności energetycznej obiektów Polanowskiego Ośrodka Kultury i Sportu. Inwestycja o całkowitej wartości ponad 2,5 mln zł (z czego ponad 2 mln zł stanowiło dofinansowanie zewnętrzne w ramach KPO) objęła dwa budynki przy ul. Polnej: siedzibę główną oraz pracownię plastyczną. Zakres przeprowadzonych prac objął:

- głęboką termomodernizację: ocieplenie ścian, dachów i podłóg oraz wymianę stolarki okiennej i drzwiowej na energooszczędną;
- transformację energetyczną: likwidację kotłowni węglowej i zastąpienie jej ekologicznym rozwiązaniem opartym na gruntowej pompie ciepła wspieranej przez instalację odnawialnych źródeł energii (OZE);
- instalację nowoczesnych systemów klimatycznych: montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła (rekuperacji), szczególnie istotnej dla komfortu uczestników wydarzeń w sali widowiskowej.
- modernizację pracowni plastycznej: poprawę parametrów izolacyjnych oraz wymianę systemów grzewczych i oświetleniowych, co bezpośrednio wpłynęło na komfort zajęć artystycznych.

Rewitalizacja obiektów POKiS obejmująca termomodernizację oraz instalację odnawialnych źródeł energii pozwoliła na ograniczenie wydatków na utrzymanie budynków i umożliwiła ich całoroczne wykorzystanie do aktywności kulturalnej mieszkańców gminy Polanów.

Głównym zadaniem Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy Polanów jest rozwijanie potrzeb czytelniczych i informacyjnych mieszkańców, upowszechnianie wiedzy i nauki oraz rozwijanie kultury. W 2023 roku Biblioteka funkcjonowała wraz z trzema filiami bibliotecznymi w: Żydowie, Bukowie i Naclawiu, a od maja 2023 roku zarządza nowym budynkiem w centrum miasta – Centrum Integracji Społecznej organizując wiele wydarzeń dla mieszkańców takich, jak:

²⁰ Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2023

- uroczyste otwarcie Rynku Miejskiego z koncertem Sławomira oraz wystawą „Polanów w starych fotografiach”,
- dwa wakacyjne koncerty wiolonczelowe (klasyczna i elektryczna),
- spotkania autorskie z Tomaszem Kosińskim i Pauliną Jurgą,
- wystawy obrazów Danuty Lebiody i Alexandra Bobrysheva,
- akcja Bookcrossingowa,
- Artystyczna Otwarta Przestrzeń – jesienny plener malarski z udziałem Alexandra Bobrysheva, Katarzyny Mażulis oraz studentek z Uniwersytetu Artystycznego im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu,
- spotkanie z grupami rekonstrukcyjnymi GRHM United Airsoft Corp – UAC oraz Rugium Legion ASG – prelekcja,
- otwarcie Świetlicy Środowiskowej przez MGOPS i cykliczne jej spotkania,
- prelekcja nt. Stanu Wojennego prowadzona przez dr Łukasza Gładysiaka i Artura Dropko,
- wernisaż i wystawa obrazów Wandy Zabrockiej,
- liczne szkolenia dla gminnych instytucji np. szkolenie z interwencji kryzysowych, warsztaty równościowe, spotkanie OWES, trening dla rodziców,
- Narodowe Czytanie,
- spotkanie dla kobiet z Teresą Żuchowską – blogerką, makijażystką,
- Drugi Polanowski Szafing,
- spotkania Dyskusyjnych Klubów Książki.²¹

Do stałej oferty polanowskiego Centrum Integracji Społecznej należy:

- prowadzenie Punktu Informacji Turystycznej,
- prezentacja produktów lokalnych wytwórców,
- bookcrossing,
- czasopisma dla dzieci, młodzieży i dorosłych,
- szachy miejskie (sezonowo) i gry planszowe,
- kawa/herbata/spotkania towarzyskie.

W roku 2023 liczba użytkowników biblioteki wynosiła 1 503 osoby, co stanowi wzrost w porównaniu do roku 2022 o 66 osób (1 437 w roku 2022).²² Wzrost zanotowała również liczba czytelników w ciągu roku oraz liczba wypożyczeń na zewnątrz, co obrazuje tabela 21 .

Tabela 21. Liczba czytelników i wypożyczeń w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba czytelników w ciągu roku	1 404	1 423	1 485
Liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz	33 129	33 091	34 428

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/> (10.09.2024)

²¹ Sprawozdanie z działalności Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy Polanów za rok 2023

²² Ibidem

Szeroki wachlarz wydarzeń organizowanych przez polanowską bibliotekę zachęca do udziału coraz większe grono mieszkańców. Tabela 22 prezentuje bardzo duży wzrost liczby wydarzeń i uczestników tych wydarzeń w analizowanym okresie.

Tabela 22. Liczba wydarzeń i uczestników wydarzeń polanowskiej biblioteki w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Liczba wydarzeń	136	148	323
Liczba uczestników wydarzeń	704	3 077	4 870

Źródło: Sprawozdanie z działalności Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy Polanów za rok 2021 i 2023

Polanowska Biblioteka Publiczna dysponuje trzecim w powiecie stanem księgozbioru – 32 404 woluminów i pochwalić się może drugą liczbą czytelników w powiecie. Jest to najbardziej skomputeryzowana biblioteka w powiecie koszalińskim.

Ważną inwestycją w gminie było oddanie do użytku w 2025 roku nowej siedziby filii bibliotecznej w Naclawiu. Inwestycja ta zakończyła wieloletni okres funkcjonowania placówki w ograniczonych warunkach lokalowych, zastępując je jednym z najnowocześniejszych obiektów bibliotecznych w regionie. Nowa filia została zaprojektowana jako wielofunkcyjne centrum życia lokalnego, integrujące mieszkańców wszystkich pokoleń – od najmłodszych czytelników po seniorów.

Standard i funkcjonalność obiektu wyznaczają nowe kierunki rozwoju usług społecznych w gminie:

- dostępność i inkluzywność – budynek jest w pełni przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, m.in. dzięki instalacji pętli indukcyjnej oraz likwidacji barier architektonicznych;
- nowoczesne strefy aktywności – wewnątrz budynku wydzielono kolorową przestrzeń dla dzieci, strefę aktywizacji seniorów oraz pracownię komputerową zapewniającą dostęp do nowych technologii;
- innowacja w dostępie do kultury – w Naclawiu uruchomiono pierwszy w powiecie koszalińskim książkomat. Urządzenie to, działające w systemie 24/7, umożliwia mieszkańcom całodobowy dostęp do pełnego księgozbioru biblioteki (ponad 35 tys. woluminów), znacząco wykraczając poza zasób zgromadzony bezpośrednio na półkach filii.

Nowa placówka w Naclawiu nie jest już jedynie wypożyczalnią książek, stała się przestrzenią spotkań, warsztatów i animacji czasu wolnego.

Miasto Polanów leży u podnóża dwóch gór:

- Góry Warblewskiej, dawniej zwanej „Wielkim Widokiem”, jest to jedno z najwyższych wzniesień w pobliżu miasta,
- Świętej Góry Polanowskiej, jednej z trzech Świętych Gór Pomorza.

Od południa miasto graniczy z malowniczym i urokliwym Zalewem Polanowskim, którego walory wykorzystują właściciele domów weselnych oraz organizatorzy imprez kulturalnych. W tym miejscu organizowane są m.in.: Międzynarodowy Zlot Motocykli, dożynki gminne

z ceremoniałem, obrzędami ludowymi i licznymi konkursami, historyczna Biesiada Komorowska czy Sobótkowy Przegląd Zespołów Ludowych²³.

Urząd Miejski w Polanowie administruje obiektami sportowymi w gminie do których należy:

1. Hala Widowiskowo – Sportowa oraz boisko wielofunkcyjne Orlik 2012, działające w godz. 8.00-21.00. W obiekcie prowadzone były zajęcia szkolne a popołudniami obiekt udostępniany był stowarzyszeniom sportowym i grupom zorganizowanym (badminton, karate, piłka nożna, koszykówka i piłka siatkowa). Z hali widowiskowo – sportowej oraz „Orlika 2012” w 2023 roku skorzystało 7 311 osób;
2. boiska trawiaste przy Orliku 2012 działające trzy razy w tygodniu od marca do listopada 2023 roku, wykorzystywane przez Stowarzyszenie MKS „Gryf” Polanów na treningi, mecze ligowe i sparingowe trampkarzy, juniorów seniorów, orlików i żaczków. Z boiska korzystała też młodzież szkolna podczas zajęć W-Fu. W 2023 roku z boiska skorzystało 5 843 osoby;
3. Stadion Miejski w Polanowie działający 4 razy w tygodniu od marca do listopada 2023 roku na potrzeby Stowarzyszenia MKS „Gryf” Polanów na treningi, mecze ligowe i sparingowe trampkarzy, juniorów i seniorów;
4. ścieżka gimnastyczna przy Gradowym Wzgórzu;
5. boisko przy ul. Młyńskiej;
6. boisko przy ul. Zacisze;
7. boisko przy ul. Mariańskie Wzgórze;
8. plac zabaw przy ul. Mariańskie Wzgórze;
9. plac zabaw w centrum Polanowa;
10. plac zabaw przy ul. Różanej;
11. plac zabaw przy ul. Koszalińskiej;
12. plac zabaw przy basenie (jezioro „Kacze”);
13. plac rekreacji ruchowej przy ul. Młyńskiej.

Ogólna liczba wszystkich uczestników na obiektach sportowych w 2023 roku wyniosła 13 154 osoby.²⁴

W 2023 zrealizowano szereg inwestycji na rzecz rozwoju infrastruktury sportowej, turystycznej i rekreacyjnej na terenie gminy Polanów, a wśród nich:

- zakup rekreacyjnego sprzętu wodnego oraz utworzenie ścieżki historycznej w Polanowie na potrzeby Miejskiego Klubu Sportowego „Gryf”,
- zakup wyposażenia rekreacyjnego na potrzeby siłowni fitness i boiska sportowego MKS GRYF Polanów,
- ogrodzenie boiska sportowego w Bukowie przy szkole Podstawowej w Bukowie,
- budowa schodów, chodnika i ogrodzenia przy świetlicy wiejskiej w Żydowie,
- budowa nowych placów zabaw w Naclawiu i Kościernicy²⁵.

²³ <https://polanow.pl/d/polozenie> (10.09.2024)

²⁴ Raport o stanie Gminy Polanów za rok 2023

²⁵ Ibidem

Na terenie gminy Polanów do dyspozycji mieszkańców i turystów pozostają dobrze wyposażone strefy aktywności fizycznej i ogólnodostępne miejsca turystyczno-rekreacyjne. Atrakcyjna lokalizacja gminy i bliskość przyrody sprzyjają pieszym wędrówkom, rowerowym i konnym wycieczkom. Do największych atrakcji regionu należy:

- Czerwony Most przewieszony nad doliną rzeki Grabowej – 120-metrowy element przedwojennej linii kolejowej z Grzmiącej do Korzybia, rozebrany przez Rosjan w 1945 r.;
- Elektrownia Szczytowo-Pompowa w Żydowie, wykorzystująca 80-metrową naturalną różnicę poziomów między jeziorami Kwiecko i Kamienne oraz wczesnośredniowieczna nekropolia z 22 kurhanami;
- Aleja Mrówki Ćmawej – jedna z największych kolonii tego gatunku w Europie. Na powierzchni około 50 ha znajduje się blisko 600 mrowisk o szerokości do 4 m i wysokości do 1,60 m;
- Park Leśników im. Jana Łobodźca, poświęcony rzadkim okazom drzew, krzewów i krzewinek przy leśniczówce Osetno;
- Park Petrograficzny ze ścieżką głazów narzutowych - 22 eksponaty z informacją o ich pochodzeniu, budowie i strukturze;
- Aleja Bukowa – blisko 400 szt. 200-letnich buków na trasie z Jacinek do Naclawia;
- Zabudowa sakralna: dwa najstarsze Kościoły, w Komorowie i Kościernicy z XV w., a także Kościoły w Żydowie, Chocimlinie, Garbnie i Wieliniu o charakterystycznej ryglowej konstrukcji;
- Zamek rycerski w Krągu wielkiego rodu von Podewils;
- Pałac w Cetuniu oraz neobarokowy zespół pałacowo-folwarczny w Wietrznie;
- Kościół Wniebowzięcia NMP w Polanowie z XVIII w. z neogotyckim ołtarzem;
- rynek miejski w Polanowie, na którym odbywa się większość ważnych lokalnych imprez²⁶.

Podsumowanie:

Gmina Polanów dysponuje bogatym zapleczem instytucjonalnym i naturalnym, sprzyjającym aktywnemu spędzaniu czasu wolnego.

1. Instytucje kultury i ich oferta

- POKiS – administruje domem kultury, pracownią ceramiczną oraz świetlicami wiejskimi, które stanowią centra aktywności lokalnej dla dzieci i młodzieży;
- Biblioteka Publiczna – odnotowano bardzo duży wzrost aktywności – liczba wydarzeń wzrosła z 136 w 2021 r. do 323 w 2023 r., a liczba ich uczestników niemal siedmiokrotnie (do 4 870 osób). Nowa filia w Naclawiu stała się przestrzenią

²⁶ <https://polanow.pl/d/polozenie> (10.09.2024)

do spotkań, warsztatów i animacji czasu wolnego, co stanowi istotny element budowania kapitału społecznego;

- zespoły lokalne – lokalną tożsamość kulturową budują zespoły „Olszyna”, „Córy Gołogóry” oraz Polanowski Big Band.

2. Kultura fizyczna i obiekty sportowe

Infrastruktura sportowa gminy jest intensywnie eksploatowana – w 2023 r. skorzystało z niej łącznie 13 154 osoby.

- główne obiekty – hala widowiskowo-sportowa, kompleks „Orlik 2012”, Stadion Miejski oraz liczne boiska wiejskie i place zabaw.
- kluczowe kluby – aktywnie działa MKS „Gryf” Polanów, szkolący dzieci, młodzież i seniorów.

3. Potencjał turystyczny

Polanów, dzięki unikatowemu ukształtowaniu terenu i zabytkom, posiada wysoką atrakcyjność turystyczną. Do kluczowych walorów należą:

- Święta Góra Polanowska (miejsce pielgrzymkowe) oraz Zalew Polanowski.
- unikatowe atrakcje – Czerwony Most, elektrownia w Żydowie, Aleja Mrówki Ćmawej oraz Park Petrograficzny i Aleja Bukowa.
- zabytki – zamek w Krągu oraz liczne kościoły o konstrukcji ryglowej.

Wniosek: Gmina Polanów posiada rozbudowaną infrastrukturę społeczną i edukacyjną, jednak stoi przed wyzwaniami takimi, jak ujemne trendy demograficzne w oświacie oraz konieczność intensyfikacji działań w obszarze starzejącego się społeczeństwa, aktywizacji zawodowej kobiet i osób długotrwale bezrobotnych.

5. PREZENTACJA WYNIKÓW BADAŃ PIERWOTNYCH W GMINIE POLANÓW

W celu zebrania danych pierwotnych przeprowadzono badania mające na celu pozyskanie materiału empirycznego. W badanie zaangażowano ekspertów, powiązanych z uwagi na pełnione funkcje lub działalność społeczną w obszarze szeroko pojętej polityki społecznej w gminie, pracowników M-GOPS Polanów (obecnie PCUS) oraz mieszkańców miasta i obszarów wiejskich gminy Polanów. Na podstawie zestandaryzowanego kwestionariusza przeprowadzono indywidualne wywiady pogłębione z ekspertami wywodzącymi się ze środowisk powiązanych z obszarami diagnozy. Materiał empiryczny wśród mieszkańców zebrano posługując się zestandaryzowanym kwestionariuszem ankiety CAWI opublikowanym na stronie survio.com. Wywiad grupowy z pracownikami M-GOPS czynnie powiązanymi z realizacją zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej²⁷ oparto na zagadnieniach będących przedmiotem diagnozy, spójnie z treściami zamieszczonymi w obu kwestionariuszach.

5.1. BADANIE OPINII EKSPERTÓW

Dla potrzeb ankietyzacji ekspertów przeprowadzono 24 indywidualne wywiady pogłębione w oparciu o zestandaryzowany kwestionariusz zbudowany z 7 pytań dotyczących oceny potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych w gminie Polanów. W kwestionariuszu zawarto również pytania o reprezentowaną instytucję/organizację oraz miejscowość.

Przed przeprowadzeniem wywiadu ekspertom udostępniono kwestionariusz z prośbą o zapoznanie się z dostarczonym materiałem. Na tej podstawie podczas wywiadu pogłębionego, odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu uzupełniano o ustną wypowiedź eksperta, dokonując jej cyfrowej rejestracji.

W pierwszym pytaniu kwestionariusza skierowanego do ekspertów poproszono ich o ocenę, czy w swojej pracy spotykają się z wskazanymi 14 problemami społecznymi, a wśród nich:

1. samotność,
2. bezdomność,
3. bezrobocie,
4. uzależnienia,
5. dyskryminacja (osób starszych, z niepełnosprawnościami, innej narodowości i in.),
6. znieczulica społeczna (brak reakcji, pomocy, wsparcia),
7. bariery architektoniczne,
8. problemy emocjonalne i psychiczne,

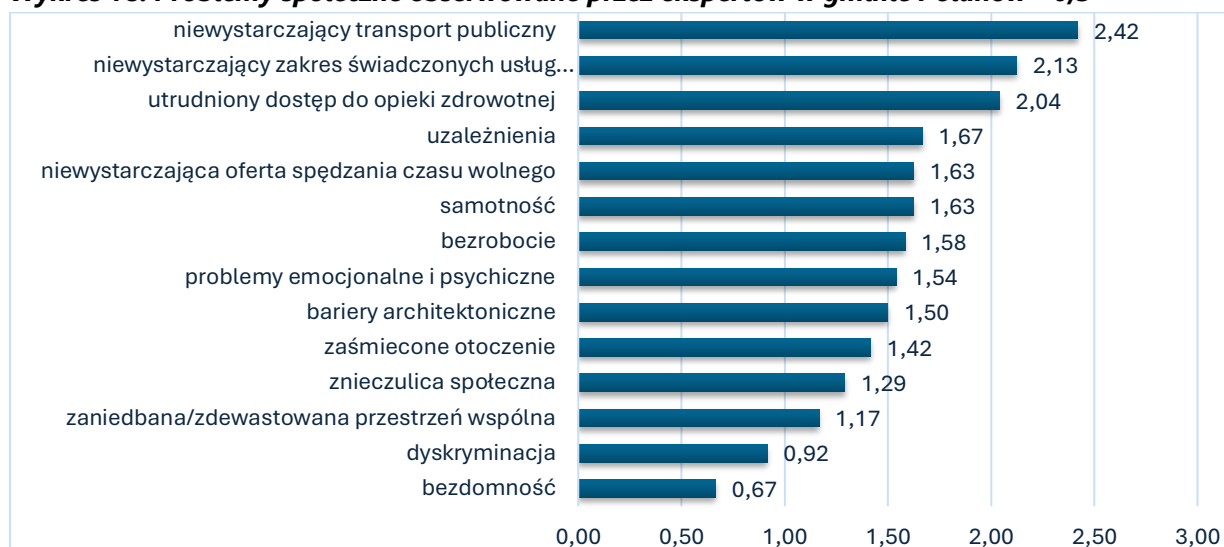
²⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2024 poz. 743 z późn. zm.)

9. utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej,
10. niewystarczający zakres świadczonych usług opiekuńczych (pielęgnacja, rehabilitacja, usługi terapeutyczne, psychologiczne i in.),
11. niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego,
12. niewystarczający transport publiczny,
13. zaśmiecone otoczenie,
14. zaniedbana/zdewastowana przestrzeń wspólna.

Eksperta poproszono o określenie natężenia obserwowanych zjawisk w 4-stopniowej skali: *bardzo często* – *dość często* – *sporadycznie* – *wcale*. Wskazanym wartościom przyznano ocenę punktową od 3 (*bardzo często*) po 0 (*wcale*), co pozwoliło na wyznaczenie średniej ważonej dla tak ocenionych problemów. Uzyskana ocena zjawiska zawiera się zatem w przedziale <0;3>.

Zdecydowanie najwyżej oceniono trzy spośród 14-tu czynników (wykres 18). Największą punktację – **2,42 pkt.** uzyskał **niewystarczający transport publiczny**, **2,13 pkt. niewystarczający zakres świadczonych usług opiekuńczych** i **2,04 pkt. utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej**. Eksperci za najmniej dotkliwe zjawisko w gminie uważają bezdomność, która uzyskała zaledwie 0,67 pkt. Tylko jeden z ekspertów wskazał, że styka się z nią bardzo często, a 12-tu oceniło, że nie ma z nią do czynienia wcale.

Wykres 18. Problemy społeczne obserwowane przez ekspertów w gminie Polanów <0;3>

Źródło: badania własne

W wywiadzie pogłębionym eksperci w szczególności podkreślali występowanie poniższych problemów:

- samotność osób starszych, obawy przed wyjściem z domu, poczucie wykluczenia, potrzebują uwagi i wyciągnięcia do nich ręki, zaktywizowania, skłonienia do spotkań z innymi, zaangażowania np. w wydarzenia wsi,
- małe nasilenie zjawiska bezdomności, ale jest problem z brakiem prysznica, zaplecza higienicznego (np. żeby się ogolić, umyć zęby) brak odzieży, obuwia dla bezdomnych, brak zaplecza/magazynku, gdzie można by takie rzeczy mieć dla potrzebujących, brak

- ogrzewalni (pomieszczenia), gdzie mogliby się schronić przed złą pogodą,
- podobnie, nie ma zaplecza dla osób ubogich, aby przygotować ich np. do pobytu w szpitalu,
 - problem z biernością zawodową i niechęcią do podejmowania zobowiązań, towarzyszące temu uzależnienia, osób w wieku produkcyjnym (podopieczni M-GOPS, korzystający ze świadczeń, ale niechętni, aby wyjść z tego stanu), potrzeba rozwiązań, aby świadczenia nie należały się „za nic”,
 - bardzo ubogi rynek pracy na wsi, dla potencjalnie zainteresowanych trudność z podjęciem pracy poza obszarem zamieszkania, bo brak możliwości dojazdu,
 - część osób pracuje nielegalnie, nie są zarejestrowane jako osoby bezrobotne, nie są ubezpieczone i objęte prawami pracowniczymi,
 - w gminie występują uzależnienia, szczególnie alkohol, ale też amfetamina i inne narkotyki,
 - praktykowany sposób zapłaty za drobne, doraźne prace alkoholem pogłębia problem,
 - obserwuje się problemy psychologiczne i emocjonalne nasilone przez alkoholizm, niechęć i nieumiejętność przezwyciężenia tego stanu, brak pomocy dla takich osób, ale też dla ich rodzin (np. stosunkowo młodzi mężczyźni mieszkający z matkami, które są bezradne), problem matek wysokofunkcjonujących, pijących w ukryciu,
 - znieczulica społeczna w społecznościach lokalnych, brak zainteresowania sąsiadem, jego problemami, brak pomocy lub interesowność,
 - niektóre społeczności wiejskie są skłócone, nie chcą się wspierać, pomagać, integrować, uczestniczyć we wspólnych przedsięwzięciach,
 - apatia i niechęć do angażowania się w lokalne aktywności mieszkańców wsi, w tym seniorów, ale też uczestnictwa w gotowych wydarzeniach, podobny problem z zaangażowaniem do aktywności dzieci, zwłaszcza z tych rodzin, których rodzice również nie wykazują zainteresowania,
 - w przestrzeni miejskiej występują bariery architektoniczne i problemy z pokonaniem tych barier (np. wsiadanie do autobusu – unikanie z tego powodu wyjazdu np. na atrakcyjne wydarzenia; trudności z dotarciem pieszo, jeśli jest wzniesienie, schody, wąskie przejście),
 - nasilające się problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach objętych wsparciem M-GOPS,
 - świetlica w części przypadków służy za „przechowalnię”, która zwalnia rodziców z odpowiedzialności, obowiązku zajmowania się dzieckiem, brak działań, aby świetlice nie były zastępstwem dla życia rodzinnego,
 - brak pomocy doraźnej i opieki medycznej na wsi (zastrzyk, zmiana opatrunku itp.) w weekendy również w mieście,
 - bardzo długie kolejki i trudny dostęp do lekarzy specjalistów, brak ich na miejscu, zwłaszcza psychiatrów, uniemożliwia to skorzystanie z jego pomocy, dojazd do innej miejscowości skutecznie zniechęca lub jest niemożliwy z powodu ograniczeń transportowych,

- w zakresie oferty spędzania wolnego czasu, sytuacja na wsi jest diametralnie inna niż w Polanowie, oprócz koła gospodyń na wsiach nic się nie dzieje, dobrze funkcjonuje większość świetlic, ale to oferta głównie dla dzieci,
- brak zwłaszcza oferty dla młodzieży i starszych dzieci i miejsca, gdzie mogliby spędzać czas, zarówno na wsiach, ale przede wszystkim w samym Polanowie,
- w Polanowie bardzo dobrze rozwinięte są zajęcia (różne formy) dla przedszkoli i najmłodszych dzieci, dostępne za darmo, brakuje za to oferty dla starszych, obiecany skatepark ciągle nie powstał,
- nie występuje problem z opieką dla dzieci do lat 3,
- centrum integracji społecznej nie do końca spełnia swoją funkcję, bo nie jest otwarte w dogodnych godzinach i nie służy integracji środowisk Polanowa, nie jest przełamana bariera jednoczenia różnych grup społecznych, pomieszczenia CIS nie są dostępne dla innych grup/organizacji,
- bardzo prężnie działa klub seniora w Polanowie, jednak barierą w przynależności do klubu jest konieczność ujawniania swojego dochodu (zamożne osoby obawiają się o bezpieczeństwo swoich danych, ubogie wstydzą się ujawniać swoją sytuację materialną),
- klub seniora działa od 9-tej do 14-tej, to za krótko wobec zgłaszanych potrzeb środowiska,
- nie wszędzie działa świetlica, część z nich wymaga remontu,
- nie wszystkie świetlice funkcjonują prawidłowo, bo nie wszystkie osoby prowadzące świetlice się sprawdzają, należałoby zwracać większą uwagę na dobór osób do opieki nad świetlicą, sprawdzać, czy jest zainteresowanie dzieci, czy uczęszczają, jak wygląda oferta świetlicy, w uzasadnionych przypadkach dokonać zmian personalnych,
- brak zasięgu Internetu w części miejscowości,
- szczególnie dotkliwy problem (podkreślany najsilniej i najczęściej) to wykluczenie transportowe – brak dojazdu do Polanowa (uniemożliwia to udział np. w wydarzeniach kulturalnych w Polanowie), brak możliwości dojazdu do lekarza (potrzebujący zdani są na życzliwość sąsiadów), kłopoty z dojazdem do Polanowa do urzędu, do banku, na zakupy, na różne wydarzenia itp., z dowozem dzieci wiejskich do Polanowa na zajęcia dodatkowe, trudności z dojazdem do szkół ponadpodstawowych dla uczniów, którzy chcą uczyć się gdzieś dalej niż w Polanowie,
- do większości miejscowości dociera tylko autobus szkolny (Rekowo, Wielin, Krytno), którego w okresie wakacyjnym nie ma,
- wysokie koszty opłacenia prywatnego transportu,
- brak w Polanowie oferty szkoły zawodowej, jest tylko liceum ogólnokształcące,
- brak w społeczności Gminy wiedzy i poszanowania wartości patriotycznych i szacunku do innych, brak poczucia patriotyzmu,
- zanieczyszczanie środowiska, przestrzeni obok siebie, palenie śmieci, plastiku przez mieszkańców, mimo wiedzy, że jest to niedozwolone i szkodliwe,
- czystość w mieście w poniedziałki (po weekendzie) jest niezadowalająca, słabiej też dba

się o dalsze okolice niż o centrum,

- brak wspólnego dla gminy kalendarza imprez, grafiku kultury, były podjęte próby, ale nie zakończyły się stworzeniem takiego instrumentu, który uwzględniałby wszystkie wydarzenia, a nie tylko te organizowane przez ośrodek kultury,
- brak spółdzielni socjalnej.

W kolejnym pytaniu zapytano respondentów o to, w jakich obszarach widzą potrzebę oferowania usług społecznych w gminie Polanów. Przedstawiono 23 propozycje z prośbą o ich ocenę w skali od „zdecydowanie tak” przez „raczej tak”, po „nie”:

- usługi zdrowotne w zakresie zdrowia fizycznego (diagnoza wad postawy, stomatolog, logopeda, dietetyk, okulista, laryngolog itp.),
- usługi zdrowotne w zakresie zdrowia psychicznego (psycholog, pedagog, psychiatra, psychoterapeuta itp.),
- zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3,
- dodatkowe zajęcia rozwijające kreatywność dzieci przedszkolnych,
- zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży (sportowe, muzyczne, plastyczne, językowe, kulturalne i in.),
- aktywizacja zawodowa i społeczna,
- zajęcia rozwijające kompetencje rodzicielskie,
- kreatywne spędzanie czasu dla rodzin,
- konsultacje specjalistyczne dla rodzin (prawne, psychologiczne, rodzinne),
- organizowanie wsparcia dla rodzin mających problemy opiekuńczo – wychowawcze,
- profilaktyka uzależnień (realizacja programów terapeutycznych, edukacyjnych i in.),
- organizowanie wsparcia dla osób uzależnionych/współuzależnionych,
- wsparcie osób bezdomnych,
- przeciwdziałanie przemocy (organizowanie wsparcia dla osób doznających przemocy, terapia dla osób stosujących przemoc),
- wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami (rehabilitacja, wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, transport, eliminowanie barier architektonicznych i in.),
- wsparcie dla osób starszych (teleopieka, ogólnodostępne defibrylatory, dowóz do lekarza/urzędu i in.),
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (pielęgniarka, rehabilitant, fizjoterapeuta, psycholog i in.),
- zajęcia pobudzające aktywność i rozwijające zainteresowania osób starszych i z niepełnosprawnościami,
- usługi sąsiedzkie (pomoc przy robieniu zakupów, sprzątaniu mieszkania, wyjściu na spacer i in.),
- organizowanie wydarzeń integrujących mieszkańców (ruchowych, kulturalnych, wolontaryjnych i in.),
- rozwój wolontariatu mieszkańców,
- odnowa przestrzeni wspólnej (infrastruktura rekreacyjna, sportowa, miejska i in.),
- zwiększenie dostępności transportu publicznego.

Eksperci, którzy uznali, że nie mają opinii na ten temat, mogli zaznaczyć opcję „nie mam zdania”.

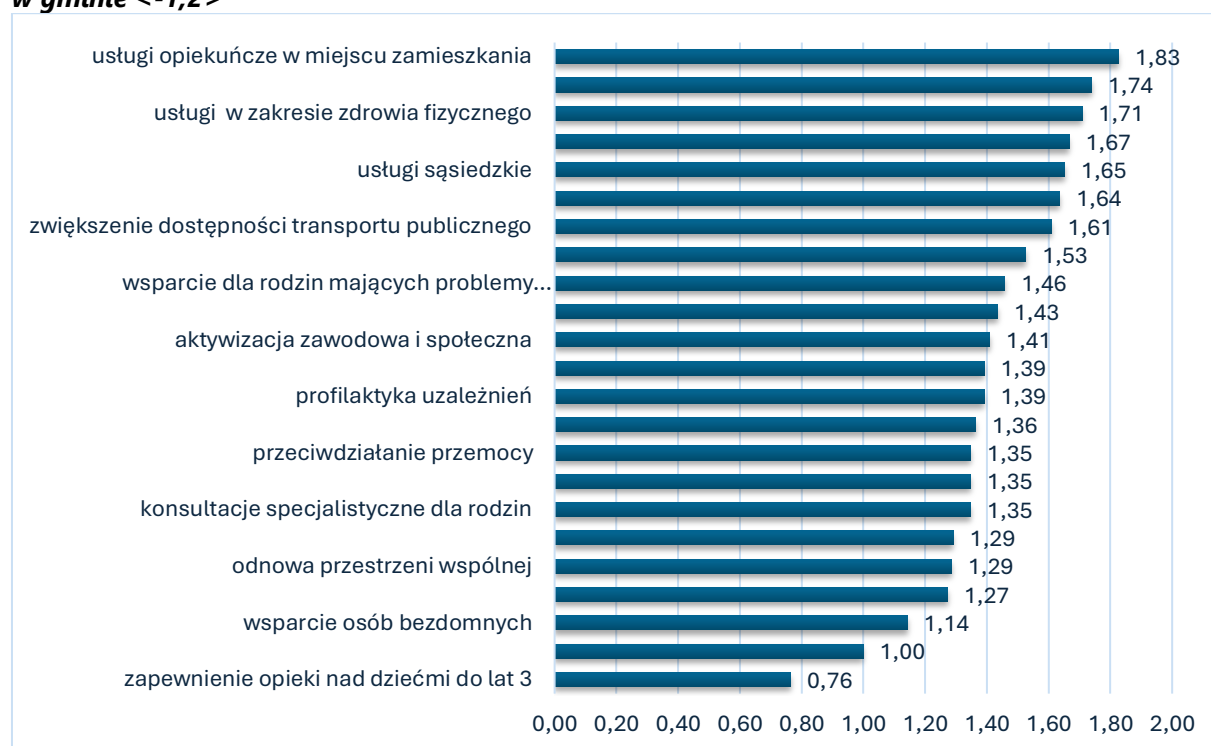
Dla wyznaczenia najistotniejszych zdaniem ekspertów usług, zastosowano średnią ważoną, przyznając udzielanym odpowiedziom następującą ocenę:

- zdecydowanie tak – 2 pkt,
- raczej tak – 1 pkt,
- nie – -1 pkt,

Uzyskana ocena mogła zatem zwierać się w przedziale $<-1;2>$. W liczeniu średniej ważonej nie uwzględniono odpowiedzi „nie mam zdania”. W przypadku większości usług zaledwie pojedyncze osoby spośród respondentów nie miały zdania na ich temat. W przypadku usług w zakresie zdrowia fizycznego i psychicznego, wsparcia dla rodzin mających problemy opiekuńczo – wychowawcze oraz wydarzeń integrujących mieszkańców wypowiedzieli się wszyscy. Najwięcej, bo 7 osób nie zabrało głosu na temat opieki nad dziećmi do lat trzech, 5 ekspertów na temat zajęć rozwijających kompetencje rodzicielskie i 4 zajęć rozwijających kreatywność dzieci przedszkolnych.

Analiza średniej ważonej wskazała, że za najważniejsze uznano **usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (1,83 pkt.)**, **wsparcie dla osób starszych (1,74 pkt.)** oraz **usługi w zakresie zdrowia fizycznego (1,71 pkt.)** (wykres 19). Zdecydowanie najmniej potrzebne zdaniem ekspertów jest zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3 (0,76 pkt.) oraz zajęcia rozwijające kreatywność dzieci przedszkolnych (1,00 pkt.).

Wykres 19. Ocena ekspertów dotycząca potrzeb w zakresie oferowania usług społecznych w gminie $<-1;2>$

Źródło: badania własne

Uzupełniając, do listy wymienionych usług CUS, eksperci w wywiadzie pogłębionym postulowali również:

- bus, samochód osobowy pełniący funkcję taksówki dla mieszkańców, dostępny w ramach usług CUS lub usług sąsiedzkich,
- możliwość zamówienia transportu, obejmującego nie tylko ważne sprawy (lekarz, urząd), ale też np. uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych, zwłaszcza jeśli byłaby to grupa kilku osób z danej wsi,
- transport dla osób z niepełnosprawnościami na niewielkie odległości, przewyższający bariery architektoniczne, np. pomoc przy wsiadaniu, podejściu do jakiegoś miejsca,
- eliminowanie barier architektonicznych w urządach i miejscach publicznych (urząd miasta, biblioteka i in.),
- pomoc (rehabilitacyjna, opiekuńcza) dla osób, które nie mogą wychodzić z domu,
- zajęcia usprawniające dla seniorów (wiosła, bieżnia, stepper, platforma wibracyjna i in.),
- teleopieka dla seniorów, koperty życia,
- opieka wytchnieniowa dla opiekunów osób chorych i z niepełnosprawnościami,
- mobilne usługi pielęgniarstwa,
- ogrzewalnia, prysznice, łazienki dla bezdomnych lub ubogich, magazyn rzeczy (odzieży),
- bardzo dobrym pomysłem jest świadczenie usług sąsiedzkich, znaleźliby się chętni, którzy za odpłatnością świadczyliby takie usługi, np. obejmujące drobne naprawy, zakupy, prace ogrodowe, pomoc w domu (np. przyniesienie opału, prace porządkowe),
- wypożyczalnia drobnego sprzętu – podzielnia, pomieszczenie warsztatowe umożliwiające wykonanie pewnych czynności na miejscu,
- zwiększenie dostępności powiatu dla mieszkańców gminy (PFRON, poradnia psychiatryczna – pedagogiczna),
- punkt informacyjny, porad dla przedsiębiorców i chcących prowadzić działalność,
- biuro dla mieszkańców (dostęp do komputera, ksero, skanera itp.) umożliwiające sporządzenie pisma, wydrukowanie go, wysłanie,
- rozbudowa placów zabaw, ale po zdiagnozowaniu oczekiwań, nie jako wynik decyzji urzędniczej,
- uruchomienie świetlicy w Polanowie,
- Centrum Integracji Społecznej – bardziej rozbudowane, mniej formalne, bardziej dostępne dla wszystkich,
- rozwijanie wolontariatu, poszukiwanie lokalnych liderów, koordynowanie działań wolontaryjnych w gminie,
- wykorzystanie potencjału góry Warblewskiej (parking dla osób z niepełnosprawnościami, podejścia, infrastruktura),
- aktualny kalendarz wydarzeń w gminie, nie tylko tych organizowanych przez POKIS,
- upowszechnianie informacji nt. wydarzeń, imprez, wiadomości z gminy nie tylko w internecie, ale też w przestrzeni realnej (tablice ogłoszeń itp.).

W następnym pytaniu zapytano ekspertów, czy widzą potrzebę realizacji w gminie programów edukacyjnych z poniższych obszarów tematycznych:

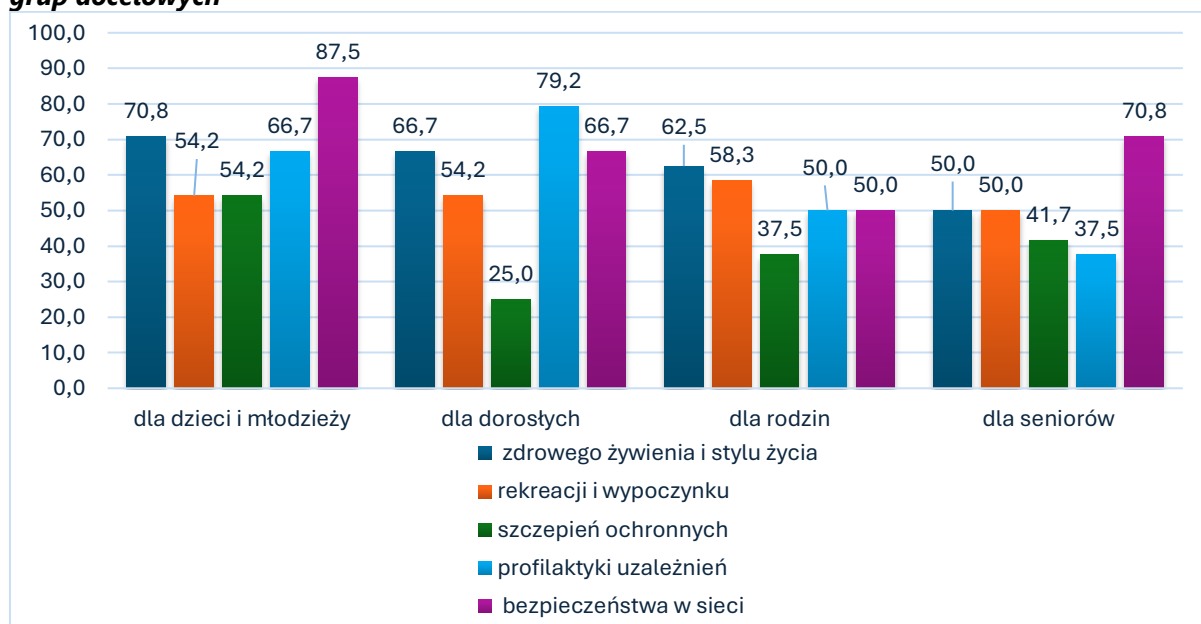
- zdrowe żywienie i styl życia,
- rekreacja i wypoczynek,
- szczepienia ochronne,
- profilaktyka uzależnień (od alkoholu, używek i leków, smartfona i in.)
- bezpieczeństwo w sieci.

Poproszono również o wskazanie grupy docelowej, dla której dedykowany powinien być dany program. Wyszczególniono cztery grupy docelowe:

- dzieci i młodzież,
- dorośli,
- rodziny,
- seniorzy.

Wszystkie z zaproponowanych programów uznano za ważne i warte edukowania (wykres 20). Grupą, do której powinno być skierowane zdecydowanie najwięcej programów edukacyjnych są, w opinii ekspertów, dzieci i młodzież. Za szczególnie ważne w tej grupie uznano **edukowanie w zakresie bezpieczeństwa w sieci (87,5%** - najwyższe wskazanie wśród wszystkich programów we wszystkich grupach docelowych). Bezpieczeństwo w sieci jest też ważnym obszarem edukowania w grupie dorosłych i najważniejszym wśród seniorów (**po 70,8%**). Drugim, najważniejszym w opinii ekspertów, jest **program profilaktyki uzależnień skierowany do dorosłych (79,2%)** a kolejny to **zdrowe żywienie i styl życia dla dzieci (70,8%)**, który jest również zdaniem ekspertów, najistotniejszym programem dla **rodzin (62,5%)**.

Wykres 20. Ocena ekspertów w zakresie potrzeb realizacji programów edukacyjnych dla różnych grup docelowych

Źródło: badania własne

Wśród potrzebnych programów, kursów, pogadank, spotkań eksperci w wywiadzie pogłębianym wymieniali:

- informacje, pogadanki na temat wagi badań profilaktycznych (na słuch, gęstość kości, mammografia itp.),
- kursy samobadania piersi, utrzymania postawy ciała przy pracach fizycznych (np. jak się schylać), ćwiczenia ruchowe, rehabilitacyjne we własnym zakresie, jak rozpoznać udar, zawał serca itp.,
- edukacja na temat zachowań w sytuacjach wyjątkowych (np. jak się zachować, kogo zawiadomić, jak wykonać telefon alarmowy w chwili zagrożenia),
- edukacja na temat niepełnosprawności i jak można pomagać osobom z niepełnosprawnościami, jak się wobec nich zachowywać,
- edukacja dla rodziców na temat wychowywania dzieci, radzenia sobie ze współczesnymi problemami (dzieci nadpobudliwe lub opóźnione, ale też po prostu żyjące w obecnej, wirtualnej rzeczywistości), rozwijająca kompetencje rodzicielskie,
- edukacja młodych ludzi nt. patriotyzmu, historii, poszanowania dla własnej kultury i tradycji,
- programy na temat ochrony środowiska, jak segregować odpady i dlaczego trzeba to robić, edukacja ekologiczna, uświadamianie wagi problemu,
- pomoc prawna czy na temat ZUS dla mieszkańców, ale dobrej jakości i wartościowa merytorycznie,
- spotkania z prawnikiem, fizjoterapeutą i in., szczególnie te dedykowane seniorom, odbywane na miejscu w danej wsi (np. na świetlicy),
- pogadanki na temat reagowania, jeśli się obserwuje jakieś nieprawidłowości (przemoc, zaniedbania itp.), uświadamianie na problemy innych,
- pogadanki uświadamiające, że problemy psychologiczne, psychiatryczne są chorobą, nie powodem do wstydu,
- spotkania umożliwiające dzielenie się doświadczeniami, np. osób prowadzących świetlice, integrujących środowisko, wspierających się, podsuwających sobie nawzajem pomysły,
- przekazywanie informacji na temat życia gminy i ważnych kwestii lokalnych społeczności,
- działania popularyzujące tworzenie rodzin zastępczych, informujące o możliwościach zostania rodziną zastępczą.

W kolejnym pytaniu diagnozowano dostępność w gminie do opieki psychologicznej, psychiatrycznej i terapeutycznej. Przedstawiciele instytucji/organizacji zajmujących się opieką w tym zakresie poproszono o ocenę tej dostępności w pięciostopniowej skali od *bardzo dobra* po *bardzo zła*. Ich odpowiedzi posłużyły do wyznaczenia średniej ważonej oceny poszczególnych form opieki według poniższej wagi:

- bardzo dobra – 2 pkt,
- dobra – 1 pkt,
- średnia – 0 pkt,

- zła – - 1 pkt,
- bardzo zła – - 2 pkt.

Osobom nie związanym z taką opieką umożliwiono wskazanie odpowiedzi *nie dotyczy*. Wariant ten został wybrany przez czworo ekspertów. Wśród ekspertów dokonujących oceny wszystkie formy opieki uzyskały ocenę negatywną. Najgorzej oceniono **opiekę psychiatryczną (- 1,25 pkt.)**, opiekę **psychologiczną** oceniono na poziomie **-0,90 pkt.** oraz **terapeutyczną** na poziomie **- 0,85 pkt.**

W wywiadzie pogłębionym eksperci wskazywali, że problem z dostępnością do ww. opieki ma dwojaki charakter. Poza trudnościami z dostaniem się do specjalistów, wynikającymi z małej liczby specjalistów i ograniczonej ilości świadczonych usług tego typu, problemem jest też wykluczenie komunikacyjne niepozwalające dotrzeć do gabinetów/ośrodków w innych miastach.

W kolejnym pytaniu zapytano ekspertów o ocenę zainteresowania wśród korzystających z oferty instytucji/organizacji, w której pracują eksperci, różnymi formami aktywności w gminie:

- kulturalną (zajęcia plastyczne, taneczne, muzyczne, wystawy, kluby czytelników, itp.),
- sportową (kluby sportowe, zajęcia sportowe, treningi, turnieje itp.),
- rekreacyjną (baseny, place zabaw, parki, siłownie zewnętrzne, ścieżki rowerowe, trasy spacerowe itp.),
- wolontaryjną.

Dostępność tę eksperci oceniali w skali od *bardzo dobra* do *bardzo zła*, a ich ocenie przypisano punktację:

- bardzo dobra – 2 pkt,
- dobra – 1 pkt,
- zła – - 1 pkt,
- bardzo zła – - 2 pkt.

Średnia ważona ocen mogła zatem zawierać się w przedziale <-2;+2>. Podobnie jak poprzednio, eksperci mogli też wybrać odpowiedź *nie mam zdania*. Na temat zainteresowania aktywnością kulturalną oraz sportową nie wypowiedziało się dwoje ekspertów, na temat wolontaryjnej troje. Pozostali ocenili zainteresowanie aktywnością kulturalną i rekreacyjną minimalnie pozytywnie (odpowiednio: 0,55 i 0,46 pkt.), na poziomie średnim zainteresowanie aktywnością sportową (0,05 pkt.) oraz jako raczej słabe zainteresowanie aktywnością wolontaryjną (- 0,29 pkt.).

W wywiadzie pogłębionym eksperci wskazywali w szczególności na:

- bardzo słabe zainteresowanie i niechęć lokalnych społeczności wiejskich do działań na rzecz wspólnoty – problem z zachęceniem ich do wyjścia z domu,
- duże zapotrzebowanie na różne dodatkowe aktywności wśród seniorów w Polanowie, zarówno uczestniczenia w nich, jak też aktywnego udzielania się, gorzej z aktywnością i angażowaniem się, a nawet samym uczestnictwem seniorów na obszarach wiejskich,
- szybko wyczerpujący się zapał do działania wśród początkowo zainteresowanych aktywnościami,

- zróżnicowane zainteresowanie udziałem w imprezach wyjazdowych (w tym odbywających się w Polanowie), na części obszaru bardzo duże, w innych miejscowościach znikome,
- zniechęcająco działa fakt, że koło gospodyń wiejskich nie może wydawać środków na siebie (np. wyjazd do teatru), można zakupić tylko dobra materialne. Jest to problem, bo z jednej strony aktywizuje się mieszkańców i nakłania ich do członkostwa w kole, a z drugiej pozyskanie członków uniemożliwia finansowanie przedsięwzięć, jeśli nie są one adresowane do osób nie będących członkami koła.
- duże zainteresowanie zajęciami sportowymi dzieci na wsiach wynika m. in. ze słabego internetu,
- brak dobrej współpracy ze świetlicami w niektórych wsiach, problem w obsadzie personalnej świetlic przez osoby, które się do tego nie nadają, skutkuje nikłym zainteresowaniem dzieci uczestnictwem w zajęciach oraz utrudnionym wykorzystaniem świetlic do innych aktywności (np. działalności kół gospodyń wiejskich),
- bardzo bogata aktywność organizacji (18 kół gospodyń wiejskich), duża ilość wydarzeń i imprez rodzi problem ze skoordynowaniem działań i kalendarza imprez tak, aby wszyscy zainteresowani mogli przeprowadzić wydarzenia nie kolidujące z innymi w grafiku.

Eksperci, zapytani w kolejnym pytaniu o to, czy ich zdaniem w gminie istnieje potrzeba poszerzenia oferty alternatywnych form spędzania wolnego czasu dla mieszkańców mieli do oceny pięć różnych aktywności:

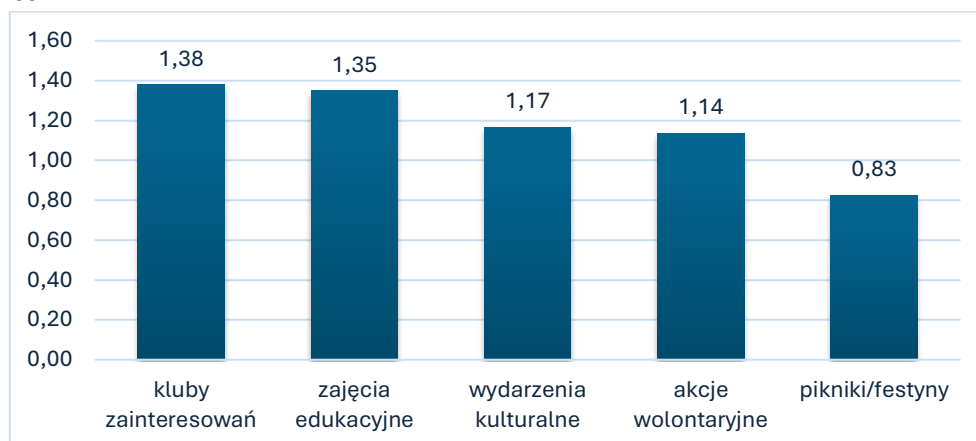
- zajęcia edukacyjne,
- pikniki/festyny,
- wydarzenia kulturalne,
- akcje wolontaryjne,
- kluby zainteresowań.

Zastosowano tu również 4-stopniową skalę oraz możliwość wyboru odpowiedzi *nie wiem*. Udzielonym odpowiedziom przypisano następującą punktację:

- zdecydowanie tak – 2 pkt,
- raczej tak – 1 pkt,
- raczej nie – - 1 pkt,
- zdecydowanie nie – - 2 pkt.

Najwięcej ekspertów (4 osoby) nie miało zdania na temat zajęć edukacyjnych oraz klubów zainteresowań (3 osoby). Do potrzeby poszerzenia oferty wydarzeń kulturalnych odnieśli się wszyscy. Wszystkie z zaproponowanych aktywności eksperci uznali za potrzebne (wykres 21). Jako najbardziej zasadną ocenili potrzebę **poszerzenia oferty klubów zainteresowań (1,38 pkt.)** oraz **zajęć edukacyjnych (1,35 pkt.)**, najmniej potrzebne są ich zdaniem dodatkowe pikniki/festyny (0,83 pkt.).

Wykres 21. Obserwowane przez ekspertów zainteresowanie różnymi formami aktywności wśród mieszkańców

Źródło: badania własne

W wywiadzie pogłębionym specjaliści wskazywali na potrzebę uzupełnienia listy wymienionych wyżej aktywności o:

- spotkania integrujące środowisko, przełamujące bariery wzajemnej niechęci, bierności i niekonstrukttywnej krytyki,
- więcej zajęć sportowych dla młodzieży na wsi i wzbogacenie infrastruktury (np. chociaż kosz do koszykówki),
- przedsięwzięcia pobudzające aktywność, np. warsztaty kulinarne związane ze zdrowym żywieniem, warsztaty rękodzieła dla różnych grup,
- zajęcia międzypokoleniowe seniorzy – dzieci,
- spotkania kulturalne z autorytetami, znanymi ludźmi.

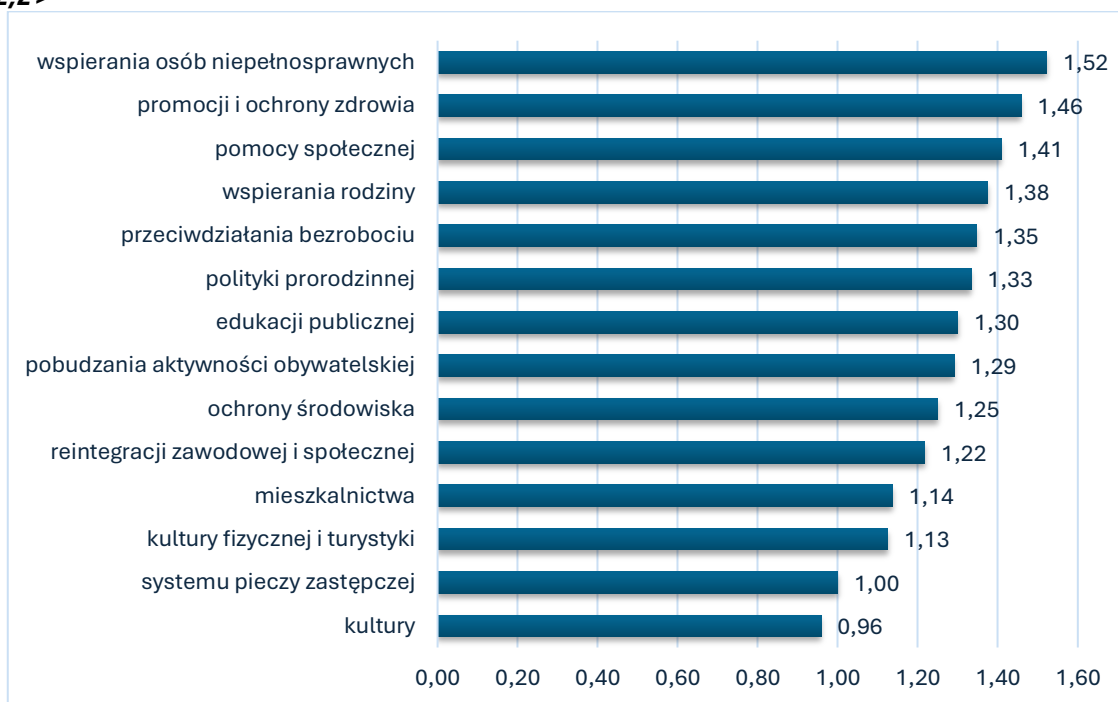
W ostatnim pytaniu poproszono ekspertów o ocenę, które z wymienionych obszarów w zakresie usług społecznych powinny być rozwijane na terenie gminy Polanów. Wyszczególniono 14 obszarów pomocy:

- polityki prorodzinnej,
- wspierania rodziny,
- systemu pieczy zastępczej,
- pomocy społecznej,
- promocji i ochrony zdrowia,
- wspierania osób niepełnosprawnych,
- edukacji publicznej,
- przeciwdziałania bezrobociu,
- kultury,
- kultury fizycznej i turystyki,
- pobudzania aktywności obywatelskiej,
- mieszkalnictwa,
- ochrony środowiska,
- reintegracji zawodowej i społecznej.

W ocenie uzyskanych wyników zastosowano skalę oraz punktację tożsamą z pytaniem poprzednim (uzyskana ocena mogła zawierać się w przedziale $<-2;+2>$), wraz z możliwością zaznaczenia odpowiedzi *nie mam zdania*. Z opcji tej skorzystali pojedynczy eksperci. Najwięcej (po 4 osoby) nie wypowiedziało się na temat systemu pieczy zastępczej i systemu edukacji publicznej oraz (3 osoby) polityki prorodzinnej. W przypadku większości pozostałych obszarów wypowiedzieli się wszyscy badani.

Wszystkie wymienione obszary zdaniem ekspertów, powinny być rozwijane na terenie gminy Polanów (wykres 22). Najważniejszymi z nich, wymagającymi świadczenia usług społecznych jest **wspieranie osób z niepełnosprawnością (1,52 pkt.)** oraz **promocja i ochrona zdrowia (1,46 pkt.)** i **pomoc społeczna (1,41 pkt.)**. Najniżej, ale również jako ważną oceniono potrzebę rozwijania usług w obszarze kultury (0,96 pkt.) i systemu pieczy zastępczej (1,00 pkt.).

Wykres 22. Ocena ekspertów w zakresie potrzeb rozwoju obszarów usług społecznych w gminie $<-2;2>$

Źródło: badania własne

Analizując konkretne potrzeby w rozwoju wymienionych obszarów, w wywiadzie pogłębionym wskazywano zwłaszcza na:

- konieczność podjęcia działań w obszarze pieczy zastępczej, popularyzujących tworzenie rodzin zastępczych, utworzenie mieszkania treningowego,
- skierowanie większej liczby działań na obszary wiejskie gminy oraz większe nagłośnień odbywanych na wsiach wydarzeń,
- konieczność istnienia wspólnej platformy do komunikacji między władzami gminy, instytucjami, mieszkańcami, przedsiębiorcami w celu upowszechniania ważnych informacji (np. nt. istnienia wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, miejsc pomocy w różnych sytuacjach, kojarzenia oferujących pomoc z potrzebującymi, mających się

odbyć wydarzeń, organizowanych przedsięwzięć, konsultacji społecznych i in.) w przestrzeni wirtualnej, ale też wypracowanie sposobów informowania, ustalenie miejsc umieszczania informacji w przestrzeni realnej (np. tablice informacyjne w sklepach, świetlicach, kościołach itp.).

- bardzo poważnym zjawiskiem jest wykluczenie komunikacyjne, ale też niechęć do ruszenia się poza obszar własnej miejscowości,
- rośnie otwartość w mówieniu o problemach w domu (np. dzieci o alkoholizmie rodziców, przemocy itp.), czyli nie tyle rośnie skala zjawiska, co liczba zgłoszeń,
- powinny rozwinąć się prace społecznie użyteczne, zamiast bezwarunkowych wypłat świadczeń podopiecznym M-GOPS,
- potrzebne są działania zmieniające mentalność, wspierające, aktywizujące do podjęcia pracy (zdarza się np., że pracodawca zapewnia dowóz, a mimo tego bezrobotni nie chcą podejmować pracy),
- bardzo słaba jest w gminie promocja turystyki, przedsiębiorcy mogą liczyć tylko na siebie, brak wsparcia gminy, koordynacji współpracy między przedsiębiorcami, potrzeba rozwinięcia funkcji turystycznych gminy i działań promujących jej walory i ofertę turystyczną, niewykorzystany jest potencjał góry Warblewskiej,
- w gminie są działania wolontaryjne, ale odbywają się w sposób intuicyjny, często bez świadomości, że podejmowane aktywności są wolontariatem, należałoby nadać temu ramy bardziej formalne (np. sformalizowanie współpracy poprzez zawieranie porozumień wolontarystycznych, ubezpieczenie wolontariuszy, dokumentowanie działań).

Podsumowanie:

Główne wyniki badania

1. Nasilenie problemów społecznych w gminie

Eksperti oceniali natężenie 14 problemów społecznych w skali od 0 do 3 punktów.

- najpoważniejsze problemy: niewystarczający transport publiczny (2,42 pkt), niewystarczający zakres usług opiekuńczych (2,13 pkt), utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej (2,04 pkt);
- najmniej dotkliwe zjawisko: bezdomność (0,67 pkt).

2. Potrzeby w zakresie usług społecznych

W ocenie zapotrzebowania na usługi (skala -1 do 2) eksperci wskazali jako kluczowe:

- priorytety: usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (1,83 pkt), wsparcie dla osób starszych (1,74 pkt), usługi w zakresie zdrowia fizycznego (1,71 pkt);

- najniższe zapotrzebowanie: opieka nad dziećmi do lat 3 (0,76 pkt), zajęcia kreatywne dla przedszkolaków (1,00 pkt).

3. Edukacja i profilaktyka

Programy edukacyjne ze wszystkich zaproponowanych obszarów tematycznych (zdrowe żywienie i styl życia, rekreacja i wypoczynek, szczepienia ochronne, profilaktyka uzależnień, bezpieczeństwo w sieci) uznano za ważne, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

- bezpieczeństwo w sieci: absolutny priorytet dla dzieci i młodzieży (87,5% wskazań) oraz najważniejszy obszar edukacji dla seniorów (70,8%);
- profilaktyka uzależnień: wskazana jako kluczowa zwłaszcza dla osób dorosłych (79,2%).

4. Ocena dostępności specjalistycznej opieki

Wszystkie formy opieki specjalistycznej uzyskały noty negatywne (skala -2 do 2):

- opieka psychiatryczna została oceniona najgorzej (-1,25 pkt);
- opieka psychologiczna (-0,90 pkt) i terapeutyczna (-0,85 pkt) również wymagają poprawy.

Kluczowe wnioski

1. **Wykluczenie transportowe jako bariera systemowa** – brak dojazdów (tzw. wykluczenie komunikacyjne) jest najsilniej podkreślanym problemem. Uniemożliwia ono mieszkańcom wsi korzystanie z lekarzy, kultury, urzędów oraz podjęcie pracy poza miejscem zamieszkania.
2. **Kryzys relacji i bierność społeczna** – eksperci zauważają postępującą „znieczulicę społeczną”, apatię oraz niechęć do angażowania się w działania wspólnotowe, szczególnie na obszarach wiejskich.
3. **Specyficzne problemy wsi w kontraście do miasta** – oferta spędzania czasu na wsiach jest drastycznie uboższa niż w samym Polanowie. Świetlice wiejskie często nie spełniają swoich funkcji z powodu problemów kadrowych lub braku oferty dla młodzieży i dorosłych.
4. **Niewydolność opieki zdrowotnej** – problemem jest nie tylko brak specjalistów na miejscu (np. psychiatrów), ale nawet brak prostej pomocy doraźnej (zastrzyki, opatrunki) w weekendy.
5. **Problemy z uzależnieniami i biernością** – w gminie występuje problem alkoholizmu i narkomanii, często powiązany z biernością zawodową i niechęcią do zmian wśród podopiecznych pomocy społecznej.

5.2. ANALIZA OPINII PRACOWNIKÓW M-GOPS POLANÓW

W celu poznania opinii osób bezpośrednio powiązanych, z uwagi na wykonywaną pracę zawodową i zajmowane stanowisko, z problematyką pomocy społecznej w gminie, czyli opinii pracowników Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej gminy Polanów (obecnie PCUS) przeprowadzono wywiad fokusowy FGI (Focus Group Interview). Miał on miejsce w siedzibie Ośrodka w Polanowie w dniu 20 sierpnia 2024. W spotkaniu wzięło udział 6 pracowników. W trakcie wywiadu poruszano zagadnienia spójne z problematyką badań pierwotnych wśród ekspertów oraz mieszkańców gminy, a wśród nich:

- problemy społeczne występujące w gminie i ich nasilenie,
- obszary i potrzeby oraz potencjał do oferowania usług społecznych.

Uczestnicy wywiadu podzielili się swoimi spostrzeżeniami i sugestiami dotyczącymi obserwowanych zjawisk, ale też pożądanymi ich zdaniem rozwiązań i usług, które należałoby wprowadzić do katalogu świadczeń CUS. Wśród nich wskazano na:

- wyraźne i bardzo dotkliwe wykluczenie komunikacyjne obszarów wiejskich, ale i całej gminy (ostatni autobus w sobotę z Koszalina jest o 15-tej),
- zbyt mało etatów w M-GOPS – przydatny byłby oddzielny dział dotyczący przemocy domowej, zbyt mała liczba pracowników M-GOPS do interwencji, pracujących w terenie, asystentów rodziny (jedna osoba), brak terapeutów, brak środków transportu dla pracowników, umożliwiających wyjazdy do podopiecznych, zwłaszcza w razie nagłych potrzeb,
- potrzeba superwizji dla pracowników, w tym spotkań z innymi ośrodkami, wymiana poglądów z obszarami o innych doświadczeniach, wzajemne wsparcie merytoryczne i psychiczne,
- z uwagi na bardzo niską mobilność mieszkańców, zwłaszcza obszarów wiejskich, istnieje potrzeba świadczenia usług społecznych w miejscu zamieszkania, co oznacza konieczność rozwiązania problemów z transportem i dojazdem do takich miejsc,
- uzależnienia, zwłaszcza na wsi, głównie alkoholizm, jedynym zajęciem jest „stanie pod lokalnym sklepem”, brak alternatywy, motywacji do wychodzenia z uzależnień,
- konieczność większej dostępności w Gminie specjalistów pomagających w kryzysach psychologicznych, zbyt mała pomoc psychologa (2 razy w tygodniu), brak psychiatry i innych terapeutów na miejscu,
- samotność osób, zwłaszcza starszych, potrzebna jest praca nad aktywizacją osób izolujących się od otoczenia w wychodzeniu „z zamknięcia”,
- potrzeba rozwoju usług sąsiedzkich – zabezpieczenie osób samotnych, seniorów zwłaszcza w czasie weekendów; w gminie występuje zainteresowanie ze strony i potrzebujących takiej pomocy, i potencjalnie mogących świadczyć takie usługi,
- problemy opiekuńczo – wychowawcze w rodzinach oraz z dziećmi trafiającymi do pieczy, które nie są z tej pieczy odbierane, brak rodzin wspierających,
- potrzeba utworzenia w Polanowie świetlicy dla dzieci i młodzieży czynnej w godzinach popołudniowych, również w weekendy, zwłaszcza w okresie jesienno – zimowym,

- potrzeba miejsca (sali) do zabaw ruchowych dla dzieci,
- potrzeba działań i rozwiązań (przygotowanie infrastruktury) angażujących młodzież do uczestnictwa w atrakcyjnych zajęciach np. w bibliotece (np. studio nagrań, fotografia), jako alternatywa dla smartfona i przesiadywania w grupach upowszechniających negatywne zwyczaje (piwo, papierosy),
 - potrzeba większej dostępności prawnika świadczącego usługi doradcze mieszkańcom oraz osoby doradzającej w zakresie aplikowania o pracę, redagowania pism urzędowych, do ZUS itp.,
 - bardzo bogaty kalendarz wydarzeń w mieście (uboższy na obszarach wiejskich), ale brak terminarza zbierającego wszystkie informacje (nie tylko POKISu), aktualizowanego na bieżąco, aby uniknąć chaosu w planowaniu wydarzeń przez różne podmioty, nakładania się terminów, ale też mającego znaczenie promocyjne, zapewniającego zainteresowanym dostęp do rzetelnej i wyczerpującej informacji,
 - kalendarz imprez dobrze byłoby uzupełnić o spotkania z ciekawymi ludźmi (np. pisarzami),
 - prężnie działający klub seniora wobec zgłaszanych potrzeb i zainteresowania powinien być czynny dłużej, ponadto mógłby zrzeszać więcej członków, ale zniechęcająco na potencjalnych zainteresowanych działa konieczność ujawniania swoich dochodów,
 - brak nocnej i świątecznej opieki medycznej, najbliższa pomoc w Sławnie (30 km), Koszalinie (40 min), niesatysfakcjonująca pomoc medyczna na miejscu, w ośrodku zdrowia pracuje od 8.00 do 15.00 pięciu lekarzy, z tego 4 osoby to emeryci, czas oczekiwania do internisty min. 2 tygodnie,
 - potrzeba zainstalowania defibrylatorów w przestrzeni ogólnodostępnej w mieście,
 - postulat utworzenia wypożyczalni drobnego sprzętu, narzędzi do prac domowych, remontowych, majsterkowania, itp.,
 - niedostrzegane walory naturalne Gminy, duży, niewykorzystany potencjał rozwoju turystyki, działający w tym obszarze przedsiębiorcy są niezrzeszeni, nie współpracują ze sobą, przydatny byłby koordynator, lider, który pozyska przedsiębiorców i instytucje do współpracy i utworzenia katalogu kompleksowej oferty wypoczynku w gminie, potrzebne są wspólne działania promujące zasoby Gminy i jej ofertę ,
 - bardzo prężnie działające i liczne koła gospodyń wiejskich, skutecznie aktywizujące mieszkańców, seniorów,
 - warto by rozwinąć wolontariat, też w obszarze aktywności międzypokoleniowej: seniorzy – dzieci, młodzież,
 - rynek pracy jest stosunkowo ubogi, brak atrakcyjnych ofert pracy, ale z drugiej strony bierność zawodowa osób – podopiecznych M-GOPS i niechęć do podejmowania zatrudnienia,
 - dobra sytuacja w mieszkalnictwie, budownictwo społeczne rozwinięte, istnieje jednak obawa, że osoby, które otrzymają takie mieszkania nie będą miały środków na ich utrzymanie.

Podsumowanie:

Główne wyniki badania

1. Diagnoza problemów instytucjonalnych i kadrowych

Pracownicy M-GOPS zwracali uwagę na poważne braki zasobowe, które utrudniają codzienną pracę pomocową:

- braki kadrowe: wskazano na zbyt małą liczbę pracowników terenowych oraz tylko jednego asystenta rodziny;
- bariery logistyczne: brak środków transportu dla pracowników uniemożliwia szybkie interwencje i regularne wyjazdy do podopiecznych;
- deficyty wsparcia: zasygnalizowano potrzebę superwizji oraz wymiany doświadczeń z innymi ośrodkami pomocy społecznej.

2. Kluczowe problemy społeczne i zdrowotne

- Wykluczenie komunikacyjne: opisywane jako „bardzo dotkliwe”, dotyczące zarówno obszarów wiejskich, jak i połączeń z większymi ośrodkami.
- Kryzys opieki medycznej: brak nocnej i świątecznej pomocy lekarskiej (najbliższa oddalona o 30-40 km) oraz niesatysfakcjonująca pomoc na miejscu (długie kolejki do internisty, kadra lekarska w wieku emerytalnym).
- Niedostateczna opieka specjalistyczna: psycholog dostępny tylko 2 razy w tygodniu, całkowity brak psychiatry i terapeutów na miejscu.
- Uzależnienia i brak alternatyw w życiu: na wsiach dominuje alkoholizm, a brak motywacji do zmian potęguje brak innych form aktywności poza „staniem pod sklepem”.

3. Potencjał i zasoby gminy

- Aktywność lokalna: bardzo pozytywnie oceniono działalność licznych kół gospodyń wiejskich oraz prężny klub seniora.
- Turystyka i mieszkalnictwo: wskazano na duży, niewykorzystany potencjał turystyczny gminy oraz dobrą sytuację w budownictwie społecznym.

Kluczowe wnioski

1. **Bariera mobilności kluczowym ograniczeniem** – niska mobilność mieszkańców wymusza określony model świadczenia usług – pomoc musi docierać bezpośrednio do miejsca zamieszkania.

2. **Niskie poczucie bezpieczeństwa zdrowotnego** – system opieki medycznej w gminie jest oceniany jako niewydolny, szczególnie w sytuacjach nagłych (brak opieki nocnej, deficyt lekarzy).
3. **Bierność zawodowa jako postawa utrwalona** – pracownicy dostrzegali niechęć podopiecznych do podejmowania pracy, nawet przy dostępności ofert, co sugeruje potrzebę głębszej pracy nad motywacją, a nie tylko samym pośrednictwem.
4. **Instytucjonalna bariera zamożności** - zasady funkcjonowania klubu seniora (konieczność ujawniania dochodów) paradoksalnie wykluczają potencjalnych członków.
5. **Brak zagospodarowania czasu młodzieży** – młodzież przebywa w grupach promujących negatywne wzorce, ponieważ brakuje dla nich atrakcyjnych miejsc spotkań (świetlic) czynnych popołudniami i w weekendy.
6. **Potrzeba wsparcia dla kadry** – pracownicy obecnego Polanowskiego Centrum Usług Społecznych (dotychczasowego M-GOPS) są obciążeni i wymagają superwizji oraz merytorycznego wsparcia psychologicznego, aby efektywnie pomagać innym.

5.3. BADANIE OPINII MIESZKAŃCÓW GMINY POLANÓW

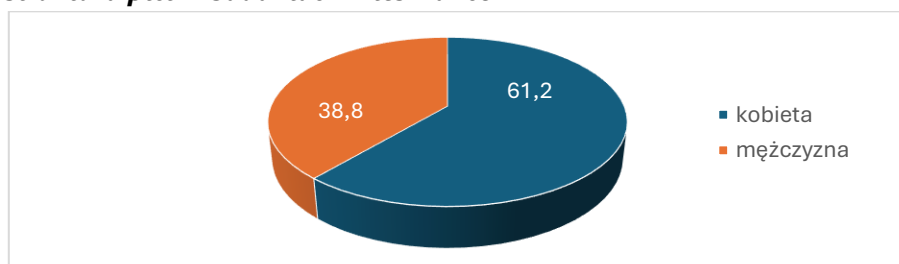
W badaniu ankietowym za pośrednictwem kwestionariusza CAWI umieszczonego na stronie survio.com udział wzięło 258 mieszkańców gminy Polanów. Kwestionariusz był aktywny w dniach 1-25 października 2024 roku. Badaniu poddano opinie mieszkańców na temat postrzeganych negatywnych zjawisk i występujących potrzeb w zakresie pomocy społecznej w gminie. W celu zachowania rzetelności i reprezentatywności badań oraz charakterystyki pobranej próby, w kwestionariuszu zawarto też informacje dotyczące cech metryczkowych respondentów.

5.3.1. STRUKTURA PRÓBY

1. Płeć badanych

W badaniu wzięło udział blisko dwukrotnie więcej kobiet niż mężczyzn (wykres 23).

Wykres 23. Struktura płci w badaniach mieszkańców

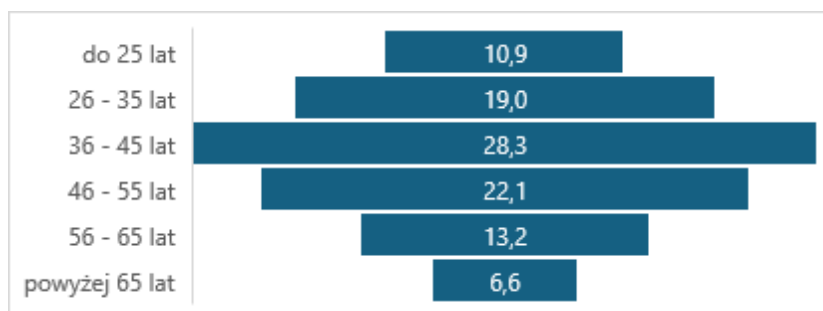

Źródło: badania własne

2. Wiek

W badaniu uczestniczyli respondenci ze wszystkich grup wiekowych (wykres 24). Najliczniejsze grono stanowiły osoby w wieku 36 – 45 lat (28,3% badanych). Najmniej liczne, seniorzy powyżej 65 roku życia (6,6%).

Wykres 24. Struktura wieku w badaniach mieszkańców

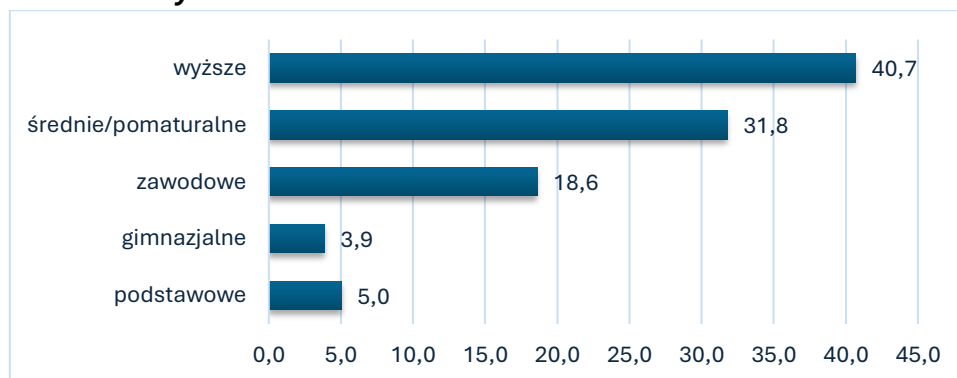

Źródło: badania własne

3. Wykształcenie

Pod względem wykształcenia, najliczniejsza grupa badanych to osoby z wykształceniem wyższym (40,7%), a następnie średnim (31,8%). Najmniej liczne grono stanowili respondenci o wykształceniu gimnazjalnym (3,9%) i podstawowym (5,0%) (wykres 25).

Wykres 25. Struktura wykształcenia w badaniach mieszkańców

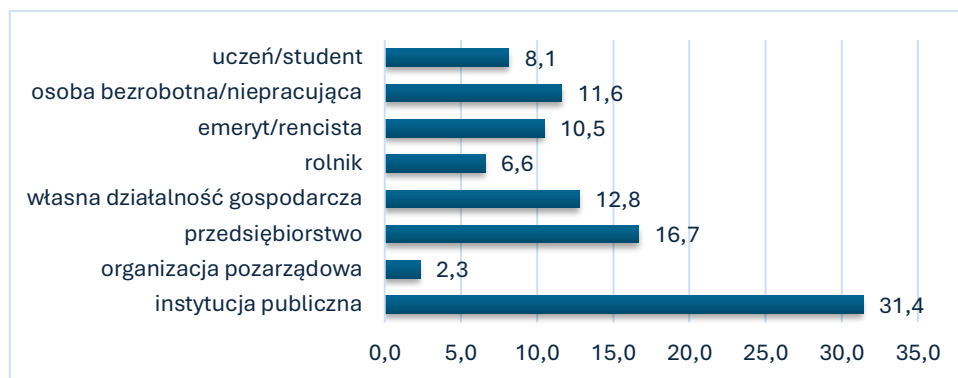

Źródło: badania własne

4. Zatrudnienie

Wśród statusu zawodowego przeważały osoby zatrudnione w instytucjach publicznych (31,4%). Pozostałe grupy reprezentowane były w mniejszym stopniu (wykres 26). Wśród nich 16,7% to pracownicy przedsiębiorstw, a 12,8% przedsiębiorcy. Co piąty badany to osoba samotna/niepracująca lub emeryt/rencista, czyli również nieaktywna zawodowo (łącznie 22,1%).

Wykres 26. Struktura zatrudnienia w badaniach mieszkańców

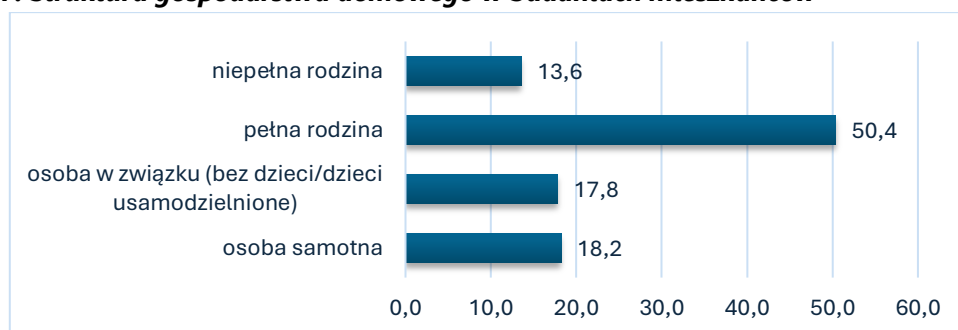

Źródło: badania własne

5. Status gospodarstwa domowego

Ponad połowa mieszkańców gminy biorących udział w badaniu to przedstawiciele pełnej rodziny (50,4%) (wykres 27). Członkowie pozostałych gospodarstw domowych (rodzina niepełna, osoba w związku bez dzieci, osoba samotna) stanowili grupy zbliżonej wielkości, wśród których najliczniejsze grono to osoby samotne (18,2%).

Wykres 27. Struktura gospodarstwa domowego w badaniach mieszkańców

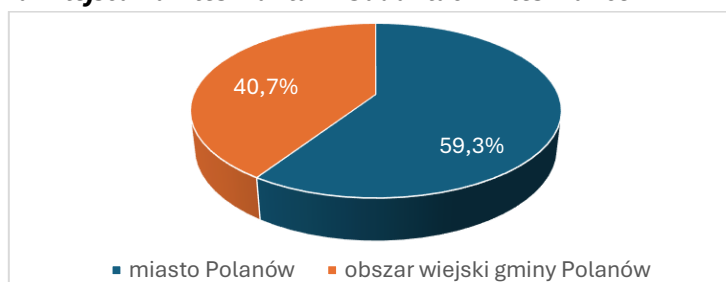

Źródło: badania własne

6. Miejsce zamieszkania

Wśród respondentów liczniej reprezentowani byli mieszkańcy miasta Polanów (59,3%) niż mieszkańcy obszarów wiejskich gminy (40,7%). Zebrana próba nie oddaje więc struktury mieszkańców w gminie (2/3 – obszary wiejskie, 1/3 – miasto) i oznacza, że mieszkańcy Polanowa byli bardziej aktywni w udzielaniu odpowiedzi na zapytania ankiety (wykres 28).

Wykres 28. Struktura miejsca zamieszkania w badaniach mieszkańców

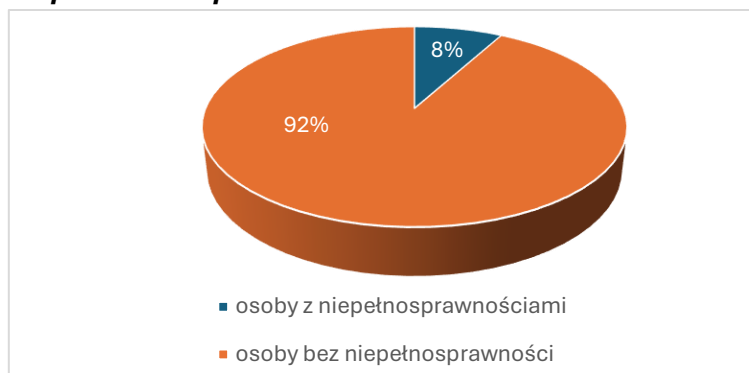

Źródło: badania własne

7. Posiadana niepełnosprawność

W pytaniu o posiadaną niepełnosprawność blisko 13% respondentów odmówiło podania takiej informacji na swój temat. Wśród pozostałych mieszkańców, którzy wzięli udział w ankiecie i udzielili odpowiedzi na to pytanie, osoby z niepełnosprawnościami stanowią 8% badanych (wykres 29).

Wykres 29. Niepełnosprawność respondentów w badaniach mieszkańców

Źródło: badania własne

5.3.2. OPINIE MIESZKAŃCÓW

Badanie opinii mieszkańców gminy Polanów na temat problemów i potrzeb społeczności lokalnej obejmowało 11 pytań merytorycznie związanych z tematem. Pierwsze z nich dotyczyło problemów społecznych obserwowanych w otoczeniu osób biorących udział w badaniu. Respondentom zaproponowano ustosunkowanie się do 14 problemów, a wśród nich:

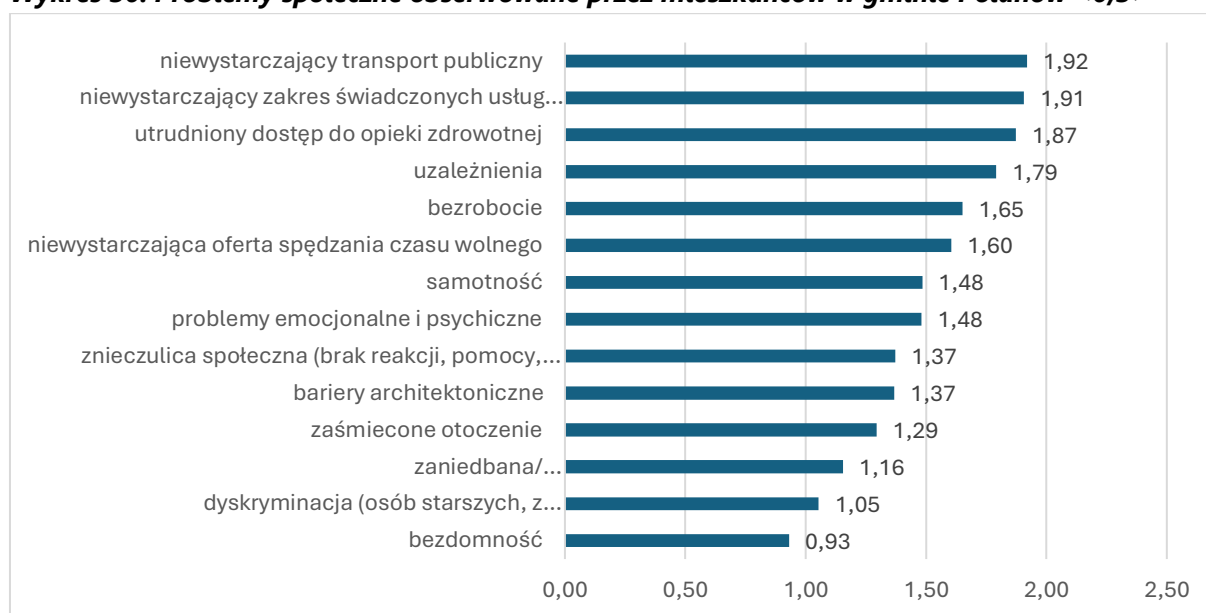
1. samotność,
2. bezdomność,
3. bezrobocie,
4. uzależnienia,
5. dyskryminacja (osób starszych, z niepełnosprawnościami, innej narodowości i in.),
6. znieczulica społeczna (brak reakcji, pomocy, wsparcia),
7. bariery architektoniczne,
8. problemy emocjonalne i psychiczne,
9. utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej,
10. niewystarczający zakres świadczonych usług opiekuńczych (pielęgnacja, rehabilitacja, usługi terapeutyczne, psychologiczne i in.),
11. niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego,
12. niewystarczający transport publiczny,
13. zaśmiecone otoczenie,
14. zaniedbana/zdewastowana przestrzeń wspólna.

Zadaniem respondenta było określenie natężenia obserwowanych zjawisk w 4-stopniowej skali: bardzo często – dość często – sporadycznie – wcale. Wskazanym wartościom przyznano

ocenę punktową od 3 (bardzo często) po 0 (wcale), co pozwoliło wyznaczyć średnią ważoną dla tak ocenionych problemów. Najwyższa możliwa do uzyskania ocena natężenia danego czynnika wynosi zatem 3 punkty, najniższa 0 punktów.

Zdecydowanie najwyżej oceniono dwa spośród 14-tu czynników. **Niewystarczający transport publiczny** uzyskał ocenę **1,92 pkt.**, **niewystarczający zakres świadczonych usług opiekuńczych** (pielęgnacja, rehabilitacja, usługi terapeutyczne, psychologiczne i in.) ocenę **1,91 pkt** (wykres 30). Wśród istotnych problemów gminy wskazano również na **utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej (1,87 pkt.)** i **uzależnienia (1,79 pkt.)**. W Gminie w zasadzie, w opinii badanych, w bardzo niewielkim stopniu występuje problem bezdomności, uzyskana przez ten wskaźnik ocena wyniosła 0,93 pkt. Tylko 16 osób spośród 258 wskazało, że styka się z nią bardzo często.

Wykres 30. Problemy społeczne obserwowane przez mieszkańców w gminie Polanów <0;3>

Źródło: badania własne

Analizując wyniki w podziale na obszar miejski i wiejski gminy istotne różnice zaobserwować można w ocenie niewystarczającego transportu, który przez mieszkańców miasta oceniono na poziomie 1,83 pkt., natomiast przez mieszkańców wsi na poziomie 2,05 pkt. (wykres 31). Bardziej dotkliwy na obszarach wiejskich jest też problem bezrobocia – 1,86 pkt. (dla Polanowa – 1,51 pkt.). Mieszkańcy wsi wyraźniej też narzekają na znieczulicę społeczną – 1,48 pkt. (Polanów – 1,30 pkt.) i zaśmiecone otoczenie – 1,38 pkt. (Polanów – 1,24 pkt.). Uogólniając, na obszarach wiejskich występuje, zdaniem badanych, bardziej natężone występowanie wymienionych problemów społecznych. Natężenie tylko 3 negatywnych czynników spośród 14-tu zaproponowanych zostało wyraźnie wyżej ocenione przez mieszkańców miasta, niż obszarów wiejskich. Są to bezdomność, uzależnienia i co ciekawe, niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego, która przecież w mieście jest znacznie bardziej rozbudowana niż na wsiach.

Wykres 31. Problemy społeczne obserwowane przez mieszkańców w podziale na obszar miejski i wiejski <0;3>

Źródło: badania własne

Kolejne pytanie ankiety dotyczyło uzupełnienia podanej wyżej listy problemów o inne, zaobserwowane przez respondentów w swoim otoczeniu. Uzyskano 28 swobodnych wypowiedzi na ten temat. Wśród nich wskazywano na:

1. skupianie zainteresowania władz gminy na mieście Polanów, znacznie mniejsze zainteresowanie obszarami wiejskimi,
2. wykluczenie komunikacyjne miejscowości gminy, trudności z transportem zwłaszcza seniorów i osób z niepełnosprawnościami,
3. niewystarczająca pomoc w opiece doraźnej nad osobami z niepełnosprawnościami, chorymi,
4. niewystarczająca pomoc dla ofiar przemocy,
5. mało miejsc pracy i niskie pensje skutkujące ubóstwem mieszkańców,
6. brak oferty zatrudniania dla ludzi młodych, skutkujące ich odpływem z gminy,
7. niewystarczające wsparcie dla samotnych matek, brak miejsc pracy dla matek pracujących,

8. wykluczenie cyfrowe, głównie seniorów (wprowadzenie przez niektóre instytucje e-faktur i konieczność dokonywania opłat tylko przez internet jest dla takich osób barierą nie do pokonania),
9. brak ośrodka wsparcia dla dzieci i młodzieży z problemami, trudności w dostaniu się do specjalistów,
10. brak miejsca spotkań dla młodzieży i do spędzania czasu wolnego z dziećmi, zwłaszcza w okresie niesprzyjającej pogody,
11. mało zajęć dla dzieci w czasie wolnym (np. kulki, kręgle itp.),
12. brak integracji wśród mieszkańców wsi, kłótnie,
13. brak publicznej toalety w mieście i miejsca do zachowania higieny (np. prysznic publiczny),
14. brak całodobowego sklepu.

W kolejnym pytaniu zapytano respondentów o obszary, w których widzą potrzebę oferowania usług społecznych w gminie Polanów. Przedstawiono 23 propozycje z prośbą o ich ocenę w skali od „zdecydowanie tak” przez „raczej tak”, po „nie”:

- usługi zdrowotne w zakresie zdrowia fizycznego (diagnoza wad postawy, stomatolog, logopeda, dietetyk, okulista, laryngolog itp.),
- usługi zdrowotne w zakresie zdrowia psychicznego (psycholog, pedagog, psychiatra, psychoterapeuta itp.),
- zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3,
- dodatkowe zajęcia rozwijające kreatywność dzieci przedszkolnych,
- zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży (sportowe, muzyczne, plastyczne, językowe, kulturalne i in.),
- aktywizacja zawodowa i społeczna,
- zajęcia rozwijające kompetencje rodzicielskie,
- kreatywne spędzanie czasu dla rodzin,
- konsultacje specjalistyczne dla rodzin (prawne, psychologiczne, rodzinne),
- organizowanie wsparcia dla rodzin mających problemy opiekuńczo – wychowawcze,
- profilaktyka uzależnień (realizacja programów terapeutycznych, edukacyjnych i in.),
- organizowanie wsparcia dla osób uzależnionych/współuzależnionych,
- wsparcie osób bezdomnych,
- przeciwdziałanie przemocy (organizowanie wsparcia dla osób doświadczających przemocy, terapia dla osób stosujących przemoc),
- wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami (rehabilitacja, wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, transport, eliminowanie barier architektonicznych i in.),
- wsparcie dla osób starszych (teleopieka, ogólnodostępne defibrylatory, dowóz do lekarza/urzędu i in.),
- usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (pielęgniarka, rehabilitant, fizjoterapeuta, psycholog i in.),
- zajęcia pobudzające aktywność i rozwijające zainteresowania osób starszych i z niepełnosprawnościami,

- usługi sąsiedzkie (pomoc przy robieniu zakupów, sprzątaniu mieszkania, wyjściu na spacer i in.),
- organizowanie wydarzeń integrujących mieszkańców (ruchowych, kulturalnych, wolontaryjnych i in.),
- rozwój wolontariatu mieszkańców,
- odnowa przestrzeni wspólnej (infrastruktura rekreacyjna, sportowa, miejska i in.),
- zwiększenie dostępności transportu publicznego.

Osoby, które nie chciały wypowiadać się o zasadności świadczenia danych usług lub nie miały opinii na ten temat, mogły zaznaczyć opcję „nie mam zdania”.

Dla wyznaczenia usług najistotniejszych zdaniem respondentów, zastosowano średnią ważoną, przyznając udzielanym odpowiedziom następującą ocenę:

- zdecydowanie tak – 2 pkt,
- raczej tak – 1 pkt,
- nie – -1 pkt,

Uzyskana ocena mogła zatem zwierać się w przedziale $<-1;2>$. W liczeniu średniej ważonej nie uwzględniono odpowiedzi osób, które wybrały opcję „nie mam zdania”. Najwięcej, bo aż 55% badanych nie miało opinii na temat zapewnienia opieki dla dzieci do lat 3, ponad ¼ badanych na temat zajęć rozwijających kreatywność dzieci przedszkolnych oraz blisko ¼ na temat rozwoju wolontariatu mieszkańców. Tylko co dziesiąty badany nie miał opinii na temat potrzeby świadczenia usług w zakresie zdrowia fizycznego. Zestawienie braku opinii na temat poszczególnych usług prezentuje tabela 23.

Tabela 23. Wskaźnik braku opinii na temat potrzeb w zakresie oferowania usług społecznych

usługa	liczba braku opinii	% badanych
zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3	143	55,43
zajęcia rozwijające kreatywność dzieci przedszkolnych	67	25,97
rozwój wolontariatu mieszkańców	61	23,64
wsparcie osób bezdomnych	54	20,93
odnowa przestrzeni wspólnej	51	19,77
zajęcia rozwijające kompetencje rodzicielskie	50	19,38
usługi sąsiedzkie	48	18,60
zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży	43	16,67
wsparcie dla rodzin mających problemy opiekuńczo – wychowawcze	42	16,28
konsultacje specjalistyczne dla rodzin	41	15,89
zajęcia dla osób starszych i z niepełnosprawnościami	40	15,50
kreatywne spędzanie czasu dla rodzin	38	14,73
profilaktyka uzależnień	38	14,73
wsparcie dla osób uzależnionych/współuzależnionych	38	14,73

przeciwdziałanie przemocy	37	14,34
wsparcie dla osób starszych	37	14,34
wydarzenia integrujące mieszkańców	37	14,34
zwiększenie dostępności transportu publicznego	37	14,34
aktywizacja zawodowa i społeczna	36	13,95
wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami	34	13,18
usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	34	13,18
usługi w zakresie zdrowia psychicznego	29	11,24
usługi w zakresie zdrowia fizycznego	26	10,08

Źródło: badania własne

Wśród osób, które wyraziły swoje zdanie na temat usług, jakie powinny być ich zdaniem oferowane w gminie, wszystkie z zaproponowanych zostały uznane za warte zainteresowania (wykres 32). Zdecydowanie największym poparciem cieszyły się **usługi w zakresie zdrowia fizycznego (1,64 pkt.)**, a także **psychicznego (1,45 pkt.)**. Następnie wskazano na konieczność **wsparcia osób starszych (1,41 pkt.)**, **osób z niepełnosprawnościami (1,39 pkt.)** oraz **usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (1,38 pkt.)**. Najmniejszą zasadność respondenci widzieli w rozwoju wolontariatu mieszkańców (0,8 pkt.).

Wykres 32. Potrzeby mieszkańców w zakresie oferowania usług społecznych <-1;2>

Źródło: badania własne

Respondentom dano też możliwość wypowiedzi, czy istnieją usługi, poza wymienionymi, które uważają za ważne w gminie. Swoimi spostrzeżeniami podzieliło się sześciu respondentów. Wskazywali oni na:

- zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców poprzez rozwój ich kompetencji cyfrowych oraz rozwój infrastruktury umożliwiającej dostęp do internetu na obszarach wiejskich,
- zwiększenie dostępności transportowej miejscowości gminy poprzez zapewnienie stałych kursów transportu publicznego,
- oferta zajęć w czasie wolnym dla młodzieży,
- place zabaw dla dzieci na obszarach wiejskich gminy.

Kolejne pytanie dotyczyło konieczności realizacji zdaniem badanych, programów edukacyjnych z różnych obszarów tematycznych. Respondentom zaproponowano następującą tematykę:

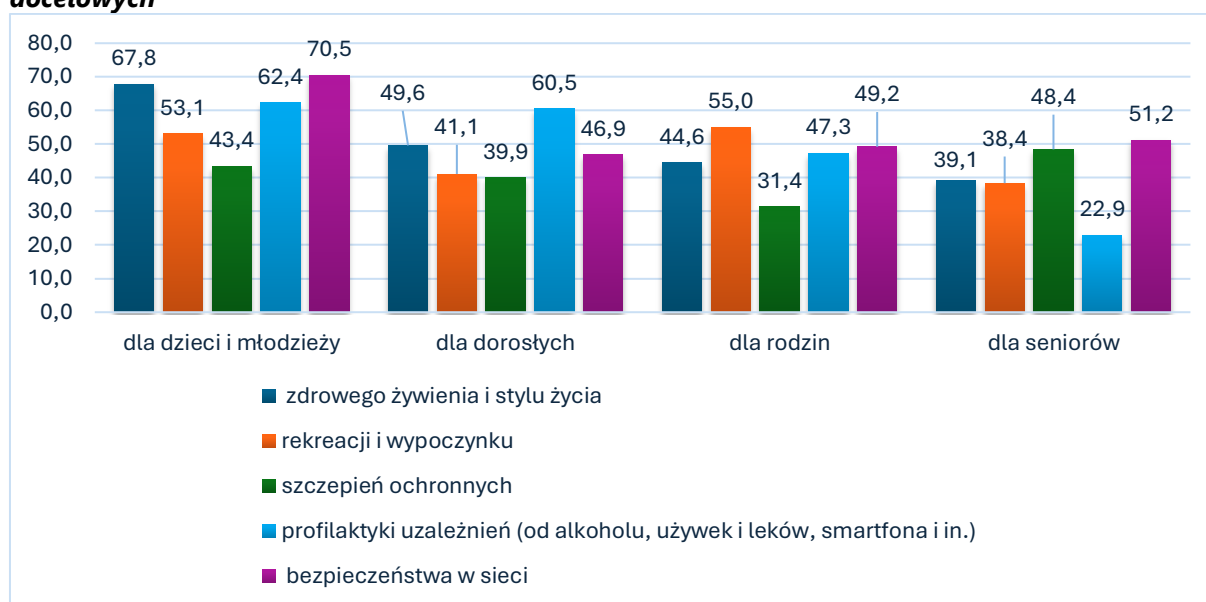
- zdrowe żywienie i styl życia,
- rekreacja i wypoczynek,
- szczepienia ochronne,
- profilaktyka uzależnień (od alkoholu, używek i leków, smartfona i in.)
- bezpieczeństwo w sieci.

Poproszono badanych o wskazanie przy tym grupy docelowej, dla której dedykowany powinien być dany program. Wyszczególniono cztery grupy docelowe:

- dzieci i młodzież,
- dorośli,
- rodziny,
- seniorzy.

Wszystkie z zaproponowanych programów uznano za ważne i warte edukowania (wykres 33). Grupą, do której powinno być skierowane zdecydowanie najwięcej programów edukacyjnych są, w opinii badanych, dzieci i młodzież. Za szczególnie ważne w tej grupie uznano **edukowanie w zakresie bezpieczeństwa w sieci (70,5%** – najwyższe wskazanie wśród wszystkich programów we wszystkich grupach docelowych), a następnie **zdrowego żywienia i stylu życia (67,8%** - drugie najwyższe wskazanie). W grupie osób dorosłych za najważniejszą uznano edukację w zakresie **profilaktyki uzależnień (62,4%)**, wśród rodzin rekreacji i wypoczynku (55%), a wśród seniorów również bezpieczeństwa w sieci (51,2%) i niewiele mniej, szczepień ochronnych (48,4%).

Wykres 33. Potrzeby mieszkańców dotyczące realizacji programów edukacyjnych dla różnych grup docelowych

Źródło: badania własne

Respondenci zapytani o to, jakie inne programy edukacyjne powinny być ich zdaniem realizowane w gminie, zaproponowali następujące zagadnienia:

- zajęcia pobudzające kreatywność,
- edukacja dzieci i młodzieży szacunku i tolerancji dla innych oraz znaczenia takich pojęć jak stalking, mobbing,
- programy edukacyjne dla nauczycieli z zakresu nauczania bez nienawiści,
- edukacja dla dzieci ze spektrum autyzmu i z Aspergerem,
- kursy języków obcych dla dorosłych,
- kursy podnoszące kompetencje cyfrowe, w tym umiejętności korzystania z e-usług,
- kursy umożliwiające zdobywanie kompetencji zawodowych w tym prawidłowego tworzenia dokumentów aplikacyjnych i warsztaty przygotowujące do rozmów kwalifikacyjnych.

W kolejnym pytaniu poruszono kwestię dostępności w gminie do opieki psychologicznej, psychiatrycznej i terapeutycznej. Poproszono badanych o ocenę tej dostępności w pięciostopniowej skali od *bardzo dobra* po *bardzo zła* oraz umożliwiono wskazanie odpowiedzi *nie wiem*. Z tej ostatniej opcji skorzystało dla każdej z form opieki po około 18% respondentów. Udzielone odpowiedzi oceniające posłużyły do wyznaczenia średniej ważonej oceny poszczególnych form opieki według poniższej wagi:

- bardzo dobra – 2 pkt,
- dobra – 1 pkt,
- średnia – 0 pkt,
- zła – - 1 pkt,
- bardzo zła – - 2 pkt.

Wszystkie formy opieki uzyskały wśród respondentów ocenę negatywną. Najgorzej oceniono **opiekę psychiatryczną (- 0,95 pkt.), następnie terapeutyczną (- 0,78 pkt.), a najmniej negatywnie opiekę psychologiczną (- 0,55 pkt.).**

Podobnie, jak w poprzednim pytaniu, w kolejnym zapytano respondentów o ocenę dostępności do różnych form aktywności w gminie, a wśród nich do aktywności:

- kulturalnej (zajęcia plastyczne, taneczne, muzyczne, wystawy, kluby czytelników, itp.),
- sportowej (kluby sportowe, zajęcia sportowe, treningi, turnieje itp.),
- rekreacyjnej (baseny, place zabaw, parki, siłownie zewnętrzne, ścieżki rowerowe, trasy spacerowe itp.),
- wolontaryjnej.

Dostępność tę badani oceniali w skali od *bardzo dobra* do *bardzo zła*, a ich ocenie ponownie przypisano punktację:

- bardzo dobra – 2 pkt,
- dobra – 1 pkt,
- zła – - 1 pkt,
- bardzo zła – - 2 pkt.

Podobnie jak poprzednio, badani mogli też wybrać odpowiedź *nie wiem*. W przypadku trzech pierwszych aktywności z takiej możliwości skorzystał średnio co 10-ty badany, w przypadku wolontariatu *nie wiem* zaznaczyło 27% badanych. Wśród pozostałych opinii ponownie wyznaczono średnią ważoną. Uzyskana ocena mogła zawierać się w przedziale <-2;+2>. Dostęp do aktywności kulturalnej oraz do aktywności sportowej osiągnął niewielką wartość pozytywną, odpowiednio: + 0,31 pkt. i + 0,15 pkt. Natomiast aktywność rekreacyjna i aktywność wolontaryjna uzyskały niewysoką ocenę negatywną, odpowiednio - 0,13 pkt. i - 0,43 pkt.

Respondenci, zapytani w kolejnym pytaniu o to, czy ich zdaniem w gminie istnieje potrzeba poszerzenia oferty alternatywnych form spędzania wolnego czasu mieli do oceny pięć różnych aktywności:

- zajęcia edukacyjne,
- pikniki/festyny,
- wydarzenia kulturalne,
- akcje wolontaryjne,
- kluby zainteresowań.

Zastosowano tu również 4-stopniową skalę oraz możliwość wyboru odpowiedzi *nie wiem*. Udzielonym odpowiedziom przypisano następującą punktację:

- zdecydowanie tak – 2 pkt,
- raczej tak – 1 pkt,
- raczej nie – - 1 pkt,
- zdecydowanie nie – - 2 pkt.

Największy procent respondentów nie miał opinii na temat zasadności poszerzenia oferty w zakresie akcji wolontaryjnych (21,7%). Spośród osób, które wyraziły swoje zdanie, największy procent respondentów opowiedział się za poszerzeniem oferty zajęć edukacyjnych (81,2%),

najwięcej przeciwników miała propozycja poszerzenia oferty pikników/festynów (36,4%). Szczegółowe zestawienie wyników dla udzielonych opinii przedstawia tabela 24.

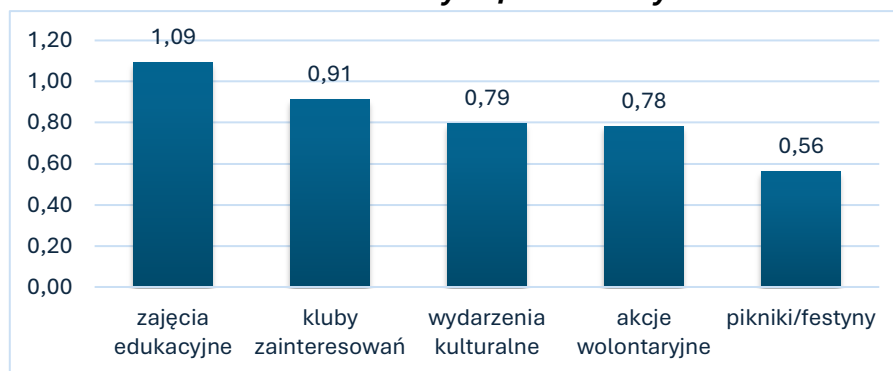
Tabela 24. Rozkład opinii mieszkańców na temat zasadności poszerzenia oferty spędzania wolnego czasu

	brak opinii	opinia	
		tak	nie
a. zajęcia edukacyjne	15,5	81,2	18,8
b. pikniki/festyny	12,8	63,6	36,4
c. wydarzenia kulturalne	11,2	72,5	27,5
d. akcje wolontaryjne	21,7	75,2	24,8
e. kluby zainteresowań	12,8	77,8	22,2

Źródło: badania własne

Analizując siłę poparcia dla poszczególnych form aktywności wyznaczono średnią ważoną posługując się przedstawioną powyżej punktacją. Najwyższym poparciem badanych cieszyła się propozycja dodatkowych **zajęć edukacyjnych (1,09 pkt.)**, a następnie **klubów zainteresowań (0,91 pkt.)**, najniższą ocenę uzyskały pikniki/festyny (0,56 pkt.) (wykres 34).

Wykres 34. Zainteresowanie mieszkańców różnymi formami aktywności

Źródło: badania własne

W następnym pytaniu poproszono respondentów o ocenę, które z wymienionych obszarów w zakresie usług społecznych powinny być rozwijane na terenie gminy Polanów. Wyszczególniono 14 obszarów pomocy:

- polityki prorodzinnej,
- wspierania rodziny,
- systemu pieczy zastępczej,
- pomocy społecznej,
- promocji i ochrony zdrowia,
- wspierania osób niepełnosprawnych,
- edukacji publicznej,
- przeciwdziałania bezrobociu,
- kultury,

- kultury fizycznej i turystyki,
- pobudzania aktywności obywatelskiej,
- mieszkalnictwa,
- ochrony środowiska,
- reintegracji zawodowej i społecznej.

W ocenie uzyskanych wyników zastosowano skalę oraz punktację tożsamą z pytaniem poprzednim. Najmniej osób miało swoje zdanie na temat polityki prorodzinnej (18,2%), najwięcej na temat promocji i ochrony zdrowia (89,5%). Szczegółowe zestawienie braku opinii na temat obszarów wsparcia zawarto w tabeli 25.

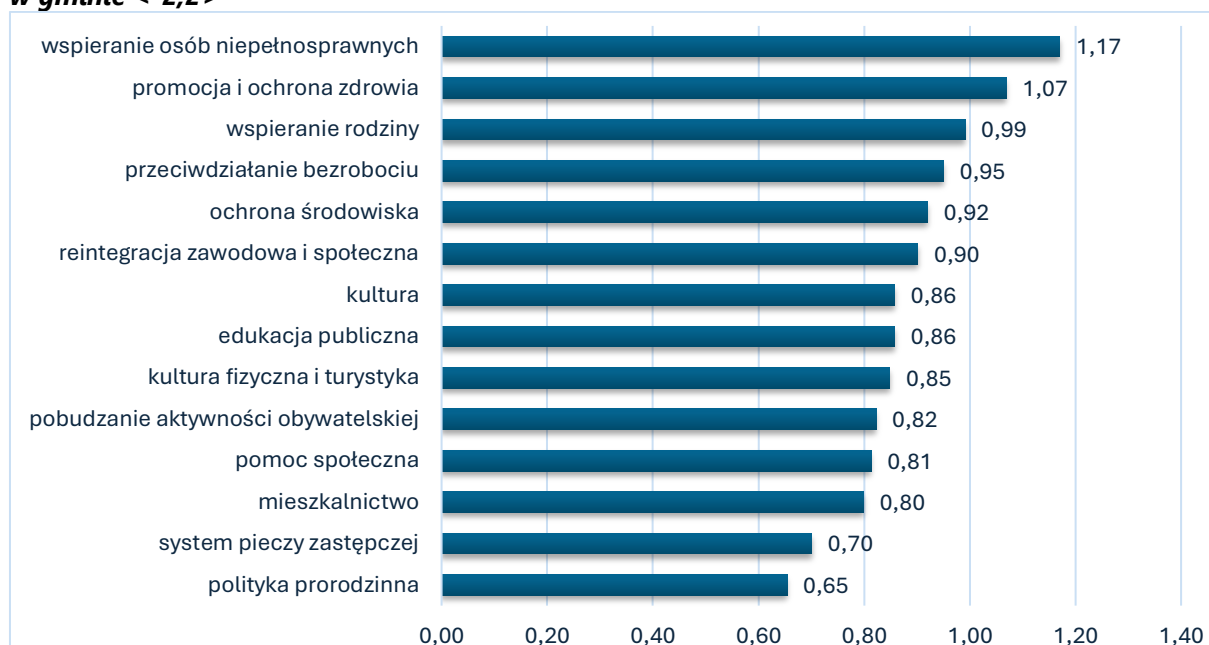
Tabela 25. Wskaźnik braku opinii wśród mieszkańców na temat potrzeby rozwoju obszarów usług społecznych w gminie

obszar wsparcia	% odpowiedzi <i>nie wiem</i>
promocja i ochrona zdrowia	10,5
wspieranie osób z niepełnosprawnością	11,2
pomoc społeczna	12,8
kultura fizyczna i turystyka	12,8
przeciwdziałanie bezrobociu	14,0
wspieranie rodziny	14,3
edukacja publiczna	15,5
kultura	15,5
system pieczy zastępczej	17,1
pobudzanie aktywności obywatelskiej	17,1
mieszkalnictwo	17,1
reintegracja zawodowa i społeczna	17,1
ochrona środowiska	17,4
polityka prorodzinna	18,2

Źródło: badania własne

Wśród osób, które wyraziły swoją opinię na temat potrzeby rozwijania obszarów usług społecznych największym poparciem cieszyło się **wsparcie osób z niepełnosprawnościami (1,17 pkt.)**, a następnie **promocja i ochrona zdrowia (1,07 pkt.)**. Najmniej zasadne jest w opinii badanych rozwijanie obszaru polityki prorodzinnej (0,65 pkt.) oraz systemu pieczy zastępczej (0,70 pkt.) (wykres 35).

Wykres 35. Ocena mieszkańców w zakresie potrzeby rozwoju obszarów usług społecznych w gminie <-2;2>

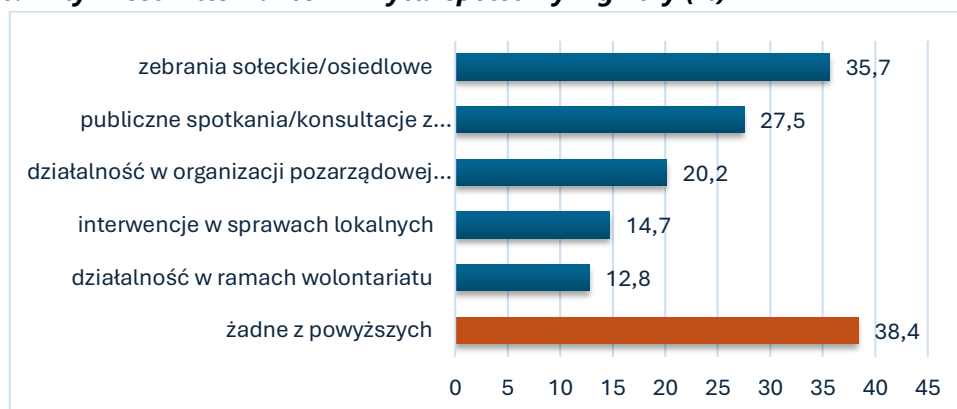
Źródło: badania własne

Ostatnie pytanie ankiety dotyczyło aktywności, w których brali udział badani w czasie ostatnich 12-tu miesięcy. Wymieniono pięć przykładowych oraz umożliwiono wybór odpowiedzi, *żadne z powyższych*. Wśród wymienionych były:

- publiczne spotkania/konsultacje z przedstawicielami władz gminy,
- zebrania sołeckie/osiedlowe,
- działalność w organizacji pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja),
- działalność w ramach wolontariatu,
- interwencje w sprawach lokalnych.

Wśród badanych 38,4% nie uczestniczyło w minionym roku w żadnej z wyżej wymienionych aktywności. Wśród wymienionych blisko 36% badanych uczestniczyło w zebraniach sołeckich, 27,5% w spotkaniach z władzami gminy. Zdecydowanie najmniejsza liczba badanych, niespełna 13%, działała w ramach wolontariatu (wykres 36).

Wykres 36. Aktywność mieszkańców w życiu społecznym gminy (%)

Źródło: badania własne

Z analizy aktywności respondentów w kontekście ich zaangażowania w różne formy stwierdzono, że aż 34,5% badanych uczestniczyło tylko w jednej z wymienionych form, niespełna 13% podjęło dwie aktywności, 9,3% trzy aktywności, 4,3% cztery aktywności, a zaledwie 2 osoby zadeklarowały, że uczestniczyły we wszystkich z wymienionych (0,8%). Obie te osoby to mieszkańcy Polanowa w przedziale wiekowym 36 – 45 lat, tworzące pełną rodzinę. Jedna z nich to kobieta z wykształceniem wyższym, pracująca w instytucji publicznej, druga z osób to mężczyzna z wykształceniem średnim będący przedsiębiorcą.

Podsumowanie:

Główne wyniki badania

1. Ocena problemów społecznych

Mieszkańcy oceniali natężenie 14 problemów w skali od 0 (wcale) do 3 (bardzo często):

- najpoważniejsze problemy: zdecydowanie najwyżej oceniono niewystarczający transport publiczny (1,92 pkt) oraz niewystarczający zakres usług opiekuńczych (1,91 pkt);
- opieka zdrowotna i uzależnienia: istotnymi problemami są też utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej (1,87 pkt) oraz uzależnienia (1,79 pkt);
- różnice miasto-wieś: problemy są bardziej dotkliwe na wsiach, szczególnie w zakresie transportu (2,05 pkt na wsi vs 1,83 pkt w mieście) oraz bezrobocia (1,86 pkt na wsi vs 1,51 pkt w mieście);
- najmniej dotkliwy problem: za najmniej występujący uznano problem bezdomności (0,93 pkt).

2. Zapotrzebowanie na usługi społeczne

Badani oceniali potrzebę oferowania 23 rodzajów usług w skali od -1 do 2:

- priorytety zdrowotne: Największym poparciem cieszyły się usługi w zakresie zdrowia fizycznego (1,64 pkt) oraz zdrowia psychicznego (1,45 pkt);
- wsparcie grup wrażliwych: Wysoko oceniono potrzebę wsparcia osób starszych (1,41 pkt), osób z niepełnosprawnościami (1,39 pkt) oraz usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (1,38 pkt);
- programy edukacyjne: Największe zapotrzebowanie dotyczyło dzieci i młodzieży, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa w sieci (70,5%) oraz zdrowego żywienia. Dorośli najbardziej potrzebują edukacji w zakresie profilaktyki uzależnień (60,5%).

3. Ocena dostępności specjalistycznej opieki

Dostępność oceniano w skali od -2 (bardzo zła) do 2 (bardzo dobra):

- wyniki negatywne: wszystkie formy opieki specjalistycznej uzyskały oceny ujemne;
- najgorsza dostępność: najniżej oceniono opiekę psychiatryczną (-0,95 pkt), a następnie terapeutyczną (-0,78 pkt);
- stosunkowo „najlepsza”: najmniej negatywnie, choć wciąż poniżej oczekiwań, oceniono opiekę psychologiczną (-0,55 pkt).

4. Aktywność i czas wolny

- Ocena obecnej oferty: dostęp do aktywności kulturalnej (+0,31 pkt) i sportowej (+0,15 pkt) oceniono lekko pozytywnie. Aktywność rekreacyjna (-0,13 pkt) i wolontaryjna (-0,43 pkt) wypadły negatywnie.
- Potrzeba zmian: mieszkańcy najbardziej oczekiwali poszerzenia oferty zajęć edukacyjnych (81,2% wskazań) oraz klubów zainteresowań (77,8%).
- Poziom zaangażowania: aż 38,4% mieszkańców nie uczestniczyło w żadnej formie aktywności społecznej w ciągu ostatniego roku. Najpopularniejsze były zebrania sołeckie (36%), a najmniej popularny wolontariat (13%).

Kluczowe wnioski

1. **Wykluczenie komunikacyjne i opiekuńcze** – to dwa fundamenty niezadowolenia mieszkańców, szczególnie dotkliwe na obszarach wiejskich.
2. **Kryzys opieki specjalistycznej** – bardzo niski poziom oceny dostępności do psychiatrów i terapeutów wskazuje na dużą lukę w systemie wsparcia lokalnego.
3. **Dychotomia miasto-wieś** – mieszkańcy wsi czują się bardziej dotknięci problemami społecznymi (bezrobocie, znieczulica, brak transportu) i zauważają mniejsze zainteresowanie władz ich potrzebami.
4. **Niska aktywność obywatelska** – ponad 1/3 mieszkańców jest całkowicie bierna społecznie, a wolontariat cieszy się bardzo małym zainteresowaniem i prestiżem.
5. **Zagrożenia cyfrowe** – mieszkańcy dostrzegają silną potrzebę ochrony dzieci w sieci oraz zapobiegania wykluczeniu cyfrowemu seniorów.

6. REKOMENDACJE DO STRATEGII

1. Wsparcie osób niesamodzielnych, seniorów i osób z niepełnosprawnościami:

- **mobilne usługi medyczne i rehabilitacyjne:** rekomenduje się wprowadzenie usług pielęgniarских i rehabilitacyjnych docierających bezpośrednio do domów osób niesamodzielnych, szczególnie na oddalonych terenach wiejskich.
- **formalizacja usług sąsiedzkich:** należy sformalizować i dofinansować drobne usługi wspierające (np. zakupy, sprzątanie), co ułatwi życie seniorom i da szansę na zarobek mieszkańcom.
- **wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego:** wdrażanie szerokiej informacji o istnieniu wypożyczalni oraz ułatwienie dostępu do niej dla osób z mniejszych miejscowości.

2. Aktywizacja dzieci, młodzieży i wsi:

- **reforma świetlic wiejskich:** rekomenduje się przekształcenie świetlic z „przechowalni” w centra aktywności poprzez weryfikację ich pracy oraz inwestycje w infrastrukturę, np. place zabaw czy miejsca spotkań.
- **powołanie „Świetlicy 2.0” w Polanowie oraz innych wytypowanych miejscowościach na terenie gminy:** utworzenie nowoczesnego miejsca dla młodzieży z kreatywną ofertą (np. studio nagrań, fotografia), dostępnego również w weekendy. oraz innych
- **zajęcia pozalekcyjne:** mieszkańcy zgłaszają duże zapotrzebowanie na dodatkowe zajęcia edukacyjne oraz kluby zainteresowań dla dzieci.

3. Zdrowie psychiczne i profilaktyka:

- **gminne centrum wsparcia specjalistycznego:** utworzenie punktu umożliwiającego regularny kontakt z psychiatrą, psychologiem i terapeutą bezpośrednio na terenie gminy.
- **specjaliści w terenie:** organizacja regularnych konsultacji psychologicznych bezpośrednio w poszczególnych miejscowościach gminnych.

4. Rynek pracy i mieszkalnictwo:

- **budownictwo społeczne (SIM):** kontynuacja współpracy z Krajowym Zasobem Nieruchomości w celu budowy mieszkań o umiarkowanym czynszu dla rodzin bez zdolności kredytowej.
- **aktywizacja bezrobotnych:** zamiast bezwarunkowych świadczeń, rekomenduje się rozwój prac społecznie użytecznych oraz działania zmieniające mentalność i motywację osób długotrwale biernych zawodowo.

5. Zarządzanie i komunikacja:

- **zintegrowany system informacji:** stworzenie wspólnej platformy (kalendarza wydarzeń) dla całej gminy, aby wyeliminować chaos informacyjny i lepiej docierać do mieszkańców wsi.
- **wsparcie dla kadry PCUS:** wprowadzenie regularnej superwizji i wsparcia psychologicznego dla pracowników socjalnych, aby przeciwdziałać ich wypaleniu zawodowemu.
- **koordynacja turystyki:** zasygnalizować władzom Gminy zasadność wyznaczenia lidera, który zintegruje lokalnych przedsiębiorców i pomoże lepiej promować unikatowe walory gminy (np. Góra Złocień, Zalew Polanowski).

Wdrażanie powyższych rekomendacji ma na celu przejście z poziomu administrowania pomocą do nowoczesnego zarządzania polityką społeczną, w którym udział bierze cała lokalna społeczność.

II. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA STRATEGII

1. ANALIZA SWOT

Punktem wyjścia do sformułowania celów strategicznych i operacyjnych była wielowymiarowa analiza potencjału oraz barier rozwoju gminy Polanów. Identyfikacji mocnych i słabych stron sfery społecznej dokonano na podstawie rzetelnej oceny danych zastanych (Desk Research) oraz wyników pogłębionych badań terenowych. Badaniami ankietowymi objęto kluczowe grupy interesariuszy: mieszkańców gminy, przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu pomocy i polityki społecznej, kadrę pedagogiczną oraz ekspertów lokalnych.

Zastosowana metodologia pozwoliła na precyzyjne wyodrębnienie czynników wewnętrznych i zewnętrznych kształtujących lokalny system wsparcia:

- **mocne i słabe strony** – wynikają bezpośrednio z wewnętrznej sytuacji gminy Polanów. Zostały one przypisane poszczególnym składowym sfery społecznej (m.in. rodzina, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami, edukacja, rynek pracy), zgodnie z systematyką przyjętą w części diagnostycznej niniejszego dokumentu. Pozwala to na precyzyjne wskazanie obszarów wymagających interwencji oraz zasobów, na których można budować przyszły model usług społecznych;
- **szanse i zagrożenia** – stanowią czynniki generowane przez otoczenie zewnętrzne (uwarunkowania regionalne, krajowe i globalne). Zostały one potraktowane w sposób łączny, ze względu na ich komplementarny wpływ na niemal wszystkie dziedziny życia społecznego mieszkańców gminy.

Tabela 26. Zestawienie czynników Analizy SWOT w obszarze problemów społecznych Gminy Polanów

Obszar	Czynniki	Obszar	Czynniki
MOCNE STRONY		SŁABE STRONY	
I. Infrastruktura społeczna i instytucjonalna	– rozwinięta infrastruktura społeczna (PCUS 2025, CIS, świetlice), – budownictwo społeczne, – infrastruktura sportowo-rekreacyjna, – rozwój gminnego transportu zbiorowego, – dostęp do usług prawnych.	I. Infrastruktura i usługi	– braki w infrastrukturze transportowej (wykluczenie transportowe obszarów wiejskich), – mała dostępność infrastruktury dla osób z niepełnosprawnościami, – niewystarczający system ochrony zdrowia, – braki infrastrukturalne: – na rzecz wsparcia dla seniorów na wsi (oprócz Żydowa), – brak dziennego domu pomocy, – brak ogrzewalni, łaźni, toalet publicznych, – brak placówki wsparcia opiekuńczego, – niewłaściwa lokalizacja Środowiskowego Domu Samopomocy (Krąg), – niewykorzystany potencjał świetlic wiejskich i budynku Centrum Integracji Społecznej w Polanowie, – brak CIS jako instytucji.
II. Zasoby ludzkie, współpraca i zaangażowanie	– silne NGO i ścisła współpraca instytucjonalna, – zaangażowanie mieszkańców i silni liderzy lokalni, – dostęp do specjalistów (psycholog, pedagog, terapeuta), – bieżące i efektywne kontakty w grupach zadaniowych.		
III. Zarządzanie i rozwój	– konsekwentna polityka rozwoju gminy, – aktywność w pozyskiwaniu funduszy, – realizacja programów rządowych, – szeroka oferta kulturalna (POKiS, biblioteka).	II. Społeczeństwo i kapitał ludzki	– spadek liczby mieszkańców i emigracja młodych, – duża powierzchnia gminy i związane z tym rozproszenie miejscowości, – izolacja społeczna mieszkańców, – uzależnienia, – mała ilość podmiotów ekonomii społecznej, – brak wolontariatu dorosłych,

			– zamknięcie na edukację rodzicielską, – mała liczba liderów nieformalnych.
	SZANSE		ZAGROŻENIA
I. Rozwój i inwestycje	– możliwości pozyskiwania funduszy zewnętrznych, – rządowe programy społeczne, – wpływ Polanowa jako centrum na rozwój obszarów wiejskich, – rozwój Polanowskiego Centrum Usług Społecznych, – inwestycje w transport i budownictwo mieszkaniowe, – przeniesienie Środowiskowego Domu Samopomocy do Polanowa.	I. Demografia i opieka	– starzenie się i wyludnianie gminy, – rosnące zapotrzebowanie i obciążenie finansowe związane z opieką nad osobami niesamodzielnymi, – brak specjalistów medycznych.
II. Dostępność i oferta	– zwiększenie dostępu do usług cyfrowych, – zwiększenie dostępu do bieżących informacji (tradycyjnie i cyfrowo), – rozwój e-usług (medycznych, edukacyjnych, terapeutycznych), – rozwój klubów seniora na terenie gminy, – poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych/popołudniowych dla młodzieży/dorosłych.	II. Społeczne i behawioralne	– wzrost problemów społecznych: – uzależnienia, – wzrost liczby dzieci w pieczy zastępczej, – wzrost zachowań ryzykownych/destrukcyjnych, – dalsza izolacja społeczna mieszkańców, – spadek aktywności społecznej i utrwalanie biernej postawy, – kryzys wartości/autorytetów.
		III. Prawne i ekonomiczne	– częste zmiany przepisów prawnych, – niewystarczający kapitał ludzki do realizacji zadań gminy,

Źródło: opracowanie własne

2. MISJA

„Budowanie silnej, zintegrowanej i bezpiecznej wspólnoty mieszkańców gminy Polanów poprzez rozwój powszechnie dostępnych, wysokiej jakości usług społecznych, które skutecznie odpowiadają na wyzwania demograficzne oraz wspierają samodzielność i godność każdego człowieka na każdym etapie jego życia”.

3. CELE

Analizując część diagnostyczną Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Polanów wyodrębniono 4 najważniejsze obszary problemowe, z których wyłoniono cele strategiczne oraz cele szczegółowe wraz z określeniem działań i ich mierników (wskaźników).

Cel strategiczny 1. WSPIERAMY SAMODZIELNOŚĆ

Cel szczegółowy 1.1. Rozwój i zwiększenie dostępności usług opiekuńczych, specjalistycznych i asystenckich świadczonych w miejscu zamieszkania

DZIAŁANIE	Wskaźnik rezultatu (podmiot odpowiedzialny)
1.1.1. Zapewnienie dostępności usług opiekuńczych, specjalistycznych i asystenckich	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi (PCUS)
	Liczba osób objętych usługami specjalistycznymi (PCUS)
	Liczba osób objętych usługami asystenckimi (PCUS)
1.1.2. Rozwój innowacyjnych form wsparcia z wykorzystaniem nowoczesnych technologii (teleopieka)	Liczba seniorów korzystających z systemu teleopieki (PCUS)
	Liczba interwencji ratujących zdrowie/życie, które zostały podjęte dzięki systemowi teleopieki (PCUS)
1.1.3. Zapewnienie opieki wytchnieniowej	Liczba godzin udzielonej opieki wytchnieniowej (PCUS)

Cel szczegółowy 1.2. Poprawa mobilności oraz aktywizacja społeczna osób o ograniczonej sprawności ruchowej i osób starszych

DZIAŁANIE	Wskaźnik rezultatu (podmiot odpowiedzialny)
1.2.1. Rozwój usług sąsiedzkich	Liczba godzin udzielonych usług sąsiedzkich (PCUS)
	Liczba osób korzystających z usług sąsiedzkich (PCUS)
	Liczba osób świadczących usługi sąsiedzkie (PCUS)
1.2.2. Uruchomienie gminnej usługi "transport na żądanie" (door-to-door)	Liczba zrealizowanych kursów transportem na żądanie (PCUS)
	Liczba osób korzystających z usługi transportowej (PCUS)

Cel strategiczny 2. WSPARCIE SZYTE NA MIARĘ

Cel szczegółowy 2.1. Uelastycznienie i zapewnienie różnorodnej oferty wsparcia dla rodzin, rodzin z dziećmi oraz osób w kryzysie

DZIAŁANIE	Wskaźnik rezultatu (podmiot odpowiedzialny)
2.1.1. Rozwój form wsparcia rodziny oraz osób w kryzysie	Liczba form wsparcia (PCUS)
	Liczba udzielonych usług wspierających (PCUS)
2.1.2. Prowadzenie wsparcia w sytuacjach nagłych	Liczba interwencji (spotkania grupy wsparcia, telefon zaufania, interwencje w ramach pracy socjalnej) (PCUS)
2.1.3. Zapewnienie wsparcia osobom zagrożonym przemocą domową	Liczba prowadzonych procedur (PCUS)
2.1.4. Oferta zajęć socjoterapeutycznych	Liczba zrealizowanych zajęć (PCUS)
	Liczba dzieci korzystających z zajęć (PCUS)
2.1.5. Wzmocnienie działań w ramach usług społecznych na obszarach objętych rewitalizacją	Liczba rodzin/osób objętych wsparciem PCUS (PCUS)
	Liczba usług społecznych wdrażanych na obszarach objętych rewitalizacją (PCUS)

Cel szczegółowy 2.2. Podniesienie jakości i standaryzacja usług społecznych

DZIAŁANIE	Wskaźnik rezultatu (podmiot odpowiedzialny)
2.2.1. Opracowanie zasad korzystania z usług społecznych	Liczba kart usług społecznych (PCUS)
2.2.2. Rozwój kompetencji kadr realizujących usługi społeczne	Liczba szkoleń (PCUS)

Cel strategiczny 3. DOBRE RELACJE I ZDROWY STYL ŻYCIA

Cel szczegółowy 3.1. Wzmocnienie więzi międzypokoleniowych i integracja społeczna w środowisku lokalnym

DZIAŁANIE	Wskaźnik rezultatu (podmiot odpowiedzialny)
3.1.1. Organizacja spotkań i warsztatów integracyjnych o charakterze międzypokoleniowym	Liczba spotkań/warsztatów (PCUS, Klub Seniora, szkoły, ŚDS, POKiS, Biblioteka)
3.1.2. Aktywna współpraca z instytucjami kultury	Liczba wspólnych wydarzeń (ujętych w kalendarzu imprez) (UM Polanów, PCUS, Klub Seniora, szkoły, ŚDS, POKiS, Biblioteka)
3.1.3. Interaktywny kalendarz imprez i wydarzeń w gminie	Na bieżąco aktualizowany kalendarz imprez i wydarzeń (na stronie POKiS) (UM Polanów, PCUS, Klub Seniora, szkoły, ŚDS, POKiS, Biblioteka)

Cel szczegółowy 3.2. Rozwój działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej, przeciwdziałania uzależnieniom i promocji aktywnego stylu życia

DZIAŁANIE	Wskaźnik rezultatu (podmiot odpowiedzialny)
3.2.1. Działania edukacyjne promujące zdrowy styl życia	Liczba przeprowadzonych warsztatów podnoszących świadomość mieszkańców (UM Polanów, PCUS, Klub Seniora, szkoły, ŚDS, POKiS, Biblioteka, ZOZ)
	Liczba akcji promujących zdrowy styl życia (UM Polanów, PCUS, Klub Seniora, szkoły, ŚDS, POKiS, Biblioteka, ZOZ)
3.2.2. Organizacja wydarzeń sportowych	Liczba wydarzeń sportowych (POKiS, Kluby Sportowe, szkoły)
3.2.3. Prowadzenie działań profilaktycznych w ramach pracy socjalnej	Liczba rodzin objętych pracą socjalną (PCUS)

Cel strategiczny 4. POPRAWA WIZERUNKU INSTYTUCJI POMOCY SPOŁECZNEJ

Cel szczegółowy 4.1. Zwiększenie otwartości, przejrzystości działań oraz aktywna komunikacja z mieszkańcami i mediami

DZIAŁANIE	Wskaźnik rezultatu (podmiot odpowiedzialny)
4.1.1. Promowanie usług społecznych w gminie	Liczba materiałów promocyjnych (UM Polanów, PCUS, Klub Seniora, szkoły, ŚDS, POKiS, Biblioteka, ZOZ)

	Liczba miejsc (w tym internetowych) upubliczniania informacji na terenie gminy (UM Polanów, PCUS, Klub Seniora, szkoły, ŚDS, POKiS, Biblioteka, ZOZ)
4.1.2. Upowszechnianie aktualnych informacji w przestrzeni publicznej	Liczba miejsc (w tym internetowych) upowszechniania informacji (UM Polanów, PCUS, Klub Seniora, szkoły, ŚDS, POKiS, Biblioteka, ZOZ)

Cel szczegółowy 4.2. Budowa zaufania w środowisku lokalnym

DZIAŁANIE	Wskaźnik rezultatu (podmiot odpowiedzialny)
4.2.1. Stosowanie komunikacji opartej na jasnym i prostym języku	Liczba skarg od mieszkańców (UM Polanów, PCUS, Klub Seniora, szkoły, ŚDS, POKiS, Biblioteka, ZOZ)
4.2.2. Organizowanie spotkań informacyjno - promocyjnych	Liczba spotkań (UM Polanów, PCUS, Klub Seniora, szkoły, ŚDS, POKiS, Biblioteka, ZOZ)

4. FINANSOWANIE

Skuteczna realizacja celów i działań nakreślonych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Polanów na lata 2026-2036” wymaga stabilnego i zdywersyfikowanego systemu finansowania. Budowa nowoczesnego systemu usług społecznych, opartego na nowo utworzonym **Polanowskim Centrum Usług Społecznych**, zakłada odejście od tradycyjnego modelu pomocy społecznej na rzecz powszechnej dostępności wsparcia dla wszystkich mieszkańców gminy.

Podstawowe źródła finansowania działań wskazanych w ramach Strategii stanowią:

- **środki finansowe z budżetu centralnego** – dotacje celowe przekazywane przez administrację rządową na realizację zadań własnych oraz zadań zleconych z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny oraz programów rządowych (np. „Posiłek w szkole i w domu”).
- **środki finansowe samorządowe** – środki własne gminy Polanów zabezpieczone w uchwale budżetowej oraz Wieloletniej Prognozie Finansowej, przeznaczone na bieżące funkcjonowanie jednostek organizacyjnych oraz wkład własny do projektów zewnętrznych.
- **środki finansowe pozyskane z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej (UE)** – kluczowe dla realizacji innowacyjnych projektów miękkich oraz infrastrukturalnych, w szczególności:
 - **Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+)** – wspierający integrację społeczną, usługi opiekuńcze oraz aktywizację zawodową.
 - **Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)** – ukierunkowany na podnoszenie jakości usług społecznych i rozwój kadr.
 - **Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego** – z którymi niniejsza Strategia zachowuje pełną spójność celów operacyjnych.
- **sponsorzy** – darowizny i wsparcie finansowe lub rzeczowe od lokalnych przedsiębiorców, fundacji oraz osób prywatnych, wspierające m.in. lokalne inicjatywy integracyjne, sportowe i kulturalne.
- **beneficjenci (udział własny)** – częściowa odpłatność za wybrane usługi społeczne, dostosowana do możliwości finansowych mieszkańców, zgodnie z zasadą personalizacji i powszechności usług (po zakończeniu realizacji projektu dot. usług społecznych).
- **inne źródła** – w tym środki z funduszy celowych (np. PFRON, fundusze ochrony środowiska) oraz środki pozyskane w ramach partnerstw publiczno-prywatnych i inne.

Strategia zakłada elastyczność w pozyskiwaniu kapitału, co pozwoli na efektywne reagowanie na zdiagnozowane wyzwania, takie jak starzenie się społeczeństwa, ujemny przyrost naturalny czy bariery wynikające z rozproszonej struktury osadniczej gminy. Dodatkowym impulsem dla rozwoju budownictwa społecznego i komunalnego w gminie pozostaje współpraca z Bankiem Gospodarstwa Krajowego oraz Krajowym Zasobem Nieruchomości.

5. REALIZACJA STRATEGII

5.1. System wdrażania Strategii

Proces wdrażania „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Polanów na lata 2026-2036” jest wieloaspektowym przedsięwzięciem, wymagającym sprawnego przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem. Skuteczność dokumentu zależy od jego logistycznego osadzenia w strukturach gminnych oraz pozyskiwania obiektywnych informacji o przebiegu działań, ich skutkach i społecznym odbiorze.

Kluczowym elementem systemu jest precyzyjny podział prac oraz wyznaczenie podmiotu pełniącego funkcję Koordynatora, odpowiedzialnego za komunikację i motywowanie partnerów. W celu sprawnego wdrażania i nadzoru nad dokumentem, powołany zostanie **Zespół ds. Wdrażania, Monitoringu i Ewaluacji Strategii**.

Podstawowe założenia systemu:

1. **Organem nadzorującym** realizację Strategii jest Burmistrz Polanowa oraz Rada Miejska w Polanowie.
2. **Koordynatorem Strategii** jest **Polanowskie Centrum Usług Społecznych**, które przy współpracy z Zespołem ds. Wdrażania, Monitoringu i Ewaluacji będzie przygotowywać coroczne sprawozdania z realizacji działań wraz z analizą osiągniętych wskaźników.

Do zadań Zespołu ds. Wdrażania, Monitoringu i Ewaluacji należy:

- wyznaczenie przewodniczącego oraz liderów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych;
- dokonywanie raz w roku oceny poziomu realizacji działań w oparciu o karty monitorowania sporządzane przez liderów;
- wypracowywanie opinii i wniosków do rocznych sprawozdań;
- rekomendowanie modyfikacji celów i działań w przypadku wystąpienia istotnych zmian w sytuacji społeczno-demograficznej gminy;
- przedstawianie Burmistrzowi oraz Radzie Miejskiej zbiorczej informacji o poziomie wdrażania Strategii.

Liderzy poszczególnych obszarów są zobowiązani do monitorowania działań w ramach swoich instytucji/organizacji i przedkładania do PCUS sprawozdań w formie tabelarycznej i opisowej w terminie do **14 lutego** po każdym roku sprawozdawczym. Zespół będzie spotykał się przynajmniej raz w roku, a każde posiedzenie kończyć się będzie protokołem zawierającym wytyczne do dalszych prac.

Realizacja Strategii opierać się będzie na elastyczności – zapisy części operacyjnej mogą być aktualizowane, aby adekwatnie odpowiadać na zmieniające się zasoby gminy oraz potrzeby mieszkańców.

5.2. Monitoring i ewaluacja

Strategia dla gminy Polanów jest dokumentem o charakterze otwartym. System monitoringu i ewaluacji pozwala na bieżącą ocenę stopnia realizacji założeń oraz wykrywanie potencjalnych zagrożeń, co umożliwia szybką korektę planowanych działań.

Monitoring prowadzony będzie w cyklu rocznym i obejmie analizę wskaźników przypisanych do celów operacyjnych. Proces ten składa się z trzech etapów:

1. Zbieranie danych i informacji od realizatorów.
2. Przygotowanie sprawozdania zbiorczego.

Ewaluacja Strategii zostanie przeprowadzona na koniec okresu jej realizacji tzw. **ewaluacja ex-post (końcowa)** – w 2036 roku.

Proces ewaluacji opierać się będzie na pięciu kluczowych kryteriach:

- **Trafność** – ocena, czy cele interwencji odpowiadają faktycznym problemom zdiagnozowanym w gminie.
- **Skuteczność** – badanie stopnia osiągnięcia zaplanowanych rezultatów.
- **Efektywność** – analiza relacji między poniesionymi nakładami (finansowymi, kadrowymi) a uzyskanymi efektami.
- **Użyteczność** – ocena rzeczywistych skutków działań w odniesieniu do potrzeb mieszkańców.
- **Trwałość** – sprawdzenie, czy pozytywne efekty działań utrzymują się po zakończeniu finansowania projektowego (szczególnie istotne przy projektach współfinansowanych ze środków zewnętrznych).

Wyniki ewaluacji pozwolą na podniesienie jakości polityki społecznej w gminie Polanów oraz zaproponowanie rozwiązań skuteczniej minimalizujących problemy lokalnej społeczności. Za poprawność tych procesów odpowiada Zespół ds. Wdrażania, Monitoringu oraz Ewaluacji Strategii.

SPIS TABEL RYSUNKÓW I WYKRESÓW

1. SPIS TABEL

Tabela 1. Przyrost naturalny w gminie Polanów na przestrzeni lat 2021-2023	9
Tabela 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2021-2023 (%).....	10
Tabela 3. Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w gminie Polanów w latach 2021-2023.....	11
Tabela 4. Gęstość zaludnienia w gminie Polanów w latach 2021-2023	11
Tabela 5. Zasoby gminy Polanów w zakresie usług społecznych	14
Tabela 6. Liczba osób korzystająca z wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2021-2023	20
Tabela 7. Liczba osób korzystających ze wsparcia w formie paczek żywnościowych w latach 2021-2023.....	20
Tabela 8. Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny w latach 2021-2023	21
Tabela 9. Liczba wydanych Zachodniopomorskich Kart Rodziny w latach 2021-2023.....	21
Tabela 10. Rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021-2023	21
Tabela 11. Dane dotyczące pracy asystenta rodziny w latach 2021-2023	22
Tabela 12. Liczba interwencji na terenie działania Posterunku Policji Polanów Komisariatu Policji I w Koszalinie w latach 2021-2023.....	25
Tabela 13. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia MGOPS w Polanowie z powodu bezdomności w latach 2021-2023	26
Tabela 14. Liczba mieszkań/lokalii będących w zasobach gminy Polanów w latach 2021-2023.....	27
Tabela 15. Liczba oczekujących mieszkańców na mieszkanie/lokal socjalny z zasobów gminy Polanów w latach 2021-2023	27
Tabela 16. Dane dotyczące ochrony zdrowia w gminie Polanów w latach 2021-2023.....	29
Tabela 17. Liczba osób, którym wydano decyzję o przyznaniu usług opiekuńczych w latach 2021-2023	30
Tabela 18. Wykaz interwencji na terenie działania Posterunku Policji w Polanowie Komisariatu Policji I w Koszalinie w latach 2021-2023.....	34
Tabela 19. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej w latach 2021-2023.....	40
Tabela 20. Liczba zorganizowanych stanowisk pracy w ramach prac społecznie użytecznych na terenie gminy Polanów w latach 2021-2023	41
Tabela 21. Liczba czytelników i wypożyczeń w latach 2021-2023.....	44
Tabela 22. Liczba wydarzeń i uczestników wydarzeń polanowskiej biblioteki w latach 2021-2023.....	44

Tabela 23. Wskaźnik braku opinii na temat potrzeb w zakresie oferowania usług społecznych	73
Tabela 24. Rozkład opinii mieszkańców na temat zasadności poszerzenia oferty spędzania wolnego czasu.....	78
Tabela 25. Wskaźnik braku opinii wśród mieszkańców na temat potrzeby rozwoju obszarów usług społecznych w gminie	79
Tabela 26. Zestawienie czynników Analizy SWOT w obszarze problemów społecznych gminy Polanów.....	86

2. SPIS RYSUNKÓW I WYKRESÓW

Rysunek 1. Położenie Polanowa na mapie Polski	7
Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Polanów w latach 2021-2023, w tym z podziałem na płeć.....	8
Wykres 2. Liczba mieszkańców gminy Polanów w latach 2021-2023 wg miejsca zamieszkania i płci.....	9
Wykres 3. Liczba zawartych małżeństw w gminie Polanów w latach 2021-2023	10
Wykres 4. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2021-2023	18
Wykres 5. Rodzaje świadczeń, z których korzystały poszczególne typy rodzin ze względu na liczbę dzieci w 2023 roku	19
Wykres 6. Główne powody przyznawania pomocy dla rodzin w 2023 roku	19
Wykres 7. Rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu przemocy w latach 2021-2023.....	23
Wykres 8. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w latach 2021-2023	24
Wykres 9. Liczba rodzin objęta pracą socjalną w latach 2021-2023.....	26
Wykres 10. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2021-2023	30
Wykres 11. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w latach 2021-2023.....	31
Wykres 12. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu i narkomanii w latach 2021-2023	33
Wykres 13. Liczba uczniów/dzieci w szkołach, przedszkolach i żłobku prowadzonych przez gminę Polanów w latach 2021-2023.....	36
Wykres 14. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2023 roku uczniów z terenu gminy Polanów, powiatu koszalińskiego, województwa zachodniopomorskiego i Polski.....	37
Wykres 15. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie koszalińskim na przestrzeni lat 2021- 2023 na tle województwa zachodniopomorskiego i Polski (stan na koniec roku, %).....	39
Wykres 16. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w gminie Polanów na przestrzeni lat 2021- 2023 (stan na koniec roku, %)	39
Wykres 17. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu bezrobocia w latach 2021-2023.....	40

Wykres 18. Problemy społeczne obserwowane przez ekspertów w gminie Polanów <0;3>	49
Wykres 19. Ocena ekspertów dotycząca potrzeb w zakresie oferowania usług społecznych w gminie <-1;2>	53
Wykres 20. Ocena ekspertów w zakresie potrzeb realizacji programów edukacyjnych dla różnych grup docelowych.....	55
Wykres 21. obserwowane przez ekspertów zainteresowanie różnymi formami aktywności wśród mieszkańców	59
Wykres 22. Ocena ekspertów w zakresie potrzeb rozwoju obszarów usług społecznych w Gminie <-2;2>	60
Wykres 23. Struktura płci w badaniach mieszkańców.....	66
Wykres 24. Struktura wieku w badaniach mieszkańców	67
Wykres 25. Struktura wykształcenia w badaniach mieszkańców	67
Wykres 26. Struktura zatrudnienia w badaniach mieszkańców.....	68
Wykres 27. Struktura gospodarstwa domowego w badaniach mieszkańców.....	68
Wykres 28. Struktura miejsca zamieszkania w badaniach mieszkańców.....	68
Wykres 29. Niepełnosprawność respondentów w badaniach mieszkańców	69
Wykres 30. Problemy społeczne obserwowane przez mieszkańców w gminie Polanów <0;3>	70
Wykres 31. Problemy społeczne obserwowane przez mieszkańców w podziale na obszar miejski i wiejski <0;3>	71
Wykres 32. Potrzeby mieszkańców w zakresie oferowania usług społecznych <-1;2>	74
Wykres 33. Potrzeby mieszkańców dotyczące realizacji programów edukacyjnych dla różnych grup docelowych.....	76
Wykres 34. Zainteresowanie mieszkańców różnymi formami aktywności	78
Wykres 35. Ocena mieszkańców w zakresie potrzeby rozwoju obszarów usług społecznych w gminie <-2;2>	80
Wykres 36. Aktywność mieszkańców w życiu społecznym gminy (%).....	80